हदैसम्मको परनिर्भरता | अपराधका प्रतिनिधि

नेपाल

आइतबार • २८ माघ २०७४ • मूल्य रु. २५

राष्ट्रिय साप्ताहिक

nepal.ekantipur.com

राष्ट्रभन्दा माथि राष्ट्र 'सेवक'

नेपालको
नं.१
पि.पि.आर. पाईप तथा फिटिङ्स

५० वर्ष ढुक्क

स्वास्थ्यसंग खेलबाड नगरौं

निर्माण तथा जडान प्रक्रियामा कुनै पनि
हानिकारक रसायन प्रयोग गर्नु नपर्ने,
स्वास्थ्यको लागि अति उत्तम
Nepatop® PPR pipes and fittings
मात्र प्रयोग गरौं।

www.nepatop.com.np

Nepatop
सब ठिक ठाक !!

Clean, Green & Safe

AMBE
GROUP

अम्बे सिमेन्ट

गुणस्तरीय पहिचान | मजबुत जडान | वर्षौंसम्मको शान

अम्बे सिमेन्ट

यो देशको शिर, उच्च राख्दै...

नेपाल गुणस्तर प्रमाण चिन्ह
ने.गुण ३८५

नेपालमा बनेको

ISO 9001:2008
CERTIFIED COMPANY

50 KG NETT WHEN PACKED
ISO 9001:2000 CERTIFIED COMPANY
UKAS
43-A
DO NOT USE HOOKS
W M Y 70
नेपाल गुणस्तर प्रमाण चिन्ह
ने.गुण ३८५
अम्बे सिमेन्ट
Portland Pozzolana Cement
नेपालमा बनेको
अम्बे सिमेन्ट प्रा.लि.
पर्सा, नेपाल
50 KG NET WT. WHEN PACKED
AMBE CEMENT
PPC
Made in Nepal
ISO 9001:2008 CERTIFIED COMPANY
AMBE CEMENT (P.) LTD.
Parsa, (Nepal)

झंडु बाम,
अब ROLL ON मा पनि
ZANDU
EXPERT IN LIFESTYLE DISORDERS
New Improved No.1
ZANDU
Balm
Fast Action
Fast Absorption
ZANDU
ZANDU
ROLL-ON
Rapid Action Pain Relief
अब नयाँ झंडु रोल-अन
पनि बजारमा
उपलब्ध
छ
New Improved No.1*
ZANDU
EXPERT IN LIFESTYLE DISORDERS
Balm
FAST ACTION
FAST ABSORPTION
अधिक दुखाईको लागि
सामान्य दुखाईको लागि
ZANDU
EXPERT IN LIFESTYLE DISORDERS
ULTRA POWER
Balm
For Strong Headache, Bodyache & Cold

भित्र

आइतबार, २८ माघ २०७४ (वर्ष १८, अंक २६)
NEPAL National Weekly, 11 Feb 2018 (Vol. 18, No.26)

नेपाल
www.nepal.ekantipur.com

बाधक अटेरी कर्मचारी
आवरण २६

१४ विकास
झिलिमिली लमजुङ

२० स्थानीय सरकार
बात लागेका बहालवाला

३२ आयात
परनिर्भरताको परकम्पन

३८ व्यक्तिचित्र
आवाजको दुनियाँकी साथी

विमर्श : अच्युत वाग्ले १६
सामाजिक सम्पत्ति स्वाहा ! १९
विश्लेषण : रामजी दाहाल २४

५४ झल्याकझुलुक
वर्षाको व्यस्तता
बढ्यो साख

४० नयाँ पुस्ता
यी 'स्लिपर हिट'

स्थायी स्तम्भ >>

पाठकको पत्र (६), सोझै (९), परिहास (१०), झटारो (११), स्मरण (१३), पुस्तक (४६), साहित्य (४८), सूचना/प्रविधि (५०), चित्रपट (५२), झल्याकझुलुक (५४), फिल्म (५६), नोटबुक (५८)

कान्तिपुर पब्लिकेसन्सका लागि अध्यक्ष तथा प्रबन्ध निर्देशक : कैलाश सिरोहिया । **निर्देशक** : स्वस्तिका सिरोहिया । **प्रधान सम्पादक** : प्रशान्त अर्याल
साहित्य/कला : रमण घिमिरे, **प्रमुख उप-सम्पादक** : सन्तोष आचार्य, **वरिष्ठ संवाददाता** : राजकुमार बानियाँ, रामबहादुर रावल, बाबुराम विश्वकर्मा
सहायक वरिष्ठ संवाददाता : माधव बस्नेत, **संवाददाता** : मनबहादुर बस्नेत, प्रदीप बस्याल, गोकर्ण गौतम
कपी डेस्क : ईश्वरी ज्ञवाली, गुरुङ सुशान्त, **तस्बिर** : रवि मानन्धर (संयोजन), भास्वर ओझा
सज्जा : चन्द्रकुमार प्रजापति (संयोजन), घनश्याम डंगोल, यमन मानन्धर, सुनीता अधिकारी, **कार्टुन/ग्राफिक्स** : रवीन्द्र मानन्धर, **मार्केटिङ** : असुरारी ज्ञवाली

कान्तिपुर पब्लिकेसन्स (प्रा.) **लि.**, सेन्ट्रल बिजनेस पार्क, थापाथली, काठमाडौँ, पो.ब.नं. ८५५९, फोन नं : ५१३५००० (एक्सटे. २१०७),
फ्याक्स : ५१३५०२५, विज्ञापन : ५१३५००० (एक्सटे. ११०७), ग्राहक सेवा : ५१३५००० (एक्सटे. १२१३), इमेल : nepalmag@kmg.com.np
पृथ्वी प्रिन्टिङ प्रेस (प्रा.) लि. काठमाडौँमा मुद्रित, प्रकाशन मिति : २१ माघ २०७४, का.जि.द.नं. १०४/०५६/५७ म.क्षे.हु.नि.का.द.नं. २/०५७/५८

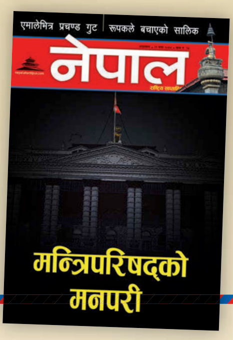

एमालेभित्र प्रचण्ड गुट रूपकले बचाएको सालिक

नेपाल

मन्त्रिपरिषद्को मनपरी

nepalpatra@kmg.com.np

हैसियत बिर्सेको सरकार

अँध्यारोमा ब्रह्मलुट

जनमत गुमाइसकेको कामचलाउ सरकारले भटाभट क्रान्तिकारी निर्णय गर्दै जानु लाजसिवाय केही होइन *(अँध्यारोमा ब्रह्मलुट, २१ माघ)*। कामचलाउ सरकारमा परिणत हुनुपूर्व मुलुक र जनताको हितमा कुनै निर्णय गर्न नसक्ने सरकारले कामचलाउमा परिणत भएको भोलिपल्टैदेखि यस्ता निर्णय गर्न सुरु गर्दा जनतामा यो सरकारप्रति नै आशंका जन्मिएको छ। कामचलाउ सरकारद्वारा कामचलाउ शब्दकै धज्जी उडाउने काम नहोस्। आउने सरकारलाई अप्ठ्यारोमा पार्न प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाले यो सब गरिरहेका हुन् भने उनका लागि पनि यो हितकर छैन। कामचलाउ सरकार कामचलाउकै हैसियतमा रहनु बेस हुन्छ।

● **किरणकृष्ण थपलिया**
कीर्तिपुर, काठमाडौं

गुट राजनीतिको चक्र

एमालेभित्र माधव नेपाल र झलनाथ खनाल पक्षले केपी शर्मा ओलीको 'साइज' घटाउन चाहेको कुरा अब गोप्य रहेन *(एमालेमा प्रचण्ड गुट, २१ माघ)*। एमाले अध्यक्ष तथा भावी प्रधानमन्त्रीका आकांक्षी ओलीलाई नेपाल-खनाल पक्षले पार्टीभित्र कमजोर तुल्याउन नसकेपछि माओवादी अध्यक्ष पुष्पकमल दाहाल 'प्रचण्ड'को सहारा लिन खोजेको कुरा जगजाहेर छ। माधव नेपालको १५ वर्षे पार्टी नेतृत्वलाई छोटो समयमै खलबल्याएका ओलीले नेपाल-खनाल पक्षको पार्टी नेतृत्वमा कब्जा जमाउने यो प्रयासलाई सहजै सफल हुन देलान् त ? राष्ट्रिय राजनीतिमै चर्चा कमाएका ओली पार्टीभित्र पनि नेपाल-खनाल पक्षले सोचेजस्तो कमजोर अवश्य छैनन्।

● **किरण थापा**
बुटवल, रूपन्देही

नयाँ पुस्ता पनि सुसूचित

भक्तपुरका तत्कालीन डीएसपी रूपकराज शर्माले चोरिनबाट बचाएको भूपतीन्द्र मल्लको मूर्तिबारेको सामग्री पठनीय लाग्यो *(सालिक अपहरणको त्यो प्रयास, २१ माघ)*। इतिहास बनिसकेको त्यो घटना रूपक स्मृति सप्ताहको सन्दर्भमा प्रकाशित भएकामा थप आनन्द मिल्यो। किंवदन्तीजस्तो लाग्ने त्यो घटना इतिहास उत्खननजसरी पुनः प्रकाशित हुँदा देखे/भोगेको पुरानो पुस्ताले पुनःताजगी हुने मौका पायो भने नयाँ पुस्तालाई पनि त्यस घटनाबारे सुसूचित हुने अवसर मिल्यो।

● **जीवनभक्त किजू**
सानोठिमी, भक्तपुर

सिलवालको चुनौती र निहित तथ्य

पूर्वडीआईजी तथा प्रतिनिधिसभा सदस्य नवराज सिलवालको अन्तर्वार्ताले हाम्रो समाज, प्रहरी प्रशासन र समग्र राजनीतिक प्रणालीका धेरै अन्तरकथालाई सतहमा ल्याइदिएको छ *('दुइटा कार्य सम्पादन मूल्यांकन सरकारले नै बनाएको देखिएन र ?', २१ माघ)*। पहिलो कुरा, सिलवाल आफूलाई निर्दोष दाबी गर्छन् तर भूमिगत जीवन बिताइरहेका छन्। खुला रूपमा न्यायको लडाइँ लड्ने आँट उनमा देखिएन। दोस्रो, प्रहरीले उनलाई खोजिरहेको छ भन्छ, उनीचाहिँ आफू प्रहरीसँगै रहेको बताइरहेका छन्। यसले जनतालाई रनभुल्लमा पार्छ। प्रहरीले नै खोजिरहेको व्यक्तिलाई आड दिने प्रहरी प्रशासनप्रति जनविश्वास कसरी पैदा हुन्छ ? तेस्रो कुरा, कांग्रेस सभापति तथा प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाले उनीसँग प्रतिशोध साँधेकामा अब शंका रहेन। देउवाले आफ्नो इसारामा नचलेकै कारण सिलवाललाई दुःख दिइरहेको प्रतीत हुन्छ। सिलवालले देउवामाथि लगाएका आरोपहरू निकै गम्भीर र देउवाले जवाफ दिनुपर्ने प्रकृतिका छन्।

● **समिर चौलागाईं**
बसुन्धारा, काठमाडौं

सान्दर्भिक अल-क्वासा

इतिहासमा मानिसले आफ्नो जीवनलाई बढी विलासी बनाएको पाइयो *(अल-क्वासा र यादहरू, ७ माघ)*। गनेस पौडेलको अनुभूति पढ्दा त्यस्तै अनुभव भयो। कूटनीतिको करले बेग्लै भाषा र संस्कृति भएका स्रङचङसँग भृकुटीको विवाह प्रसंग त्यसैको उपज हो। वास्तवमा यौवन र जीवनलाई सर्वोपरि ठान्ने पात्रहरू हामीकहाँ बग्रेल्ती छन्। अल-क्वासा विजयपुरको खोँचमा खसेर मृत्युवरण गरेको घटना मार्मिक छ। संयोगान्त एवं वियोगान्तक पक्षहरूलाई समेटिएको अनुभूति आधुनिक नवउदारवादीहरूका निम्ति पनि गतिलो खुराक बन्ने पक्का छ।

● **यज्ञबहादुर कार्की**
मन्थली नगरपालिका-२, रामेछाप

राजधानी होइन, विकासका लागि लडौँ

● सबिन पोखरेल

विकास, सुविधा र विलासिताको जीवन निर्वाह गर्न राजधानी काठमाडौँ आउने नेपाली नागरिकलाई अब एउटा मात्र होइन, आठवटा विकल्प हुनेछन् *(राजधानीका लागि रस्साकसी, पुस १६)*। किनभने, सात प्रादेशिक सरकारका सात राजधानी र एक केन्द्रीय राजधानी गरी अब नेपालमा आठवटा राजधानी भइसकेका छन्। हुन त यसभन्दा पहिला पनि पाँच विकास क्षेत्रमा पाँच राजधानी नभएका होइनन्। तर, तिनीहरूलाई राजधानी नभनी सदरमुकाम भनियो र ती सदरमुकामहरूले नागरिकलाई राजधानीको स्वाद दिन सकेनन्। त्यसैले पनि हरेक क्षेत्र र समुदायमा बसोवास गर्ने नागरिक आफ्ना सपना पूरा गर्न निरन्तर राजधानी काठमाडौँ नै आउन थाले आजसम्म।

रहरले होस् वा बाध्यताले राजधानी काठमाडौँ आउने नागरिक कमै मात्र आफ्नो काम समाप्त भएपछि गाउँ फर्किए। ठूलो समूह जे जस्तो परिस्थितिमा राजधानी आयो, यतै रुमल्लियो र राजधानीमा हरायो। विकास र सुविधा उनीहरूले कति उपयोग गरे वा गर्न पाए, स्वयं उनीहरूलाई नै थाहा छैन। तर पनि, उनीहरू राजधानी छाड्न चाहँदैनन्। कतिले त गाउँभन्दा बढी कष्टकर जीवन राजधानीमा निर्वाह गरिरहँदासम्म पनि राजधानी छाड्न सकेनन्। कारण स्वयं उनीहरूलाई पनि थाहा छैन। यसलाई के भन्ने राजधानी-मोह वा गाउँप्रतिको वितृष्णा ?

राजधानीका लागि
रस्साकसी

अर्कोतर्फ राज्यले पनि राजधानीको पेरिफेरिलाई मात्र राज्य ठान्यो। देशका कुना-कन्दराबाट विजयी भई आउने नेताहरू पनि राजधानीमै हराए। नेतामा नै राजधानी-मोह बढेपछि नागरिकको त के कुरा ! राज्यले पनि विकास र समृद्धिमा राजधानीलाई नै आवश्यकताभन्दा बढी महत्त्व दियो। हुँदाहुँदा पछिल्लो समयमा त ठूला भनिएका राजनीतिक पार्टीहरूले आफ्नो महाधिवेशनदेखि अन्य साना-ठूला सम्मेलनहरू पनि राजधानीभन्दा बाहिर गर्न छाडे। साना-ठूला सबै काम जुन राजधानीभन्दा बाहिर गर्न सकिन्थ्यो, त्यसका लागि राजधानी नै धाउनुपर्ने बाध्यताले किन राजधानीमा नै नबस्ने भन्ने कुराले नागरिकको मस्तिष्कमा डेरा जमाउन मलजल गरेको पाइन्छ।

पानीको हाहाकार हुँदा, फोहोर बढेर दुर्गन्ध बढ्दा र अनेकौँ रोगका संक्रमणले आक्रमण गर्दासमेत नागरिकलाई राजधानी-मोहले छोडेन। क्रमिक रूपमा राजधानीमा नागरिकको बसाइसराइ बढ्न थालेपछि राजधानीभन्दा बाहिरका अन्य नागरिकमा पनि राजधानीप्रतिको मोह बढ्दै गयो। विकास र समृद्धि राजधानीमा मात्र पाइने र आफूले देखेका सपना राजधानीबाहेक अन्य कतै पनि पूरा हुन नसक्ने कुराले जरा गाड्दै गयो।

यी र यस्तै गतिविधिले नागरिकको मन-मस्तिष्कमै राजधानी र विकास एकआपसमा जोडिएर बसेका छन्। त्यसैले एकबाट आठवटा राजधानी बनाउँदा पनि हामी सन्तुष्ट हुन सकेका छैनौँ। एक प्रदेशको एक राजधानी बनाउने हो, जुन कुनै न कुनै स्थानमा बनाउनु नै छ। पायक र अपायक जे भए पनि हामीलाई आफ्नै घर-आँगनमा राजधानी चाहिएको छ। भोलि काठमाडौँ छोड्नै पर्‍यो भने पनि बाँकी जीवन राजधानीमै बिताउने रहर, चाहना, लोभ र तृष्णा हामीमा अझै जीवितै छ।

धेरैजसो राजनीतिक दल र नेताहरूले पनि राजधानीमा बसेर आफ्नो निर्वाचन क्षेत्रमा गर्नुपर्ने र गर्न सकिनेजति काम गरेनन्। जे-जति गरे, त्यो पनि कमसल र अधुरो गरे। सक्षम, पढेलेखेका र जान्ने-बुझ्नेहरूले गाउँ छाडेपछि गाउँमा खबरदारी गर्ने नागरिकको पनि कमी भयो। खबरदारी गर्ने नै कोही नभएपछि विकासले पनि रफ्तार छाड्दै गयो। गाउँमा खबरदारी गर्ने सक्षम नागरिक नै नभएपछि उत्तरदायित्व र जिम्मेवारी पनि बढ्नुको साटो घट्दै गयो, निर्वाचित पदाधिकारीहरूमा। अर्कोतर्फ सरकारले पनि सम्पूर्ण देशलाई विकासको रेखाचित्रभित्र ल्याउन जरुरी ठानेन। जसको कारण गाउँ झन्झन् विकासबाट टाढिँदै गयो। नागरिकले गाउँ छाड्दै गए। कोही राजधानीमा अल्झिए, कोही विदेशको मोहमा उतै भासिए। तर, गाउँ फर्किएनन्।

तर, अब धेरै व्यवस्था परिवर्तनपछि प्रादेशिक सरकारको बाटोमा अग्रसर छ, नेपाल। अब नागरिकलाई सरकार खोज्न काठमाडौँ धाउनु पर्ने छैन। आफ्ना समस्या समाधानका लागि काठमाडौँमा आश्रित हुनुपर्ने छैन। प्रदेश अनुसार क्षेत्रफल पनि साँघुरिँदै गएको स्थितिमा कुनै पनि क्षेत्र विकट, अविकसित र असुरक्षित हुनुपर्ने बाध्यता रहने छैन। आफूले तिरेको कर आफ्नै गाउँ, घर-आँगनमा विकासका लागि खर्चिनुपर्ने अवस्था रहनेछ। ओझेलमा रहेका प्राचीन सभ्यता र प्राकृतिक बनोटलाई नागरिकले आफ्नो आम्दानीको स्रोत बनाउने अवसर आइपरेको छ। आन्तरिक र बाह्य पर्यटकलाई आफ्ना घर गाउँमा ल्याएर पर्यटन व्यवसायलाई बढाउन सकिनेछ। बाँझै छाडेका आफ्ना खेत खलियानहरूमा आधुनिक कृषि प्रणालीबाट खेती गरी आय आर्जन गर्न सक्ने सम्भावनाको ढोका खुलेको छ। भएका प्राचीन धार्मिक मठ-मन्दिरलाई धार्मिक तीर्थस्थलका रूपमा विकास गर्दै आफ्नो क्षेत्र र समग्र प्रदेशको विकास गर्न सकिने सम्भावना छ। जब आफ्नै गाउँ, घर-आँगनमा विकाससँगै रोजगारी र व्यवसायको सम्भावना बढेर जान्छ, तब नागरिकले पनि दुई छाक टार्न राजधानी र प्रवासको मोहमा रहनुपर्ने अवस्थाको अन्त्य हुनेछ।

राजधानी हुँदैमा मात्र विकास हुन्छ भन्ने छैन। पहिला पनि सदरमुकाम भएका सबै स्थान विकसित थिएनन्, भएनन् र छैनन्। सर्वप्रथम आफ्नो प्रदेशलाई विकासले जोड्न जरुरी छ। त्यसका लागि भ्रष्टाचारविरुद्धको आन्दोलनलाई अझ सशक्त बनाउनु आवश्यक छ। विकास सबैतिर हुन सक्छ। तर, राजधानी सबैतिर बनाउन सकिँदैन। ◆

विदेशबाट

आईपीएलमा पहिलो नेपाली

एसोसिएट राष्ट्रमा पनि राम्रो प्रतिभा भएका खेलाडी छन् भन्ने कुराको पछिल्लो उदाहरण बनेका छन्, सन्दीप लामिछाने । १७ वर्षीय लामिछाने नेपालको राष्ट्रिय टिमका महत्त्वपूर्ण सदस्य हुन् । अब उनी आईपीएल (इन्डियन प्रिमियर लिग)मा पुग्ने पहिलो नेपाली खेलाडी पनि बनेका छन् । उनलाई दिल्ली डेयर डेभिल्सले २० लाख भारतीय रूपियाँमा अनुबन्ध गरेको हो ।

ईएसपीएन क्रिक इन्फोले उनको क्षमताको प्रशंसा गर्दै लेखेको छ, 'पाएको मौकामा राम्रो प्रदर्शन गरे सन्दीपले विश्वका अन्य लिगमा पनि खेल्ने मौका पाउन समय नलाग्ला । र, त्यसले विदेशी लिगमा नेपालका अन्य राम्रा खेलाडीका लागि पनि मौका सिर्जना गर्ला ।'

अघिल्लो सिजन एसोसिएट राष्ट्र हुँदा अफगानिस्तानका रसिद खान र मोहम्मद नबीले सनराइजर्स हैदरावादबाट आईपीएलमा खेलेका थिए । उनीहरूले जस्तै कुशलतापूर्वक खेलेमा सन्दीपले विश्वका अन्य प्रतियोगितामा पनि खेल्ने अवसर पाउने बलियो सम्भावना छ । दिल्लीको टिममा सुरूआती ११ मा अटाउन भने उनले निकै मिहिनेत गर्नु पर्नेछ ।

सन्दीपको चर्चा २०१६ को १९ वर्षमुनिको विश्वकपबाट सुरू भएको हो, जहाँ उनले ह्याट्रिकसहित पाँच विकेट लिएका थिए । प्रतियोगितामा सबैभन्दा बढी विकेट लिने बलरको दोस्रो नम्बरमा थिए उनी । पाकिस्तानविरूद्धको खेलमा उनले सदाब खानलाई पनि छायामा पारेका थिए, जो अहिले पाकिस्तानका मुख्य लेग स्पिनर हुन् । यू-१९ विश्वकपपछि हङकङमा खेल्ने मौका पाए, जहाँ उनको भेट माइकल क्लार्कसँग भयो । उनको प्रतिभाबाट प्रभावित क्लार्कले सन्दीपलाई उनकै क्लब वेस्टर्न सबर्सबाट खेल्न अस्ट्रेलिया बोलाएका थिए । आईपीएलमा सन्दीपलाई माइकल क्लार्ककै टोलीमित्र रहेका रिकी पोन्टिङ प्रशिक्षक रहेको टिमले अनुबन्ध गरेको हो । ◆

सुर-बेसुर

> “धनवान, बलवान, तस्कर र माफियाहरूको काँधमा चढेर अहिले केही शीर्ष नेताहरू उम्लिन थालेका छन् । निरंकुशतन्त्र सरल रेखाबाट यात्रा गर्दैन । कदाचित् अर्को १९ माघ दोहोरियो भने के यी राजनीतिक दल र यिनका नेता-कार्यकर्ताले फेरि खुट्टा टेक्न सक्लान्, जनताले पत्याउलान् ? किनभने, २०६२ मा जस्तो जनतासँग जमानी बसेर दलहरूलाई खुट्टा टेकाउने नागरिक आन्दोलन अहिले छैन । र, भए पनि नैतिकताच्यूत नेताहरूको सञ्जिवनी बन्छ, बन्दैन ?”

कृष्ण पहाडी
मानव अधिकारकर्मी
सरल पत्रिका

तस्बिरमा इतिहास

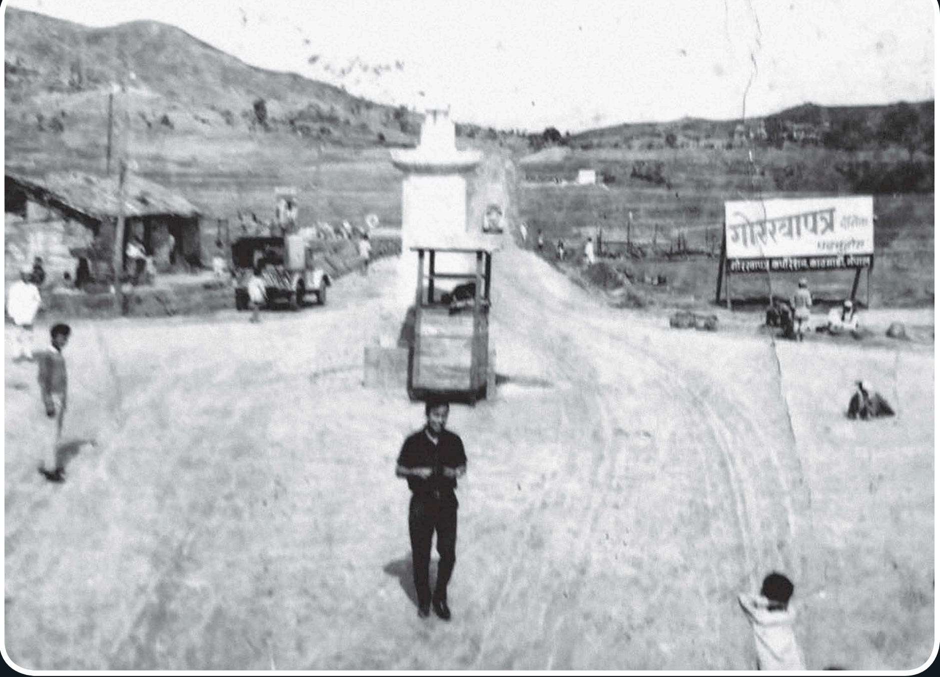

चौबाटो : ४६ वर्षअघिको बनेपाको चार दोबाटो ।

सोझै

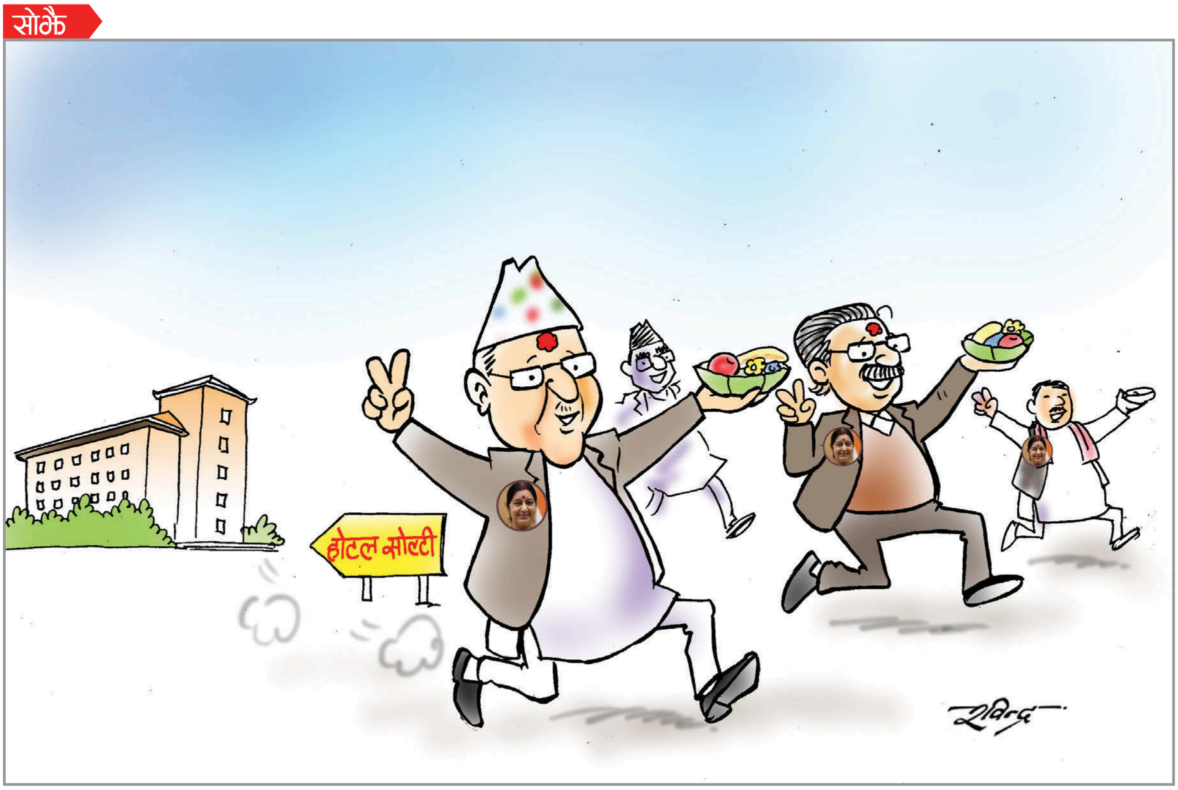

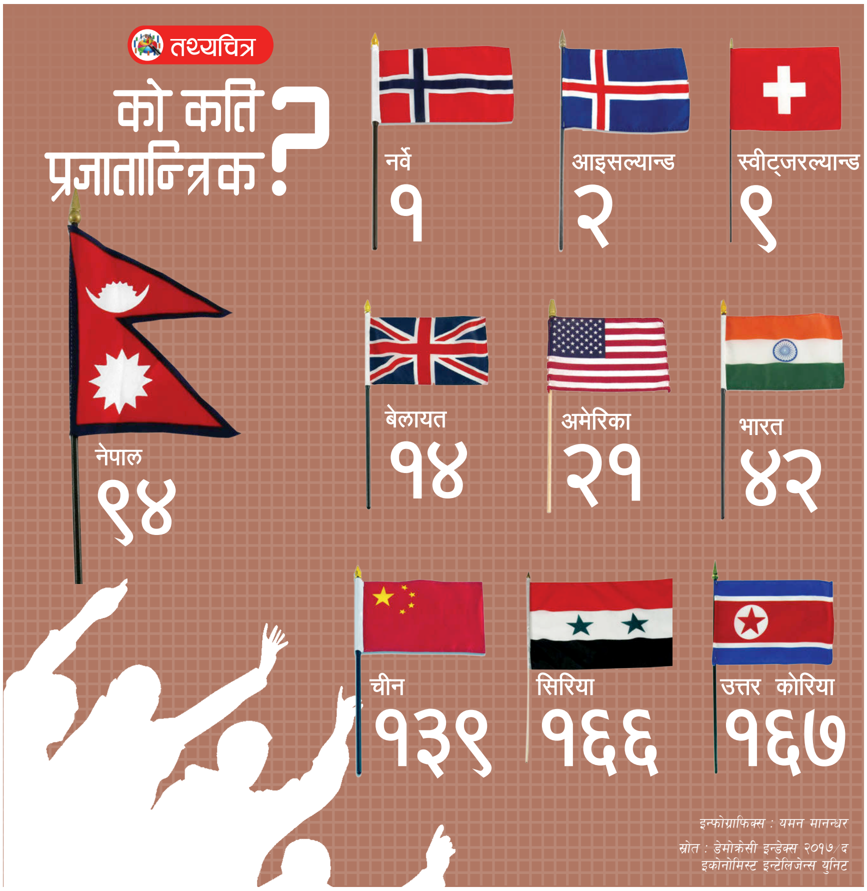

इन्फोग्राफिक्स : यमन मानन्धर

स्रोत : डेमोक्रेसी इन्डेक्स २०17/द इकोनोमिस्ट इन्टेलिजेन्स युनिट

साताका चर्चित

विमला श्रेष्ठ

पुनम रावल

बक्सर

इन्डियन ओपन अन्तर्राष्ट्रिय बक्सिङ प्रतियोगितामा तेस्रो स्थान सुरक्षित गर्दै नेपाललाई दुई कास्य पदक दिलाएकाले । सन् २०१० पछि नेपालले पहिलोपटक पदक पाएको हो । विमला र पुनम दुवैको यो पहिलो अन्तर्राष्ट्रिय पदकसमेत हो । भारतको नयाँ दिल्लीमा जारी खेलमा २३ राष्ट्रका खेलाडी स्पर्धामा थिए भने नेपालबाट ६ महिला र ६ पुरुषको सहभागिता थियो । पुरुष खेलाडीले पदक नजिते पनि दुई महिलाले पदक भित्र्याए ।

सुमार्गमा केपी

कमरेड केपी ओलीको महिमागान गर्न कठिन होइन, महाकठिन छ । उनी के हुन् भन्दा पनि के होइनन् भन्नु ठीक हुन्छ । उनी सबभन्दा ठूलो पार्टी नेकपा एमालेका अध्यक्ष त हुँदै हुन्, अब दोस्रोपटक हुन लागेका प्रधानमन्त्री पनि हुन् । हास्य कलाकारलाई पनि फ्लप खुवाइदिने हास्य चेत छ उनमा । उनी जहाँ जान्छन्, त्यहाँ उखान टुक्का सुनाएरै मनोरञ्जन गराउने अद्भुत शक्ति छ । यति मात्र कहाँ हो र ? यी हुनेवाला प्रधानमन्त्रीको विज्ञता 'मनी लन्डरिङ'मा पनि देखियो, सुनियो ।

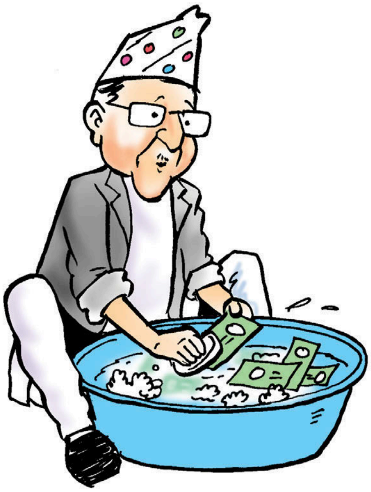

सम्पत्ति शुद्धीकरण, जनताले कसरी बुझ्ने ? त्यसैले बुझाउन अघि सरे कमरेड । र, बडो सरल परिभाषामा बुझाइदिए, 'धारा, ढिकी वा वासिङ मेसिनमा पैसा हाल्न भएन । बाहिर निकाल्नेबित्तिकै सरकारले समाउँछ अनि कसरी लुकेको पैसा बाहिर आउँछ ? आफ्नै रकम १० लाख पनि निकाल्न नपाउने ? आफ्नै रकम राख्न पनि स्रोत देखाउनुपर्ने ?'

कमरेडको एक मात्र ध्याउन्न समृद्धि मात्र हो । त्यसका लागि लगानी चाहिन्छ । कालो धन होस् वा सेतो, पैसा चाहियो बस् । कालो धन भनेर बस्ने हो भने छानबिनमा लामो समय लाग्ला । लगानी गरेपछि किस्सै खत्तम । देशले अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चमा जेसुकै प्रतिबद्धता गरोस्, कालो धनलाई सुनपानी छर्कने उनको सुमार्ग-वाणीले समृद्धि ल्याउला भन्ने विश्वास गरौँ । अनि, यो पनि अपेक्षा गरौँ कि अरू देशले पनि यही मोडेल पछ्याऊन् ।

■ **सूर्जे नेवाः**

जिउँदो सहिदवाला आइडिया

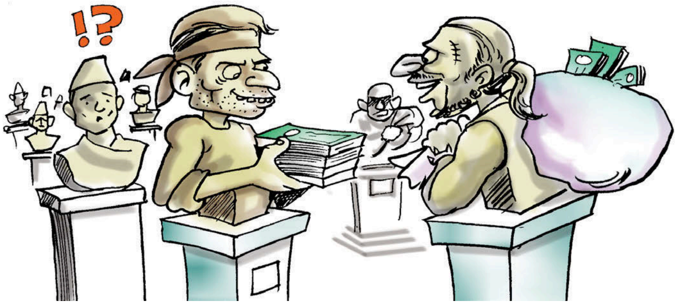

विश्वसामु गौरव गर्नलाई नेपालमा धेरै कुरा छन्- सगरमाथा, बुद्धभूमिका अतिरिक्त सहिदहरूको देश । बिदा हुन लागेको वर्तमान सरकारले यसमा चिन्तन-मनन गरेकै रहेछ । धन्य हो, सहिद दिवस मनाउने सिलसिलामा सहिदको कोटा बढाइदियो । हामीले फेरि पनि केही थान सहिद प्राप्त गऱ्यौँ । यो चानचुने उपलब्धि होइन ।

कमसेकम सहिदमा हामी क्रमशः समृद्धिको दिशामा छौँ । लाल कुमालको फोकटको सल्लाह के छ भने हरेक वर्ष सहिदको कोटा थप्ने क्यालेन्डर पनि बनाइयोस् । सहिद मात्र नथपियोस्, जनही १० लाख रूपियाँको थैली पनि टक्र्याइयोस् । दशरथ चन्दमार्का सहिद होइन, १० लाखवाला सहिदलाई फुल्ने, फल्ने र फस्टाउने अवसर दिइयोस् । जनसंख्याको आधाउधीलाई सहिद घोषणा गरियोस् । यतिले पनि नपुगे 'जिउँदो सहिद' घोषणा गरियोस् र १० लाखको बक्सिस दिइयोस् । किनभने, यो कोटामार्फत आउन धेरैलाई सजिलो पनि हुन्छ । कि, कस्तो लाग्यो आइडिया ?

■ **लाल कुमाल**

अफरै अफरको प्रदेश

अचेल बजारमा अफरै अफर छ । चामल किन्दा थाल सित्तैँमा । जुत्ता किन्दा पालिस सित्तैँमा । अफरका लागि कुनै चाडपर्व कुर्नु पर्दैन । यसैबीच प्रदेश-२ मा निकै आकर्षक अफर योजना सार्वजनिक भएको छ । अफरको नाम छ, प्रदेश राजधानी बनाउनोस्, डेढ करोडको गाडी सित्तैँमा चढ्नोस् । यो अफर जति आकर्षक छ, त्यसभन्दा बढी आकर्षक छन्, अफरकर्ता । अफरकर्ता हुन्, राजनीतिक व्यापारीहरू । प्रादेशिक राजधानी वीरगन्जलाई बनाउनेले यो अफर पाउने पक्का गरिएको छ । भाग्यशाली मुख्यमन्त्रीले पाउने बा१च ९७३४ नम्बर प्लेटको मित्सुबिसी पजेरो उपहार नै उनीहरूले प्रदर्शनीमा राखिसकेका छन् ।

अब अन्य प्रदेशले राजधानी बनाउन कस्ता अफर ल्याउलान् ? त्योचाहिँ धेरैका लागि कौतूहलकै विषय छ । आखिर अहिले संसार पुँजीवादी व्यवस्थाको चरम अवस्थामा न छ । बजारमा सामान, एजेन्डा बिकाउन अफर योजना त ल्याउनैपऱ्यो !

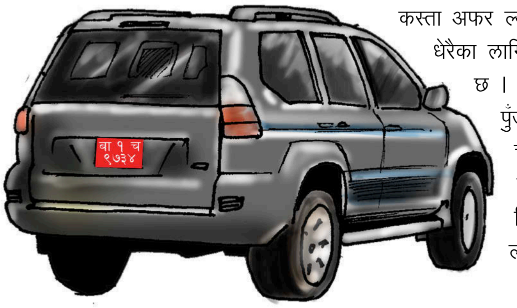

■ **लुकुवा बाजे**

अब जुत्ता कांग्रेस

यसपटक नेपाली कांग्रेस जुत्तामय रह्यो । जुत्ताजस्तै अब पार्टी पनि टल्काउने रे ! जुत्ता टल्काऊ अभियानमा कांग्रेसका केही नेताहरूले उहिलेको बुट पालिस आन्दोलनको झल्को दिए । भुइँमा थचक्क बसेर बटुवाहरूको जुत्ता पालिस गरेको दृश्य बडा गजबको थियो । जुत्ता पालिस गरेपछि पार्टी शुद्धीकरणमा योगदान पुग्छ भन्ने दर्शन प्रतिपादित गरेर जुत्ता टल्काऊ अभियानकर्ताहरूले नेपाली राजनीतिमा नयाँ प्रयोग गरेका छन् । निर्वाचनमा नमीठो परिणाम भोगेर पनि नेतृत्वको आँखा खुल्न नसकेको भन्दै यो अभियान अघि सारिएको अभियानकर्ताहरूको दलिल छ ।

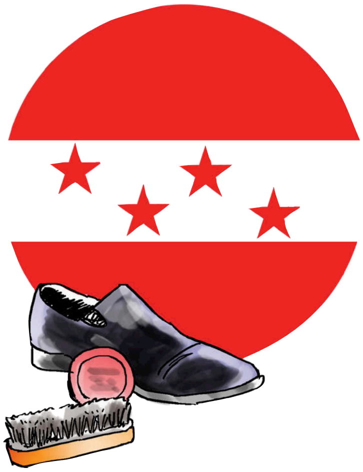

यो बेग्लै कुरा हो कि, कसै-कसैले यसलाई नौटंकी पनि भने । तर, त्यसो होइन । नेपाली कांग्रेसको नेतृत्वले अनेक गर्दा पनि आफ्नो कुरा नसुनेको भन्दै विगतमा पटक-पटक पार्टी विभाजित भएको नजिर छ । नेपाली कांग्रेस (प्रजातान्त्रिक) देखि नेपाली कांग्रेस (विश्वेश्वर)सम्म माउ पार्टीबाट चोइटिएकै हो । यस्तो स्थितिमा सडकमा बसेर जुत्ता पालिस गर्दा पनि नेतृत्वको कानमा बतास लागेन भने के गर्ने ? नयाँ गुट बनाउने अनि त्यसलाई पार्टीको रूप दिने । जुत्ता टल्काऊ अभियानकर्ताहरूले पनि नयाँ पार्टी गठन गरे भइहाल्यो । नाम जुरेकै छ- नेपाली कांग्रेस (जुत्ता) ।

■ वाटरगेट उपाध्याय

झटारो | **लक्ष्मण गाम्नागे**

वृद्धवृद्धा : एक सुझाव

एमालेको सरकारले कुनै दिन ज्येष्ठ नागरिकलाई भत्ता दिने निर्णय गरेर चुनाव जितेको थियो । पछि भत्ता बढाउने घोषणा गरेर कांग्रेसले बाजी मार्‍यो । भर्खरै सम्पन्न निर्वाचनमा सरकार बनेपछि दुई हजार रुपियाँको भत्तालाई पाँच हजार पुर्‍याउने घोषणा गरेपछि त एमालेले कांग्रेसलाई झन्डै बढार्‍यो । चुनाव जित्न बूढाबूढीको सेवा गर्नुबाहेक अरू उपाय छैन भन्ने टुंगोमा दुवै दल पुगे । वृद्धवृद्धाको सेवा गर्ने मौका नपाएर अरू दलहरू सधैँ पछि परेको परेकै भए । ज्येष्ठ नागरिकहरूको सेवामा दुवै दलहरू यति कठोरतापूर्वक उत्रिए कि उनीहरू पालैपालो एकअर्कालाई माटोमै मिलाउने गरी पछारपछार गर्दैछन् । चुनावमा घोषणा गरेको पाँच हजार कसरी जुटाउने भनेर तनाव भइरहेका बेला हालसालै शेरबहादुरजीले वृद्धभत्ता दिने उमेर खर्लप्पै घटाएर ओलीजीलाई डङ्ग्रङ्गै लडाएदिए ।

अब कांग्रेस पक्षका बूढाबूढीहरू ओइरिने भए भनेर एमाले आत्तियो । उसले पत्रकार सम्मेलन नै गरेर देउवाजीका घोषणा उल्टाउने बतायो । तर, बूढाबूढीको पक्षमा भएको निर्णय उल्टायो भने एमाले सिद्धिने पक्का छ । बरू, बूढाबूढीको सेवामा थप कडा घोषणाहरू गरेर देउवाजीको होस उडाउनु एमालेका लागि लाभदायक हुनेछ । त्यस्ता सेवा-सुविधाहरूको घोषणा यसप्रकार हुन सक्नेछ :

- नयाँ सरकार गठन हुनासाथ छुट्टै बूढाबूढी मन्त्रालय गठन गरिनेछ । सरकारको पहिलो निर्णय सरकारी जागिरबाट अवकाश पाउने ५८ वर्षको उमेरलाई नै वृद्धभत्ता पाउने उमेर कायम गरिनेछ ।
- ज्येष्ठ नागरिकका लागि सबै नगर तथा गाउँपालिकाहरूमा निःशुल्क पाँचतारे अस्पताल बनाइनेछ । जहाँ खान, बस्न, कुरुवा लगायत सबै सरकारले व्यवस्था गर्नेछ । टोलमा प्रत्येक पाँच जना बूढाबूढीका लागि एक जना डाक्टर र प्रत्येक बूढाबूढीका लागि एक जना सुसारेको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ४० वर्षको उमेरदेखि चस्मा भत्ता र ४८ वर्षदेखि दाँतभत्ता दिइनेछ । साथै, दाँतको बिमा गर्ने व्यवस्था लागू गरिनेछ । ५२ वर्षदेखि चाउरी भत्ता र ५५ वर्षदेखि लौरो भत्ता दिइनेछ ।
- जन्मोत्सव तथा विवाहको वर्षगाँठ मनाउन नगद, एक जोर दौरा-सुरुवाल र गुन्युचोली दिइनेछ । चौरासी, जंकु, वैतरणी तथा मृत्यु संस्कार विशेष भत्ता साथै मृत्यु भएको सात वर्षसम्म परिवारलाई पिण्डभत्ता उपलव्ध गराइनेछ ।
- इच्छुक एकल वृद्ध वा वृद्धाका लागि सरकारले जीवनसाथी व्यवस्था गर्नेछ ।
- ५८ वर्षमाथि ८५ वर्षभन्दा कम उमेरमा मृत्यु भएका वुद्धवृद्धालाई सहिद घोषणा गर्ने र परिवारलाई १० लाख रुपियाँ एकमुष्ठ उपलव्ध गराइनेछ ।

यस्ता अनगिन्ती सेवा-सुविधाहरू घोषणा गर्न बाँकी नै छन् । वाम गठबन्धनले चिन्तै गर्नु पर्दैन । ५८ वर्ष पुगेको भोलिपल्टदेखि ज्येष्ठ नागरिक हजुरबा-हजुरआमाहरूलाई ओछ्यानबाट उठाउने, खाना खुवाउने, घाम तपाउने, मालिस गर्ने आदि थप सेवा प्रदान गर्न सकिन्छ । यति सेवा गर्ने कि तिनीहरूलाई घरबाट निस्कनै नदिने । निस्कन खोजे भने जान चाहेको ठाउँसम्म सरकारी सुसारेले बोकेर लैजाने । आफ्नै खुट्टाले टेकेर उभिन दिँदै नदिने । यस प्रकारका अनेक सेवा-सुविधाहरू घोषणा गरेर वाम सरकारले ज्येष्ठ नागरिकमाथिको पकड अझ बलियो बनाउँदै कांग्रेसलाई थला पार्न सक्नेछ ।

एउटै खतरा के छ भने देउवा सरकारको धुकधुकी अझै केही दिन रहन्छ । यी घोषणाहरू पनि देउवाजीले अहिले नै गर्दिए भनेचाहिँ वामहरू उठ्न निकै समय लाग्ने गरी मूर्च्छा पर्नेछन् । अतः यी घोषणा हुन बाँकी सेवा-सुविधाबारे देउवाजीका कानमा चाहिँ कतैबाट पनि नपरोस् है !

kathmandupost.ekantipur.com

KMG
KANTIPUR MEDIA GROUP

MANAGEMENT

THERE ARE "**WAYS**" TO DO IT... AND THERE IS **THE RIGHT WAY** TO DO IT.

Management; omnipresent in business. How is the world evolving in Management techniques? What makes a good Manager?

Find all you need to know about Management.

the kathmandupost

escalate

The Kathmandu Post brings you **Escalate**. A perfect set of tools in the form of cutting edge information, analytical knowledge and expert insight on **LEADERSHIP**, **MANAGEMENT**, **BRANDING**, **HUMAN RESOURCE**...

kathmandu post
escalate
IT'S ALL ABOUT THE BRAND

EVERY MONDAY
IN THE KATHMANDU POST

रत्नशमशेर थापा

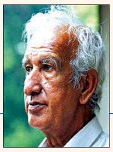

भूपीसँगका पल

थोरै लेखेर धेरै चर्चा बटुल्ने कवि हो, भूपी शेरचन । ऊसँग बिताएका पलहरू सम्झिँदा अहिले पनि म ज्यादै भावुक हुन्छु । होटल सोल्टीको क्यासिनोमा बाह्रमासे खेल्दाको कुरा होस् या न्युरोड पीपलबोट आसपास र उपत्यकाका अधिकांश भट्टी पसलमा जाँड-रक्सीमा झुम्दाको कुरा, सदैव सम्झनामा नाचिरहन्छन् ।

ज्यादै खर्चालु स्वभावको थियो ऊ । खल्तीमा पैसा छउन्जेल दिल खोलेर खर्च गर्थ्यो । पिउन-पिलाउन, साथीभाइहरूसँग रमाइलो गर्न ऊ सधैँ अगाडि नै हुन्थ्यो । असल रक्सी, असल चुरोट र महँगो होटलमा पैसा खर्च गर्दा ऊ खुसी हुन्थ्यो ।

एक दिन चुरोट किन्ने पैसा नभएर बिँडी किनेर काम चलाएको सम्झिन्छु । एउटा बिँडी मलाई सल्काउन दिएर अर्को बिँडी सल्काउँदै उसले एउटा शेर सुनाएको थियो, 'उपर गए तो सिँढी पर, उतर गए तो बिँडी पर ।'

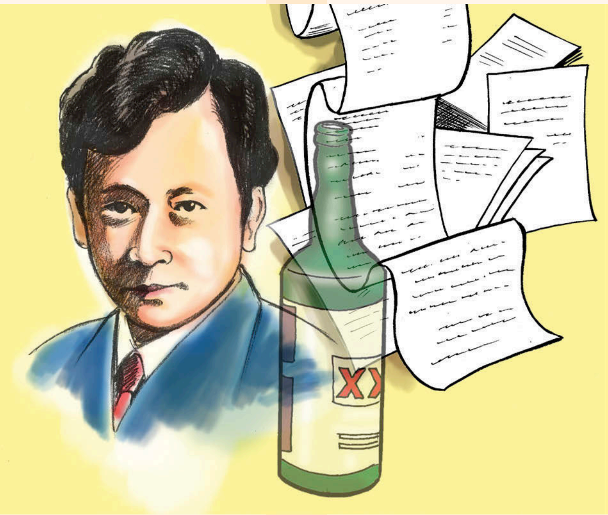

पिउन थालेपछि बेहिसाब पिउँथ्यो । मस्त पिएर सोल्टी होटलबाट मोटरसाइकलमा फर्किंदा एकोहोरो हर्न बजाएको एउटा सन्दर्भ छ । उसले हर्न थिचेको थिच्यै गर्दा मैले सोधेँ, 'के गरेको ? अगाडि त कोही पनि छैनन् त ?' उसको जवाफ आयो, 'हँ ! बजाइदिऊँ न ! के फरक पर्छ र ! उपत्यका जागै रहेको सन्देश त जान्छ ।'

घनिष्टता बढ्दै गएपछि मैले उसलाई रक्सी नपिउन धेरैपटक अनुरोध गरेँ । मुखले त 'हुन्छ, म छोडिदिन्छु' भन्थ्यो । तर, साँझ परेपछि त्यही मण्डलीमा पुगिहाल्थ्यो । रक्सीका बारेमा ठट्टा पनि खुबै गर्थ्यो । जस्तो : 'भोलिदेखि म नपिउने विचारमा छु तर आजसम्म म बारमा छु ।' के कारणले ऊ यति धेरै पिउँथ्यो र दुःखी हुन्थ्यो, मैले पनि धेरैपटक जान्ने कोसिस गरेँ । तर, ऊ सधैँ हाँसेर मेरो प्रश्नको जवाफ नदिई तर्किन्थ्यो । ज्यादै कर गऱ्यो भने ऊ यो कविता सुनाउँथ्यो :

'ए मैले पिएकामा रिसाएका साथीहरू !
पिएर त हेर पिउन झन् गाह्रो छ
ए मरेर सहिद हुनेहरू हो
जिएर त हेर जिउन झन् गाह्रो छ ।'

म नपिउने भएकाले पनि होला, भूपी बारम्बार मलाई यो कविता सुनाउँथ्यो । मैले पनि सोचेँ, उसलाई पनि कविताबाटै जवाफ फर्काउँछु । अनि, एउटा कविता लेखेँ, जो रूपरेखामा प्रकाशित पनि भयो :

'पिएर के हेरुँ साथी !
जबकि, नपिएरै म यहाँ अघाएको छु ।
मरेर सहिद किन हुनु साथी
जबकि, जिउँदै म यहाँ मरेको छु ।'

संगत बढ्दै गएपछि भूपी र मैले एउटा युगल गीत लेख्यौँ । तर, दुर्भाग्य ! नगाईकनै त्यो गीत हरायो । गीत भनेपछि ऊ भुतुक्कै हुन्थ्यो । एक दिन नारायणगोपाललाई साथ लिएर ऊ मेरो घर आयो । म बिरामी भएर ओच्छ्यान परेको थिएँ । उसले भन्यो, 'रत्न ! आज मेरो एउटा गीतमा सानुबाबुले धेरै मीठो धुन भरेको छ । त्यही गीत तँलाई सुनाउन हामी यहाँ आएको ।' भूपी नारायणगोपाललाई सानुबाबु भन्थ्यो । भूपीले त्यहाँ सुनाएको गीतको बोल यस्तो थियो :

'सानो हुरीमै बैँशको सपना, सिमलको फूलझैँ झरी गयो
तिमी के गयौ, खुसीले पनि मलाई आँखा तरी गयो ।'

भूपीले धेरै गीत लेखेको छ । त्यसमध्ये उसको चर्चित गीत 'यो नेपाली शिर उचाली...' पनि हो । नातिकाजीको संगीतमा प्रेमध्वज र तारादेवीले गाएका थिए, यो गीत ।

एक दिन न्युरोडमा भेट हुँदा यस गीतका बारेमा भूपीले भनेको थियो, 'हेर साथी ! मैले यो गीत लेखेर ठूलो गल्ती गरेँ ।' म आश्चर्यचकित भएँ, यति सुन्दर र चर्चित गीत लेखेर किन गल्ती भयो भनेर मैले उसलाई सोधेँ । 'यो नेपाली शिर खुम्च्याई चाकरीमा दगुरिन्छ' भन्ने पो लेख्नुपर्ने रहेछ भन्ने उसको जवाफ आयो ।

साधारणदेखि बौद्धिक पाठकसम्मलाई आफ्ना कवितामार्फत प्रभावमा पार्न सक्ने अचूक क्षमता थियो उसमा । बहुमुखी प्रतिभा र उन्नत स्तरको कवि भूपीले थोरै लेखेर धेरै चर्चा बटुल्नुको कारण पनि यस्तै-यस्तै थियो । त्यसैले त उसका हरेक रचना उच्च कोटिका छन् । तर, दुर्भाग्य ! यस्तो महान् प्रतिभा अल्पायुमै हामीबाट बिदा भयो ।

प्रस्तुति : **ईश्वरी ज्ञवाली**

जलविद्युत् जिल्ला

हरेक खोलामा विद्युत् उत्पादन आयोजना

आश गुरुङ/बेसीसहर (लमजुङ)

एक दशकअघि ठूला आयोजना निर्माण सुरु भएको लमजुङमा अहिले नदी र खोलैपिच्छे जलविद्युत् आयोजना बनिरहेका छन् । यस अवधिमा नौवटा जलविद्युत् आयोजना निर्माण भइसकेका छन् भने आठवटा आयोजना निर्माणाधीन अवस्थामा छन् । सबै परियोजना मिलाएर जडित क्षमता २ सय ४ मेगावाट पुगेको छ ।

केही आयोजनाचाहिँ निर्माणको तयारीमा छन् । प्रस्तावित ६ सय मेगावाटको माथिल्लो मर्स्याङ्दी (दोस्रो) निर्माण हुने हो भने जलविद्युत् उत्पादनमा लमजुङ मुलुककै अब्बल जिल्लामा गनिनेछ । अहिले निर्माण भइरहेका ६ वटा आयोजना सम्भवतः आगामी दुई वर्षभित्र सकिँदैछन् । अरू दुईवटा आयोजना तीन वर्षभित्र सम्पन्न हुँदैछन् । मध्यमर्स्याङ्दी र माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए'बाहेक अन्य भने साना जलविद्युत् आयोजना हुन् ।

लमजुङलाई जलविद्युत्मा लगानीमैत्री 'हाइड्रो मोडेल' जिल्लाका रूपमा अघि सारिएको छ । जिल्ला समन्वय समिति लमजुङका निर्वाचित प्रमुख, उपप्रमुखसहित पदाधिकारीको पहिलो बैठकले जिल्लालाई 'हाइड्रो मोडल डिस्ट्रिक'का रूपमा अघि बढाउने निर्णय गरिसकेको छ । यसअघि ०६५ मा प्रमुख राजनीतिक दलहरूले जलविद्युत्मा लगानीमैत्री वातावरण बनाउन एकमत भएर हस्ताक्षर गरेका थिए । गत वर्ष लमजुङ महोत्सवको अवसरमा निजी क्षेत्रका तर्फबाट लमजुङ उद्योग वाणिज्य संघले लगानीमैत्री जिल्ला घोषणा गरेको थियो । अब यसका सूचकहरू निर्माण गरी जलविद्युत्मा नमुना बनाइने समन्वय समितिका नवनिर्वाचत प्रमुख लोकराज पाण्डे बताउँछन् ।

विसं ०६५ मा सरकारले १० वर्षमा १० हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य लिएको थियो । त्यतिबेला लमजुङमा १० वर्षमा एक हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने भन्दै लगानीमैत्री वातावरण निर्माणका लागि सर्वदलीय सहमति भएको थियो । त्यतिबेला नै गरिएको एक अध्ययनले स्थानीय नदीनालाबाट २ हजार ५ सयदेखि ३ हजार मेगावाटसम्म विद्युत् उत्पादन गर्ने क्षमता रहेको देखाएको थियो ।

लमजुङको दोर्दीखोलामा निर्माणाधीन २५ मेगावाटको माथिल्लो दोर्दी 'ए' जलविद्युत् आयोजनाको सुरुङ

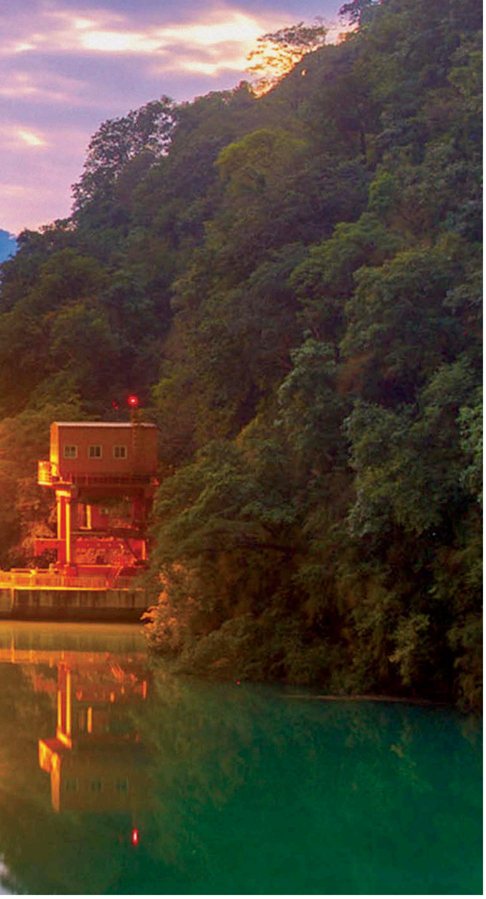

तस्विर सौजन्य : लिउ योङ्छ्याङ

लमजुङको उत्तरी क्षेत्र भुलभुलेस्थित मर्स्याङ्दी नदीमा निर्माण गरिएको माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' जलविद्युत् आयोजनाको विद्युत् गृह

दोर्दीमा मात्रै २० अर्ब

पछिल्लो समय लगानी आकर्षित भएको दोर्दीखोलामा मात्रै करिब २० अर्ब रुपियाँ खर्च भइरहेको छ। यस खोलामा चारवटा जलविद्युत् आयोजना निर्माण भइरहेका छन् । त्यसमध्ये एउटाको निर्माण सकिएको छ ।

दोर्दीखोलामा माथिल्लो क्षेत्रमा पिपुल्स हाइड्रोपावरले निर्माण गरिरहेको ५४ मेगावाटको सुपर दोर्दी जलविद्युत् आयोजना 'ख' ८ अर्ब ७३ करोड रुपियाँमा बनिरहेको छ । यसमा बैंकले ७० प्रतिशत लगानी गर्दैछन् भने बाँकी प्रवर्द्धकले । हिमालयन पावर पार्टनर प्रालिले निर्माण गरिरहेको २७ मेगावाटको दोर्दीखोला जलविद्युत् आयोजनामा ४ अर्ब २३ करोड ३५ लाख रुपियाँ लगानी हुनेछ । यसमा ७५ प्रतिशत बैंक कर्जा र २५ प्रतिशत प्रवर्द्धकको इक्विटी रहनेछ। यसमा एनआरएन इन्भेस्टमेन्ट लिमिटेडको ५१ र आईएमई ग्रुपको ४९ प्रतिशत संस्थापक लगानी छ । लिबर्टी इनर्जी कम्पनी लिमिटेडद्वारा निर्माण भइरहेको २५ मेगावाटको माथिल्लो दोर्दी 'ए' आयोजनामा चार अर्ब रुपियाँ लाग्नेछ। ७० प्रतिशत बैंक कर्जा र ३० प्रतिशत प्रवर्द्धकको इक्विटी रहनेछ ।

लमजुङ विद्युत् विकास कम्पनी (लेड्को)ले निर्माण थालेको १२ मेगावाटको दोर्दीखोला 'ए' जलविद्युत् आयोजना १ अर्ब ८६ करोड रुपियाँको लगानीमा निर्माण भइरहेको छ । डेढ वर्षअघि निर्माण सकिएको दुई मेगावाटको छन्दी साना जलविद्युत् आयोजनामा ४० करोड रुपियाँ लगानी भएको थियो । छ्याङ्दी हाइड्रोपावरले निर्माण गर्ने भनिएको चार मेगावाटको आयोजनामा करिब एक अर्ब रुपियाँ लाग्ने अनुमान छ ।

तर, छैन प्रसारण लाइन

उत्पादित विद्युत् खेर जाने भएपछि माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' जलविद्युत् आयोजनाले मध्य मर्स्याङ्दीसम्म १ सय ३२ केभीएको सिंगल सर्किट विद्युत् प्रसारण लाइन आफैंले बनायो। दुई मेगावाटको छन्दी साना जलविद्युत् आयोजनाले पनि आफैं प्रसारण लाइन निर्माण गर्‍यो । सिउरी, राँधी, रुदीलगायतका आयोजनाले पनि आफैं प्रसारण लाइन निर्माण गरे, गर्दैछन् । जबकि, ०७३ भित्रै १ सय ३२ केभीको दोर्दी करिडोर प्रसारण लाइन निर्माण सक्ने भनिएकामा अहिलेसम्म निर्माण कार्य अघि बढेको छैन । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले प्रसारण लाइन निर्माण नगर्दा आयोजनाको निर्माणकार्यमा असर परेको दोर्दीखोला जलविद्युत् आयोजनाका सञ्चालक गुरुप्रसाद ढकाल बताउँछन् ।

मर्स्याङ्दी करिडोरमा २ सय २० केभीको प्रसारण लाइनको निर्माण प्रक्रिया अघि बढाइएको छ । तर, सुरु भने भएको छैन । चितवनको आँपटारीस्थित न्यु भरतपुर स्टेसनमा जोड्ने गरी हिमाली जिल्ला मनाङको घेलाञ्चोकबाट लमजुङ-तनहुँ हुँदै १ सय १२ किलोमिटरको प्रसारण लाइन निर्माण हुन लागेको छ । १ हजार ६ सय मेगावाट विद्युत् परिवहन गर्न सक्ने उक्त आयोजना सन् २०२० भित्र निर्माण सक्ने मर्स्याङ्दी करिडोर २ सय २० केभी प्रसारण लाइन आयोजना प्रमुख इन्जिनियर चिन्तनविक्रम राणा बताउँछन् । ◆

लमजुङको पूर्वी भेग ढोडेनीको ताँजे गाउँनजिकै निर्माण भइरहेको सुपरदोर्दी जलविद्युत् आयोजना 'ख'को टनेल निर्माण गर्दै कामदार

तस्विरहरू : आश गुरुङ

निर्माण सम्पन्न आयोजना

मध्यमर्स्याङ्दी जलविद्युत् परियोजना	७० मेगावाट
माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' जलविद्युत् आयोजना	५० मेगावाट
सिउरी साना जलविद्युत् आयोजना	५ मेगावाट
राँधी साना जलविद्युत् आयोजना	४.४ मेगावाट
खुदी साना जलविद्युत् आयोजना	४ मेगावाट
मिदिमखोला (करापु) जलविद्युत् आयोजना	३ मेगावाट
छन्दीखोला साना जलविद्युत् आयोजना	२ मेगावाट
स्याँगे लघु जलविद्युत् आयोजना	१८३ किलोवाट
मिदिमखोला लघु जलविद्युत् आयोजना	१०० किलोवाट
जम्मा	१३८.६८३ मेगावाट

निर्माणाधीन

सुपर दोर्दी जलविद्युत् आयोजना 'ख'	५४ मेगावाट
दोर्दीखोला जलविद्युत् आयोजना	२७ मेगावाट
दोर्दी 'ए' जलविद्युत् आयोजना	२५ मेगावाट
दोर्दीखोला १ जलविद्युत् आयोजना	१२ मेगावाट
न्यादी जलविद्युत् आयोजना	३० मेगावाट
रूदी 'ए' साना जलविद्युत् आयोजना	८.८ मेगावाट
रूदी 'बी' साना जलविद्युत् आयोजना	६.६ मेगावाट
सुपर न्यादी जलविद्युत् आयोजना	४०.२७ मेगावाट
जम्मा	२०३.६७ मेगावाट

निर्माणको तयारीमा

माथिल्लो मर्स्याङ्दी-२ जलविद्युत् आयोजना	६०० मेगावाट
मर्स्याङ्दी बेसी जलविद्युत् आयोजना	५० मेगावाट
माथिल्लो छ्याङ्दी जलविद्युत् आयोजना	४ मेगावाट

अच्युत वाग्ले

मृत विचारहरूको रजगज

बीसौँ शताब्दीका सम्भवतः सबभन्दा प्रसिद्ध राजनीतिशास्त्री रबर्ट ड्याहलले आफ्नो चर्चित पुस्तक *डिलेम्माज अफ प्लुरलिस्ट डेमोक्रेसी* (१९८२)मा भनेका छन्, ‘अचेल लोकतन्त्र भन्ने शब्द २ हजार ५ सय वर्षदेखिको लगभग निरन्तर प्रयोगले भान्साको मिश्रित अवशिष्टहरूको प्राचीन रछ्यानजस्तै भएको छ ।’ अथवा, यसको विशिष्ट स्वाद, केस्रा र गन्ध छुट्याउन असम्भव छ ।

सन् १९९० यता राजनीतिक विश्वदृष्टि (मेटान्याराटिभ्स) अथवा विचारधारा (आइडियोलोजी)हरूको मृत्यु भइसकेको घोषणा गर्ने चिन्तकहरू दर्जनौँ पुगिसकेका छन् । फ्रान्सिस फुकुयामा त भई नै हाले । रस्सेल ज्याकोबले सन् २००२ (आरएसए जर्नल, अंक १४९)मा ‘राजनीतिक विचारधाराको मृत्यु’ लेखिदिए । ड्याहलले लोकतन्त्र (डेमोक्रेसी)को बौद्धिक बहसमा बहुलतन्त्र (पोलिआर्की)लाई भित्र्याए । उनले लोकतन्त्रका दुईवटा रूपबीच फरक प्रस्ट्याए । पहिलो, राजनीतिक दलहरूबीचको मात्रै प्रतिस्पर्धा, सत्तास्वार्थ र निर्देशित शासन भएको अंकगणितीय लोकतन्त्र, जहाँ शक्तिको सम्पूर्ण प्रयोग राजनीतिक नेतृत्वले मात्रै गर्छ । र दोस्रो, राजनीतिक संगठनहरूसहित, यसबाहिरका स्वार्थ समूह, दबाब समूह, नागरिक समाज, आमसञ्चार आदि क्षेत्रले पनि राज्यले गर्ने निर्णयमा हस्तक्षेप गर्छन् वा प्रभावित पार्छन् । यसरी राज्यशक्तिका धेरैवटा प्रयोगकर्ता वा शासकहरूद्वारा सञ्चालित लोकतन्त्र वा ‘पोलिआर्की’को संस्थागत संरचना बन्छ, जुन परम्परागत लोकतन्त्रभन्दा बढी उदार हो भन्ने दलिल उनको छ ।

बहुदलीय कि बहुतन्त्रीय ?

यी बोझिला सैद्धान्तिक शास्त्रार्थका पाठक वा श्रोता नेपालको सक्रिय राजनीति र समाजमा अब सामान्यतः छैनन् भन्नु सायद अतिशयोक्ति हुँदैन । तथापि, यहाँका राजनीतिक दलहरूको निर्माण, विनिर्माण वा पुनःनिर्माण जे र जसरी भइरहेको छ, ती सबै प्रवृत्ति र परिणतिहरूलाई संश्लेषण गर्न र प्रस्ट्याउन सक्ने गरी ती सिद्धान्त र अवधारणाहरू विकसित भएका छन् । तिनलाई ग्रहण र उपयोग गर्ने क्षमता नराख्नु हाम्रो राजनीतिको कमजोरी हो । उदाहरणका लागि, अहिले नेकपा एमाले र माओवादी केन्द्रको वामपन्थी गठबन्धन बनेको छ । त्यसलाई एउटै दल बनाउने कसरत भइरहेका छन् । यो गठबन्धनले आफ्नो लोकतन्त्रप्रतिको निष्ठाको प्रमाणका रूपमा चुनावी प्रतिस्पर्धाबाट शक्ति आर्जन गरेको तथ्यलाई महत्त्वका साथ अगाडि सार्ने गरेको छ । दुई दल मिलेर राज्य चलाउने दृढता यसका नेताहरू देखाउँदै छन् । उनीहरूले अहिलेको संविधानले व्यवस्था गरेको बहुदलीय लोकतन्त्रका आधारमा नै अघि बढ्ने सार्वजनिक प्रतिबद्धता पनि बेलाबेलामा सार्वजनिक गरिरहेकै छन् । तापनि, उनीहरूको लोकतन्त्रप्रतिको निष्ठा प्रश्नातीत छैन भन्ने चर्चा जिउँदै छ । वामपन्थीहरूको मुख्य प्रतिद्वन्द्वी नेपाली कांग्रेसले आरोप लगाएका कारण मात्र निष्ठाको यो प्रश्न शेष रहेको होइन । वास्तवमा, वामपन्थी लोकतन्त्रवादीहरू पोलिआर्कीलाई व्यवहारमा उतार्ने तहसम्म रूपान्तरित भएका छैनन् । अथवा, उनीहरू यति उदार लोकतन्त्रवादी भइसकेका छैनन् भन्ने अर्थ यस्तो आशंकामार्फत अभिव्यक्त भएको हो ।

कांग्रेसको अहिलेको कार्यशैली र भविष्य चिन्ता पनि यो ‘स्ट्रेट डेमोक्रेसी’ र पोलिआर्कीको पटकथाभन्दा बाहिरको परिदृश्य होइन । सनातन, कोरा बहुदलीय लोकतन्त्रप्रतिको कांग्रेसको निष्ठामा त कसैले पनि प्रश्न उठाएकै छैन । तथापि, अहिले यो दल आलोचना र आक्रमणको केन्द्रविन्दुमा छ । त्यसको कारण के हो भने आमजनता र यसका शुभचिन्तकहरूले कांग्रेसलाई फगत बहुदलीय लोकतन्त्रवादी मात्र होइन, बहुलतन्त्रवादी (पोलिआर्किस्ट) शक्तिका रूपमा देख्न चाहेका छन् । तर, यसको वर्तमान नेतृत्व देशका अरू सरोकारवाला दबाब, स्वार्थ वा सरोकार समूहहरूको अस्तित्व र आफ्नै संगठनभित्रको आवाजलाई बेवास्ता गरेर एकपछि अर्को विवादास्पद र आत्मघाती निर्णयहरू गरिरहेको छ । सतहका वादविवाद क्रियात्मक र प्रतिक्रियात्मक भए पनि असहमति, असन्तुष्टि र चिन्ताको चुरोचाहिँ नेपाली कांग्रेसले अवलम्बन गर्ने लोकतन्त्र कोरा बहुदलवादी मात्र हुने कि बहुलतन्त्रीय हुने भन्ने हो ।

विचारधाराको संकट

विचारधाराहरूको ‘मृत्यु’ भएपछि राजनीतिक दलहरूलाई वैचारिक आधारमा पहिचान स्थापित गर्न, संगठन निर्माण र विस्तार गर्न धेरै असजिलो परेको छ । परिणामतः उनीहरू ‘पोलिआर्किस्ट’

हुनुपर्ने वाध्यता झन् बढेको छ । किनभने, अब कम्युनिस्ट, लोकतन्त्रवादी वा उदारवादी विचारधाराको अनुयायी भएको दाबीले मात्र उनीहरूको सान्दर्भिकता र जनतासँगको अन्तर्क्रिया निरन्तर रहने छैन । आफूसँग अपेक्षारत स्वार्थ, दबाब वा आलोचक समूहको आवाजलाई निर्णयमा अनुवाद गर्नुपर्ने अपरिहार्यता द्रुत रूपले बढ्दैछ। अर्को शब्दमा सबै दलले व्यवहारमा सम्बोधन गर्नुपर्ने पूर्वाधार, विकास र सेवा प्रदायका मुद्दा समान हुँदै छन् । यही कारण विचारधाराको विभाजन असान्दर्भिक हुँदैछ ।

यसरी, विचारधाराहरूको प्रयोजन गौण हुँदै जाँदा पनि केही राजनीतिक प्रवृत्ति राज्य सञ्चालनका लागि सनातन परम्पराकै रूपमा अभ्यास भइरहेका छन् । खास विचारधाराले निर्माण गरेका संस्थागत संरचना र संस्थागत स्मरण पद्धतिले यस्तो परम्परालाई अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यासका रूपमा स्थापित गरिसकेका छन् । जस्तै : धर्म, जाति र दैविक शक्तिप्रदत्त सार्वभौमसत्ताको वकालतकर्ताहरू पुरातन शक्तिहरू मात्र हुन सक्छन् । नेपालको हकमा ती राजावादी वा हिन्दु राज्यका पक्षधरहरू हुन् । लोकको अनुमोदनमा आधारित सार्वभौमसत्ता असंगठित जनसमर्थनमा निःसर्त विश्वास गर्ने लोकतन्त्रका हिमायतीहरूको राजनीतिक परम्परा हो । कांग्रेस यही 'मास-बेस्ड' अभिमुखीकरण र परम्पराबाट हुर्किएको दल हो । अहिले यो दलले आफ्नो धरातल बिर्सेका कारण क्रमशः संकटमा फस्दै गएको छ । सार्वभौमसत्ताको परिभाषालाई दलगत सीमामा बाँधेर आफ्ना संगठित कार्यकर्ताबाहेक हरेक आमनागरिकलाई राष्ट्रघाती कित्तामा राख्ने राजनीति कम्युनिस्ट, एकदलीय वा अधिनायकवादी अवशेषको राजनीतिले मात्र गर्न सक्छ । केपी ओली वा पुष्पकमल दाहाल शैलीको सार्वभौमसत्ता परिभाषित गर्ने स्रोत यही दीक्षा-परम्परा हो ।

> **विचारधाराहरूको 'मृत्यु' भएपछि राजनीतिक दलहरूलाई वैचारिक आधारमा पहिचान स्थापित गर्न, संगठन निर्माण र विस्तार गर्न धेरै असजिलो परेको छ ।**

राजनीतिक संगठन निर्माण वा पहिले नै संगठित भएकाहरूको सञ्चालनमा विचारधारा सहायक हुन छोड्नुको पनि कारण छ । अढाई शताब्दीयताको लोकतान्त्रिक विकासक्रममा राजनीतिक विचारधाराले संगठन निर्माणको उपकरणका रूपमा असाध्यै प्रभावकारी काम गरेको हो । सबै रङका विचारधाराले रामराज्य (युटोपिया)को सपना बाँडे । तर, कालान्तरमा तिनको विश्वदृष्टि पृथ्वीका सबै भूखण्डमा समान रूपले लागू हुन सकेन । स्वाभाविक थियो, ती आफैँ खण्डित र असान्दर्भिक भए । यसको एउटा मूल कारण हो, विचारधाराले पार्टी सञ्चालक पंक्तिमा रहने अभिजात्यहरूलाई लगातार पारितोषण (ग्रचाटिफिकेसन) र गरिब जनतालाई निरन्तर उपलब्धिशून्य ढंगले समनीकरण (प्यासिफिकेसन) मात्र गरेको निष्कर्ष धेरै व्यवस्थित अध्ययनहरूले निकालेका छन् ।

नेपालका सन्दर्भमा यो 'ग्रचाटिफिकेसन' र 'प्यासिफिकेसन'को वास्तविक विभाजन झन् ज्वलन्त छ । कांग्रेस बीपी कोइरालाको विचारधारा वा लोकतान्त्रिक समाजवादसँग कति सम्मुख वा विमुख भयो अथवा अब बन्ने एकीकृत वामपन्थी दल लेनिन वा माओ विचारधाराबाट चल्छ कि चल्दैन भन्ने बहसभन्दा पहिले 'ग्रचाटिफिकेसन' र 'प्यासिफिकेसन'को यो यथार्थ परीक्षण हुनु आवश्यक छ। सबै वैचारिक रङको राजनीतिक नेतृत्व नव-धनाढ्यका रूपमा स्थापित हुने र गरिब मतदाताचाहिँ वैचारिक झगडामा विभाजित हुने अनमेल दृश्य अब नियमित लाग्न थालेको छ, नेपालमा पनि ।

राजनीतिका नयाँ आधार

चल्तीका राजनीतिक 'मेटान्याराटिभ्स' र 'आइडियोलोजी' दुवै असान्दर्भिक भइसकेको यथार्थलाई जस्ताको तस्तै स्वीकार्न यतिखेर भिन्न राजनीतिक शक्तिको नेतृत्व तहमा पुगेकाहरूलाई मुस्किल परेको छ । यो पंक्ति ती दुई अवयव नै राजनीतिका मूल आधार हुन् भनेर प्रशिक्षित भएकाले यस्तो असमञ्जस्यमा परेको हो । कांग्रेस अब 'फेवियन समाजवादी' रहेन अथवा एमाले वा माओवादीको राजनीतिमा कम्युनिस्ट विचार कतै छैन भनेर गरिने आलोचना उनीहरू सहजै स्वीकार गर्दैनन् । किनभने, विचारधाराको यो सजिलो र ठूलो खोल ओढेर जनहितमा 'डेलिभरी' नदिए पनि राजनीति चल्ने अवस्थाको क्रमशः अन्त्य हुँदैछ । कांग्रेसलाई ब्युँताउने गफ लगाउने वा वामपन्थी गठबन्धनका लागि 'नयाँ' वैचारिक आधार तयार गर्न संघर्षरतहरू यतिखेर कुहिरोको कागझैँ हुनुको कारण यही हो ।

विचारधाराको त्यो जीउमा नमिलेको खोल नभए पनि लोकहितकारी राजनीति गर्ने आधारहरू उपलब्ध छन् भन्ने स्वीकार्नासाथ यो समस्या समाधान हुन्छ । अहिले देखिएका जटिलता पनि स्वतः हट्छन् । विचारधाराहरूलाई परै राखेर पनि राजनीतिक दर्शन (फिलोसोफी), सिद्धान्त (प्रिन्सिपल) र आदर्श (आइडियल्स)मा अडिँदा राजनीतिक दलहरूलाई थप व्यावहारिक र जनताका वास्तविक समस्याहरूको सामुन्ने ल्याउने छ । केवल यी शब्दावलीलाई आधुनिक अर्थ दिनु आवश्यक छ । हिजो दर्शनको अर्थ कुनै व्यवस्थाप्रतिको आस्था थियो होला । तर, अब यसलाई दृष्टिका अर्थमा बुझेर जुन मार्गबाट जनताको अधिकतम हित हुन्छ, त्यसै गर्ने दर्शन कायम गरे पर्याप्त हुन्छ । उत्पादन, वितरण र अन्तर्राष्ट्रिय क्रिया-अन्तर्क्रियाका आधारभूत र गम्य मापदण्डहरूलाई नै सिद्धान्त मानेर तिनलाई वाचा अनुरूप पूरा गरे अबका सबै साना-ठूला दलहरूको दायित्व पूरा हुन्छ । हिजो आदर्श भनेको प्रतिकूलताहरूबीच पनि कुनै विचारधाराप्रति अविचलित प्रतिबद्धता रहिरहनु मानिन्थ्यो । तर, अब सामान्य नैतिक व्यवहार, जस्तै : सार्वजनिक पदमा बसेर भ्रष्टाचार नगर्ने प्रतिबद्धता र त्यसै अनुसारको आचरण, आदर्श राजनीतिको स्वीकार्य मानक भइहाल्छ ।

अहिलेको नेपालको राजनीतिमा यी प्रयोग सम्भव र सरलीकृत पक्षहरूलाई चटक्कै पर सारिएको छ । तर, विचारधारा आदिको अव्यावहारिक ढ्वाङ पिट्न भने छोडिएको छैन । यस्तो रूपान्तरण नभएसम्म न कांग्रेस सुध्रन सम्भव छ, न त एकताबाट बन्ने भनिएको ठूलो वामपन्थी दलले अपेक्षा अनुरूप काम गर्न सक्छ । साना र क्षेत्रीय दलहरूभित्रको समस्याको चुरो पनि यही हो । मुलुक संघीयतामा गइसकेको सन्दर्भमा राज्यप्रणालीलाई मृत विचारहरूबीचको विवादमा नउरालेर यथासम्भव छिटो 'पोलिआर्किस्ट' (बहुतन्त्रीय) बनाउनु सबैको हितमा छ । ◆

kathmandupost.ekantipur.com

KMG
KANTIPUR MEDIA GROUP

the kathmandupost
PAGE 9 LIFE & STYLE
PAGE 8 ET CETERA
PAGE 12 SPORTS
money

Both can keep the conversation interesting.
But you'll have to break the bank to buy one of them.

The Kathmandu Post unravels stories from all parts of the world keeping you well-informed on everything so that your conversation remains exciting no matter how random the topic gets.

ANS-16

KEEP THE CONVERSATION INTERESTING WITH

money onsaturday sports life&style world thecollegian health&living et cetera op-ed escalate classroom

International content licensed from
The Guardian | Project Syndicate | Asia News Network | The New York Times News Service

the kathmandupost

सार्वजनिक सम्पत्तिमा बलजफ्ती

आठ हजार बिघा जमिन कब्जामा

तस्बिर : दुर्गालाल केसी

नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालयको राजपुरस्थित जग्गा कब्जा गरी निर्माणाधीन निजी घर

दुर्गालाल केसी/घोराही

घोराहीस्थित राप्ती उपक्षेत्रीय अस्पताललाई पार्किङ गर्ने ठाउँ छैन, फोहर व्यवस्थापन गर्ने ठाउँको त्यस्तै अभाव छ। अस्पतालसँग जग्गा नभएर यस्तो भएको होइन, पर्याप्त जग्गा भएरै पनि यस्तो अवस्था भोग्नु परिरहेको हो । अस्पतालको जग्गामा अर्कैले जबर्जस्ती गरेर बसेपछिको अवस्था हो यो ।

अस्पतालको जग्गामा ८० भन्दा बढी परिवार घरबास बनाएर बसेका छन्। तिनलाई पटक-पटक हटाउने प्रयास भयो तर केही उपाय लागेन । अतिक्रमणकारी जग्गा मिच्दै मिच्दै अस्पतालको पर्खालसम्मै आइसके। यता, राप्ती स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान सञ्चालन गर्न र सरकारले निर्णय गरे अनुसार तीन सय शय्याको अस्पताल सञ्चालन गर्नचाहिँ जग्गाकै अभाव छ । अस्पतालका मेडिकल सुपरिटेन्डेन्ट डा जनार्दन पन्थी भन्छन्, "जग्गा नभएर अस्पताललाई संरचना निर्माणमा समस्या भइरहेको छ तर हाम्रो जग्गामा सुकुम्वासीका नाममा अरूले नै कब्जा जमाएका छन्। हटाउन खोज्दा आन्दोलन गर्न थाल्छन् ।"

दाङमा अस्पताल, विश्वविद्यालय, क्याम्पस, विद्यालय, संघसंस्था, सरकारी कार्यालय र गुठीका हजारौँ बिघा जमिन विभिन्न बहानामा कब्जा भएका छन् । त्यस अनुसार हालसम्म कुल ७ हजार ८ सय ३६ बिघा २ कट्ठा ३ धुर जग्गा कब्जामा छ। राप्ती उपक्षेत्रीय अस्पताल, नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालय, विभिन्न विद्यालय, स्वर्गद्वारी आश्रम, गोरक्ष रत्ननाथ गुठी, महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, मध्यपश्चिम क्षेत्रीय प्रहरी विद्यालय, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, खेलकुद विकास समितिलगायतका जग्गा ठूलो मात्रामा कब्जा भएको छ ।

माओवादी हिंसाका दौरान कब्जा भएका जग्गा अझै फुकुवा हुन सकेका छैनन् । कब्जा गर्ने नेकपा माओवादी केन्द्रले सबैका जमिन फिर्ता गरिसकेको घोषणा गरे पनि जग्गा उपभोग गरिरहेकाहरू छोड्न मानिरहेका छैनन्। केहीले भूमिहीन, केहीले मुक्त कमैया त केहीले सुकुम्बासीका नाममा जग्गा उपभोग गरिरहेका छन् ।

नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालयको देउखुरीमा रहेको १ हजार ३ सय २४ बिघा २ कट्ठा ३ धुर जग्गा किसानको कब्जामा छ । ०५८ देखि त्यस जग्गाबाट एक पैसा पनि नपाएको विश्वविद्यालयको भनाइ छ । राजपुरमा १ हजार १ सय ३२ बिघा ११ कट्ठा साढे १७ धुर जग्गा, गोबरडिहामा रहेको २२ बिघा साढे ८ धुर र सतबरियामा १ सय ६८ बिघा ७ कट्ठा १७ धुर जग्गा किसानका नाममा कब्जामा छ। दुई सयभन्दा बढी व्यक्तिले यी जग्गा प्रयोग गरिरहेको विश्वविद्यालयले जानकारी दिएको छ।

यसैगरी लमहीको सोनपुर र सतबरियामा रहेको महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पसको ३० बिघा बढी जग्गा अतिक्रमण भएको छ। टिकुलीगढमा मध्यपश्चिम क्षेत्रीय प्रहरी आवासीय माध्यामिक विद्यालयको २१ बिघा जग्गा पनि भूमिहीनका नाममा कब्जामा छ। उक्त ठाउँमा रहेको महेन्द्र क्याम्पस र प्रहरी स्कुलको जग्गामा ३ सय २१ घर-परिवारले टहरा बनाएका छन्। घोराही मावि डाँडागाउँ, गोग्लीको जग्गा पनि सुकुम्बासीका नाममा अतिक्रमण भएको प्रधानाध्यापक सतिश आचार्य बताउँछन्। ३४ बिघा १७ कट्ठा साढे १३ धुर जग्गामध्ये अधिकांश सुकुम्बासीका नाममा अतिक्रमण भएको छ । सिद्धरत्ननाथ मावि नारायणपुरको जग्गा पनि वर्षौंदेखि अतिक्रमणमा छ । जग्गा खाली गर्न धेरै प्रयास गरे पनि सम्भव भएको छैन ।

जिल्ला खेलकुद विकास समितिको घोराही उपमहानगरपालिका-१, रामपुरको झन्डै ४४ बिघा जमिन त्यसैगरी कब्जामा छ। जग्गामा ठूलठूला घर निर्माण हुनुका साथै प्लटिङ गरी घडेरीसमेत बिक्री भइरहेका छन् । रामपुरको काँडाखुटी र सिमलतारामा ४३ बिघा १९ कट्ठा १९ धुर जमिन अतिक्रमण गरी स्थानीयले बस्ती नै बसालेका छन्। सुकुम्बासीका नाममा अतिक्रमण भए पनि विभिन्न राजनीतिक दलको संरक्षणमा उक्त काम भइरहेको स्थानीयको गुनासो छ ।

यसैगरी घोराही-१६ सानी अम्बापुरस्थित जिल्ला प्रशासन कार्यालयको २५ बिघा जमिन लगत लिन छुटेका मुक्त कमैयाका नाममा कब्जा भएको छ। ४ साउन ०६१ म कब्जा गरेको जग्गामा ७० घर-परिवार बसेका छन् । घोराही-तुलसीपुर सडक खण्डको छेउमै रहेकाले उक्त जग्गा अहिले बहुमूल्य भएको छ । त्यहाँ मुक्त कमैयाले ठूलठूला घर बनाएर स्थायी बसोवास गरिरहेका छन् । स्वर्गद्वारी आश्रम र गोरक्ष रत्ननाथ गुठीजस्ता धार्मिक संस्थाको जग्गा पनि लामो समयदेखि कब्जामै छ ।

प्रमुख जिल्ला अधिकारी गजेन्द्रबहादुर श्रेष्ठ आफ्नो जग्गा संरक्षण गर्ने पहिलो दायित्व सम्बन्धित संस्थाको भएको बताउँछन्। भन्छन्, "आफूले पहल गरेर नसके हामीलाई गुहार्नुपर्‍यो । हामी कानुनी प्रक्रिया अघि बढाउँछौँ। जग्गा फिर्ता गर्न सहयोग गर्छौं ।" प्रशासनकै नाममा रहेको जग्गा कब्जा भएकामा भने उनी नापी र उपमहानगरपालिकाको सहयोग मागिरहेको बताउँछन् ।

दाङका विभिन्न भागमा भूमिहीन, सुकुम्बासी र मुक्त कमैयाका नाममा हजारौँ बिघा जमिन कब्जा भए पनि वास्तविक सुकुम्बासी र मुक्त कमैया भने जग्गा पाउन नसकेको गुनासो गरिरहेका छन् । अहिले यहाँ १८ हजार भूमिहीन छन् । ◆

अपराधका प्रतिनिधि

जघन्य फौजदारी अभियोग बेहोर्दै स्थानीय तहका निर्वाचितहरू

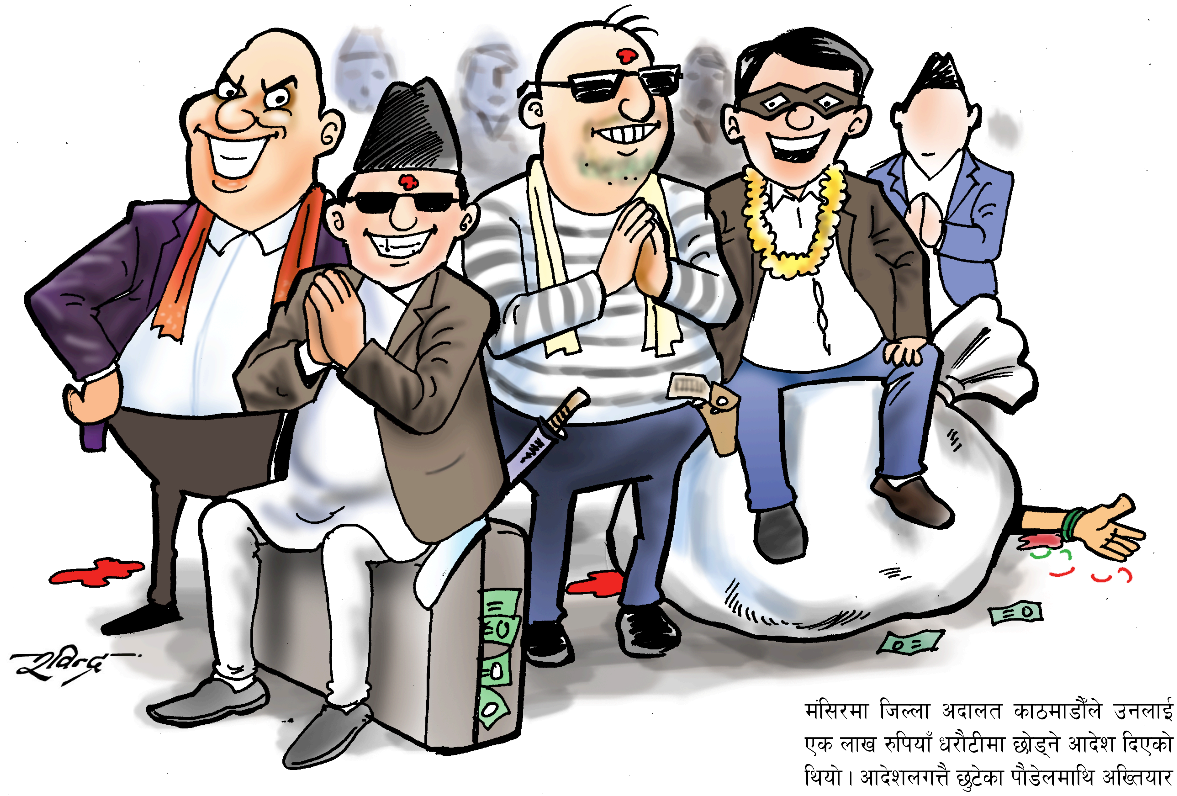

मनबहादुर बस्नेत

१४ असार : गाउँपालिका अध्यक्षमा निर्वाचित ।
१४ भदौ : २२ किलो सुन तस्करका नाइके ।

यी दुई परिचय एउटै व्यक्ति राजकुमार पौडेलको हो, जसले दुई महिनाको छोटो अवधिमै भिन्न परिचय बनाए । पौडेलले सिन्धुपाल्चोकको भोटेकोसी गाउँपालिकामा नेपाली कांग्रेसबाट अध्यक्ष जितेका थिए । तर, शिरमा पोतिएको विजयी अबिर र पुष्प झर्न नपाउँदै उनी गम्भीर आपराधिक घटनामा मुछिन पुगे । प्रहरीको केन्द्रीय अनुसन्धान ब्युरो (सीआईबी)ले काठमाडौँको सामाखुसीमा पेम्बा दोर्जे शेर्पाको साथबाट जफत भएको १४ किलो सुन तस्करी काण्डमा उनी मुख्य व्यक्ति रहेको खुल्यो । यो समूहले थप आठ किलो सुनचाहिँ बेचिसकेको थियो ।

पौडेलले संगठित समूह बनाएर सुन तस्करी गरेका थिए । उनले सामाखुसीस्थित एउटा घरमा सुन भण्डारण गर्ने र त्यसलाई भारत तथा नेपाली बजारमा आपूर्ति गर्थे, रमेश खड्कासँगको साझेदारीमा । पौडेल, खड्का र शेर्पाले *वीच्याट*बाट आपसमा सम्पर्क गरी ‘कोड’ भाषामा अवैध सुन कारोबारको सूचना आदान-प्रदान गरेको प्रमाण प्रहरीले भेटेको थियो । साथै, पौडेलको सम्पर्क चिनियाँ नागरिक थर्कु, नाम्फे, नाम्गेल बाइलाइन र जोहोङसँग देखिएको थियो । यी चिनियाँसँग शेर्पाको समेत सम्पर्क देखिएको थियो ।

शेर्पा पुर्पक्षका लागि थुनामा भए पनि प्रहरीको फरार सूचीमा रहेका पौडेल अदालतमै म्याद तामेली बुझेर धरौटीमा रिहा भए । ४ मंसिरमा जिल्ला अदालत काठमाडौँले उनलाई एक लाख रुपियाँ धरौटीमा छोड्ने आदेश दिएको थियो । आदेशलगत्तै छुटेका पौडेलमाथि अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले भने अनुसन्धान गरिरहेको छ । अदालतबाट अनपेक्षित रूपमा छुटेपछि सीआईबीले पौडेलविरुद्ध अख्तियार गुहारेको हो ।

दुई दशकपछि स्थानीय तहले कस्ता जनप्रतिनिधि पाएछ भन्ने छनक दिन्छ, यो प्रकरणले । अझ निर्वाचित भएपछि समेत जनप्रतिनिधिहरू गम्भीर प्रकृतिका अपराधमा मुछिनुले राजनीतिको फेदसम्मै अपराधीकरण फैलिएको बुझ्न सकिन्छ । गाउँपालिका, नगरपालिका प्रमुखदेखि वडा अध्यक्ष र सदस्यसम्म यस्ता अवैध कार्यमा मुछिएका छन् । हत्या, मानव बेचबिखन, तस्करी, बलात्कार मुद्दामा मात्रै आधा दर्जन स्थानीय जनप्रतिनिधि मुछिएका छन् । यी जघन्य फौजदारी अभियोग हुन् । सरकारी कागजात कीर्ते, ठगीजस्ता अवैध कार्यमा समेत स्थानीय तहका प्रतिनिधि संलग्न रहेको भेटिएका छन् ।

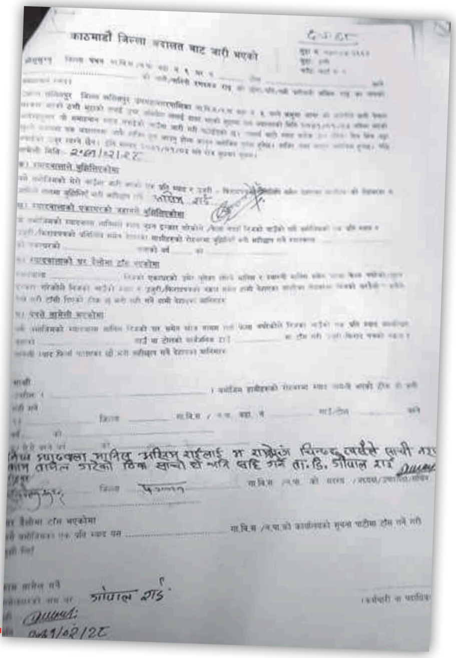

काठमाडौं जिल्ला अदालत बाट जारी भएको

गोपाल राई

०७१/०२/२८

असीम राई र उनले अदालतको म्याद बुझेको हस्ताक्षरयुक्त पत्र

कतिसम्म भने अढाई दशकभन्दा बढी समयदेखि मानव बेचबिखनमा संलग्न व्यक्ति स्थानीय जनप्रतिनिधिमा निर्वाचित भएलगत्तै पुरानै धन्धामा फर्किएको समेत पाइएको छ । ती पात्र हुन्, नुवाकोटका सुनबहादुर तामाङ, ४९ । यसअघि मानव बेचबिखनको छुट्टै अर्को मुद्दामा धरौटीमा रिहा भएका तामाङलाई दोस्रोपटक प्रहरीले पक्राउ गरेको हो । उनले डेढ सयभन्दा बढी नेपाली चेलीलाई भारतका वेश्यालयमा बेचेको प्रहरी अनुसन्धानबाट खुलेको छ । नुवाकोट, दुप्चेश्वर गाउँपालिका-१ का वडा अध्यक्ष तामाङलाई ५ पुसमा सीआईबीले नुवाकोटबाट पक्राउ गरेको थियो ।

दुई नाबालिकालाई दिल्ली पुऱ्याएर वेश्यावृत्तिमा लगाएको भन्दै उनीविरुद्ध उजुरी परेको थियो । तर, दुवै मुद्दामा जिल्ला अदालत काठमाडौँले तीन र पाँच लाख रुपियाँ धरौटीमा छोड्न आदेश दियो । अदालतले ७ माघमा तामाङलाई धरौटीमा रिहा गर्न आदेश दिएको थियो । ज्ञातव्य रहोस्, सार्वजनिक पदमा बस्ने व्यक्ति मानव बेचबिखनमा संलग्न भएमा थप सजायको भागीदार बन्नुपर्छ । मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण ऐन) ०६४ को दफा १५ को उपदफा ३ मा 'सार्वजनिक पद धारण गरेका व्यक्तिले यो कसूर गरेको भएमा निजलाई सो कसूर गरेबापत हुने सजायको अतिरिक्त सो सजायको २५ प्रतिशत थप सजाय हुने' प्रावधान छ ।

यद्यपि, तामाङ मानव बेचबिखनको २३ वर्ष पुरानो मुद्दामा अदालतबाट यसअघि दोषी ठहर भई फरार रहेकाले अहिले कारागारमा छन् । १८ पुस ०५१ मा भारत लैजाँदै गर्दा झापाको काँकडभिट्टामा प्रहरीले दुई जना युवतीसहित निमा तामाङलाई पक्राउ गरेको थियो । २६ असोज ०६८ मा जिल्ला अदालत नुवाकोटले यो घटनामा सुनबहादुरलाई ६ वर्ष कैद सजाय सुनाएको थियो । यद्यपि, उनी फरार थिए । अर्को मानव बेचबिखनको मुद्दामा तामाङ जिल्ला अदालत नुवाकोटको आदेशले एक वर्षअघि पाँच लाख रुपियाँ धरौटीमा छुट्दासमेत उनी पुरानो मुद्दामा पक्राउ परेनन् ।

सुनबहादुरले जिल्ला प्रशासन कार्यालय नुवाकोटबाट पाँचपटक नागरिकताको प्रतिलिपि निकालेका छन् । "यसमा केही न केही गडबडी हुन सक्छ," सीआईबीका प्रहरी नायव उपरीक्षक (डीएसपी) कमल थापा भन्छन्, "जिल्ला प्रशासन कार्यालयले भूकम्पका कारण कागजात उपलब्ध गराउन नसकेको जवाफ दिएकाले थप अनुसन्धान गर्न सकिएको छैन ।"

शक्तिको आडमा कसरी आफ्नो अपराध लुकाउँछन् भन्ने अर्को उदाहरण हुन्, सोलुखुम्बु, दूधकौशिका गाउँपालिकाका अध्यक्ष असीम राई, जो नेकपा माओवादी केन्द्रसँग आबद्ध छन् । ०६५/६६ मा काठमाडौँको गोंगबुमा युनिक ग्रुप बचत तथा सहकारी खोलेका राईले संस्थालाई विकास बैंकमा बढोत्तरी गर्ने भन्दै तीन वर्षमा साधारण सदस्य र सेयर सदस्यबाट पाँच करोड रुपियाँ संकलन गरे । यही रकम राईले हिनामिना गरेको अभियोग छ ।

०६९/७० मा निक्षेपकर्ता आफ्नो रकम लिन जाँदा यो 'मास फ्रड'को खुलासा भएको थियो । कतिपय सेयर सदस्य र बचतकर्ताले काठमाडौँका सहकारी डिभिजन कार्यालय, जिल्ला प्रशासन कार्यालय र महानगरीय प्रहरी परिसरमा उजुर गरे । प्रहरी परिसरले पटक-पटक पक्राउ गरेपछि राई पटकैपिच्छे रकम फिर्ता गरिदिने समझदारी पत्रमा सही गरेर निस्कन्थे । तर, लामो समयसम्म आफ्नो बचत नउठेपछि निक्षेपकर्तामध्ये ६ जना अदालतै पुगे । उनीहरूले आफ्नो करिब ३२ लाख रुपियाँ ठगी गरेको भन्दै राईविरुद्ध ३ वैशाख ०७१ मा जिल्ला अदालत काठमाडौँमा मुद्दा हाले । अन्यले भने मुद्दा-मामिला गरेनन् ।

२५ पुस ०७३ मा राईसहित संस्थाका सात जनालाई तेजेन्द्रप्रसाद शर्मा सापकोटाको एकल इजलासले कसूरदार ठहऱ्याउँदै प्रत्येकलाई एक वर्ष कैद र ३२ लाख रुपियाँ बिगो असुल गर्ने फैसला सुनायो । यद्यपि, कसैले यो सजाय भोग्नुपरेन । बरू निर्वाचित भएपछि राई आफूविरुद्ध अदालतले गरेको फैसला बदर गर्न सफल भए । आफूले म्याद नबुझेको भन्दै उनले अदालतमा फैसला बदरको निवेदन दिए । प्रतिवादीलाई अदालतमा उपस्थित हुने सूचना, जसमा हाजिर हुने समयसीमा तोकिएको हुन्छ, उसकै हातमा दिनुलाई अदालती भाषामा म्याद बुझ्ने भनिन्छ । यही निवेदनको भरमा डिल्लीरत्न श्रेष्ठको इजलासले १८ साउन ०७४ मा राईको फैसला बदर गरिदियो र मुद्दा सुरुदेखि पुनः सुनुवाइ हुनुपर्ने ठहर गऱ्यो । जबकि, राईले २८ जेठ ०७१ मा म्याद बुझेका थिए । तामेलदार डिट्ठा गोपाल राईले तत्कालीन गाविस सचिव पुण्यप्रसाद कोइरालालाई साक्षी राखेर उनलाई अदालतमा हाजिर हुने म्याद बुझाएको मिसिलबाट देखिन्छ । तर, राई म्याद बुझेर समेत उपस्थित भएनन् । म्याद बुझेर पनि अदालतमा उपस्थित नभएपछि फैसलामा पुनरावेदन गर्न पाइन्न । तर, राईले म्याद बुझेकै होइन भनेर यो मुद्दा बदर गराए । स्रोतका अनुसार तत्कालीन महान्यायाधिवक्ता रमनकुमार श्रेष्ठले राईलाई सघाएका थिए ।

अपराधका संरक्षक

९ साउनमा भोजपुरको षडानन्द नगरपालिका, केउरेनीपानीकी १२ वर्षीया बालिका छिमेकी मेघराज श्रेष्ठ, ३२, द्वारा बलात्कृत भइन् । नजिकै इलाका प्रहरी कार्यालय छ । तर, यो घटना प्रहरीकोमा पुगेन । बरू, भर्खरै निर्वाचित स्थानीय तहका जनप्रतिनिधिले हेरे । मेयर वीरबल राई, उपमेयर मेरिका राई, ८ र ७ वडाका वडा अध्यक्ष किशोर राई र बुद्धसिं राईले दिङ्ला बजारमा दुवै पक्षका परिवारलाई भेला पारे र घरभित्रको मामला भन्दै 'लेनदेन'मा उक्त घटना सामसुम पारे । ६० हजार रुपियाँमा घटना जनप्रतिनिधिहरूले मिलाइदिएर 'सहयोग' गरेको खुल्न एक हप्ता लाग्यो । बालिका बिरामी परेर संखुवासभाको खाँदबारी अस्पतालमा जाँच्दा बलात्कार भएको मेडिकल रिपोर्ट आयो । त्यसपछि पीडितका आफन्तले महिला तथा बालबालिका कार्यालयमा जानकारी गराए र जिल्ला प्रहरी कार्यालय, भोजपुरमा १७ साउनमा उजुरी दर्ता भयो ।

लगत्तै श्रेष्ठ पक्राउ परेर पुर्पक्षका लागि थुनामा छन् । तर, लेनदेनमा अपराध ढाक्ने जनप्रतिनिधि भने कारबाहीको दायरमा आएनन्। मेयर राई सुरुमा आफूहरूले अनुसन्धान गरेको निर्धक्क बताउँछन् । भन्छन्, "भोट हामीलाई हालेपछि समस्या पऱ्यो भने हामीकहाँ नै आउँछन् नि ! त्यसैले सुरुमा हामीले अनुसन्धान गऱ्यौँ र ५०/६० हजार रुपियाँ उपचार खर्च दिलाइदियौँ ।"

निर्वाचित भएको अढाई महिनामै फौजदारी अभियोगजस्तो गम्भीर मुद्दामा हात हाल्नुले स्थानीय तहका जनप्रतिनिधि कसरी अपराधको संरक्षक बनिरहेका छन् भन्ने देखाउँछ। स्थानीय प्रतिनिधि अपराधका रक्षक बनेका घटना अन्यत्रसमेत भएका छन् ।

१२ कात्तिकमा पर्साको सखुवा पर्सौनी गाउँपालिका-४ का अध्यक्ष जुमादीन अन्सारीका २२ वर्षीय छोरा मुख्तार अन्सारीसहित अर्का एक जनाले देउरवानाकी १७ वर्षीया किशोरीलाई सामूहिक बलात्कार गरेको अभियोग लाग्यो । किटानी जाहेरी परे पनि अन्सारीलाई प्रहरीले पक्राउ गरेको छैन । बरू निराधार आरोप लगाएको भन्दै वडा अध्यक्ष जुमादीनले पीडित युवतीका अभिभावक र दाजुलाई कुटपिट गरेका थिए । उखुबारीमा घाँस काट्न गएकी किशोरी सामूहिक बलात्कारको सिकार बनेकी थिइन् । भोलिपल्ट मुख्तारका साथीले युवती मोटरसाइकल दुर्घटनामा परेको भन्दै वीरगन्जको नारायणी उपक्षेत्रीय अस्पतालमा उपचारार्थ लगेर छोडिदिएका थिए। प्रहरी स्रोतका अनुसार वडा अध्यक्षले रकम दिएर मिल्न दबाब दिइरहेकै छन्। वडा अध्यक्षकै दबाबमा अभियुक्तहरू हालसम्म पक्राउ परेका छैनन् ।

नक्कली आमा बनाएर नागरिकताका लागि सिफारिस गर्ने कार्यमा समेत स्थानीय जनप्रतिनिधि पछाडि छैनन्। जस्तो : रामेछापको उमाकुण्ड गाउँपालिका-७, भुजीका वडा अध्यक्ष रुद्रमणि नेवारले निर्वाचित भएको महिना दिनसमेत नबित्दै यस्तै नक्कली काम गरे। मोरङका निशान जोशीले नागरिकता लिन जुनीमाया सुनुवारलाई आमा बनाएका थिए । यसलाई वडा अध्यक्षले सहजै सिफारिस दिए । सिफारिसमा जन्मदर्तासमेत छैन। जिल्ला प्रहरी कार्यालय रामेछापका प्रमुख डीएसपी कुमोद ढुंगेल भन्छन्, "कागजात हेर्दा जनप्रतिनिधिले कसरी सिफारिस दिए भनेर अचम्म मान्नुपर्छ।" रामेछापकै एउटा गाउँपालिकाका वडा अध्यक्ष र सदस्यमाथि ज्यान मुद्दामा समेत अनुसन्धान भइरहेको प्रहरी स्रोतले जनाएको छ।

फौजदारी कसूरदारको चुनावमा जित

निर्वाचनसम्बन्धी कानुनले फौजदारी अभियोगमा दोषी प्रमाणित भएको व्यक्तिलाई सजाय भोगेको निश्चित अवधिसम्म चुनाव लड्न रोक लगाएको छ । स्थानीय, प्रतिनिधिसभा, प्रदेशसभा र राष्ट्रियसभा सदस्य निर्वाचनसम्बन्धी ऐनमा फौजदारी, संगठित अपराधमा कसूरदार ठहरिएकाले उम्मेदवार बन्न नपाउने व्यवस्था छ। तर, यसपालि भएको स्थानीय तह र प्रदेशसभाको चुनावमा फौजदारी अभियोगमा दोषी ठहरिएकाहरू सहजै निर्वाचित भए। अदालतले ज्यान मुद्दामा ६ वर्ष कैद सजाय तोकेका राजीव गुरुङ (दीपक मनाङे) मनाङको प्रदेशसभा-२ बाट निर्वाचित भए। उनलाई २८ साउन ०६९ मै तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पाटनले सजाय तोकेको थियो। चित्त नबुझे फैसला भएको ७० दिनभित्र पुनरावेदनका लागि सर्वोच्च जानु पर्थ्यो। तर, गएनन्। फौजदारी कसूरदार उनी सबैलाई जिल्लाउँदै निर्वाचनमा चुनिए। त्यस्तै सोलुखुम्बु दूधकौशिका गाउँपालिकाका अध्यक्ष असीम राई र नुवाकोट दुप्चेश्वर गाउँपपालिका-१ का वडा अध्यक्ष सुनबहादुर तामाङलाई अदालतले दोषी ठहराए पनि आश्चर्यजनक रूपमा चुनाव जिते । उनीहरू दोषी प्रमाणित भएको सुइँको कसैले पाएन । राज्यको कानुन कार्यान्वय निकाय कति कमजोर रहेछ भन्ने यी घटनाले छताछुल्ल पार्छन् ।

राजनीतिको अपराधीकरण

स्थानीय तहको चुनावमा उम्मेदवारहरूले मोटो रकम खर्चिएको कतै छिपेको छैन । चुनावी प्रचारदेखि पार्टीलाई गर्ने 'सहयोग'समेत यसमा जोडिन्छ । यही कारण जसले पैसा खर्च गर्न सक्छ, उसलाई उम्मेदवार बनाए, दलहरूले । राजनीतिक पार्टीहरूले उम्मेदवार छनोटको आधार आफ्नो मूल्य-मान्यताभन्दा पनि जसरी पनि चुनाव जित्नुलाई बनाए । यसमा आपराधिक र अवैध कार्यमा संलग्न र गलत मनोकांक्षा भएकाहरूले स्थानीय तहमा टिकट पाए । नोट र भोटको अप्राकृतिक सम्बन्धका कारण नवनिर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू अवैध कार्यमा लाग्नु अस्वाभाविक नभएको राजनीतिशास्त्रका प्राध्यापक कृष्ण खनाल बताउँछन् । "चुनाव एकदमै खर्चिलो भए, पैसा खर्च गर्न सक्नेले टिकट पाए, नसक्नेले पाएनन् भनेर हिजो हामी गफ गर्थ्यौं," खनाल भन्छन्, "यस्ता घटनाले त्यो कुरा पुष्टि भयो । राज्यसत्ताको आड-प्रभावमा अपराध मौलाएको यसले बुझिन्छ । लोकतन्त्रको योभन्दा विकृत रूप के हुन्छ ?"

अर्कोतिर समाजमा आपराधिक व्यक्तिहरूलाई राजनीतिक दलले समेत ओत दिएका प्रशस्तै उदाहरण छन् । यस्तो छहारी दलका उपल्ला नेताहरूले नै दिएकाले त्यसको सिको तलसम्मै पर्नु अन्यथा होइन । "समाजमा अपराध गर्न पनि शक्ति चाहिन्छ । त्यही शक्ति खोज्दै आउनेहरूलाई दलहरूले समर्थन गर्छन् भने त्यसको दोष दलीय नेताहरूले लिनुपर्छ," मानवशास्त्री सुरेश ढकाल भन्छन् । विडम्बना ! यस्तो जिम्मेवारी वहन कुनै दलले गर्दैनन् । त्यही भएर सिंहदरबार पुऱ्याउने भनिएको स्थानीय तहमा अपराध फैलिँदैछ । ◆

सुनबहादुर तामाङ

राजकुमार पौडेल

shanker

JAGDAMBA STEEL
देशको मेरुदण्ड

RHINO Fe 500D
GUARANTEED DUCTILITY

GUARANTEE
GUARANTEE
GUARANTEE
RHINO

नेपालमा पहिलो पटक
Guaranteed Rebar

RHINO 500D
GUARANTEE CARD
नेपालमा पहिलो पटक नेपालकै लागि

Lowest Carbon

Less Impurities
(S+P= 0.075)

Min. Elongation 16 %

हरेक खरिदमा पाउनुहोस् ग्यारेन्टी कार्ड

NS:191

IS : 1786
CM/L 4049454
Fe 500/Fe 500D

*नेपाल अधिराज्य भरी ५०० के.जी. भन्दा बढीको खरिदमा ढुवानीको व्यवस्था गरिएको छ ।

OYSTER

RHINO 500D 12

नेपालमा पहिलो पटक, नेपालकै लागि

Available at : Samakhushi (01-4384786), Sanobharang (9841356008), Satungal (9841687562), Dhumbarai (01-4446169), Sanepa (01-5555259, 01-5525049), Bhaktapur (01-6616205), Banepa (9851054994), NGT (056-570695), Parsa Chitwan (9855055795), Bardibas (044-550702), Birtamode (9842871718), Balkhu (01-4450166, 9851120096), Pokhara (9845494757), Gwarko (01-5200333, 9851027694), Dakshindhoka, Jorpati (9851007467), Sallaghari (9851118515), Janakpur (9844104194, 9854020183, 9854026965), Birgunj (9855025151), Sitapaila (9851133746), Kalanki (9851152480), Melamchi (9851058093), Sukute (9851089323), Dharan (9852056372), Biratnagar (9852020186, 9842360444), Itahari (9852020953), Hetauda (9855067550, 9845030450)

रामजी दाहाल

स्वराज आगमनको सा

भारतीय प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदीको विशेष दूतका रूपमा नेपालको दुईदिने ‘गुडविल भिजिट’ सकेर विदेशमन्त्री सुष्मा स्वराज १९ माघ अपराह्न स्वदेश फर्केकी छन् । अघिल्लो दिन काठमाडौँ उत्रिएलगत्तै विदेशमन्त्री स्वराजले नेकपा एमाले र मधेसकेन्द्रित दलका नेताहरूसँगको भेटलाई विशेष प्राथमिकता दिइन् । दुवै दलका नेताहरूलाई होटल सोल्टीमा उनले छुट्टाछुट्टै भेटेर तीनवटै तहको निर्वाचन सम्पन्न गराएको र निर्वाचनमा पाएको सफलताका लागि बधाई दिइन् ।

प्रधानमन्त्रीसमेत रहेका नेपाली कांग्रेसका सभापति शेरबहादुर देउवासँगको भेट भारतीय विदेशमन्त्रीको प्राथमिकता सूचीमा परेन । औपचारिकता पूरा गर्नका लागि उनले स्वदेश फर्कनु तीन घन्टाअगाडि प्रधानमन्त्री देउवासँग भेट गरिन् । यसलाई कांग्रेस वृत्तमा छिमेकीसँगको सम्बन्धमा आएको कमजोरीका रूपमा व्याख्या गरिएको छ । अर्कातिर, विदेशमन्त्री स्वराजले राष्ट्रिय जनता पार्टी (राजपा)का नेताहरूसँगको भेटलाई प्राथमिकता दिनुले वाम गठबन्धनको दोस्रो प्रमुख घटक माओवादी केन्द्र भारत सरकारको प्राथमिकता सूचीमा नपरेको देखिन्छ ।

ओली-भारत सम्बन्ध

जतिसुकै राष्ट्रवादी कुरा गरे पनि एमालेभित्र खास गरी केपी ओलीलाई भारतले सधैँ साथ र समर्थन दिँदै आएको छ । त्यही कारण उनको आजको राजनीतिक उचाइमा कुनै न कुनै रूपमा भारतको हात रहेको देखिन्छ । तापनि, संविधान जारी भएसँगै ओली प्रधानमन्त्री भएका बेला भारतले नाकाबन्दी लगाएपछि त्यो सम्बन्धमा केही तिक्तता आएको थियो ।

गत मंसिरमा सम्पन्न निर्वाचनपछि संसद्मा ठूलो दल बनेको एमालेका अध्यक्ष ओली अहिले प्रधानमन्त्री बन्ने तयारीमा छन् । दुई वर्षअघि सत्ताबाट बाहिरिनुपर्दा मुख्य दोष भारतलाई लगाए पनि उनी हिजोका दिनमा भारतसँग बिग्रिएको सम्बन्ध सुधार्न खोजिरहेका छन् यतिबेला । र, भारतीय पक्षले पनि ओलीसँगको बिग्रिएको सम्बन्ध सुधार्न चाहेको देखिन्छ । अर्थात्, आपसी सम्बन्ध विस्तार गर्नु अहिले एमाले र भारतीय दुवै पक्षको बाध्यता पनि हो । त्यसै कारण भारतीय प्रधानमन्त्री मोदीले ओलीसँगको सम्बन्ध सुधार्न स्वराजलाई विशेष दूत बनाएर पठाएका हुन् ।

बहुमत जुटाएर प्रधानमन्त्री बन्न त सक्लान् ओली, सफल प्रधानमन्त्रीका रूपमा सिंहदरबारबाट निस्कन पनि भारतको सहयोग र समर्थन नभए अप्ठ्यारो पर्ने कुरा उनले विगतका घटनाक्रमबाट बुझिसकेका छन् । सांस्कृतिक, सामाजिक, भूराजनीतिक हिसाबले मात्र होइन, विगतको अनुभवबाट भारतले सहयोग र समर्थन नगर्दासम्म कुनै सरकार न स्थिर हुन्छ, न त प्रभावकारी नै । इतिहासबाट पनि प्रस्ट हुन्छ, विसं ०१५ को चुनावपछि बनेका कुनै पनि सरकार प्रमुखले पूरा समय शासन गर्न पाएका छैनन् ।

राजनीति सरल बाटोमा हिँड्ने हो भने आजको दिनमा वाम गठबन्धन नेतृत्वको बाहेक सरकार बन्नै सक्दैन । तर, भारतीय पक्ष माओवादी सरकारमा गएको हेर्न चाहँदैन । त्यसैले ओलीलाई भारतको समर्थन छ भन्ने प्रमाणित गर्न प्रधानमन्त्री मोदीको विशेष दूतका रूपमा काठमाडौँ आएकी विदेशमन्त्री स्वराजले एमालेलाई जत्तिकै प्राथमिकता दिएर राजपा र उपेन्द्र यादव नेतृत्वको संघीय समाजवादी फोरमका नेताहरूलाई भेटेकी हुन् । माओवादीलाई निकट भविष्यमा गठन हुने ओली नेतृत्वको सरकारमा जानबाट रोक्ने र त्यसलाई मधेसवादी दलको समर्थन रहनेछ भन्ने संकेत दिन उनले एमालेकै हैसियतमा ती दलका नेताहरूलाई सोल्टी होटलमै भेटेकी हुन् ।

सरकार गठनका लागि अंकगणित मुख्य आधार भए पनि त्यो सम्पूर्ण भने हुँदैन । उदाहरणका लागि, ०१७ को घटनालाई लिन सकिन्छ । जुन बेला पहिलो संसदीय निर्वाचनपछि नेपाली कांग्रेसले दुई तिहाइ मत पायो, बीपी कोइरालाको नेतृत्वमा कांग्रेसको सरकार गठन भयो । अंकगणितलाई मात्र आधार मान्ने हो भने जुन सरकारलाई कसैले हटाउनै सक्दैनथ्यो, त्यसको विकल्प नै थिएन । तर, सरकारलाई अपदस्थ गरी राजा महेन्द्रले शासन सत्ता आफ्नो हातमा लिए । त्यसपछि उनले दलीय गतिविधिमाथि प्रतिबन्ध मात्र

र सन्देश

लगाएनन्, नेताहरूलाई नजरबन्दमा राखे । यो हदको 'कू'का पछाडि राजा महेन्द्र आफैँमा निरंकुश शासक त थिए नै, अर्कातिर राणा शासनको समाप्तिपछि निर्वाचित शक्तिशाली सरकारमाथि 'कू' गर्न राजालाई भारतले नै उक्साएको थियो ।

०७२ मा संविधान जारी गर्दाका बखत आफूहरूलाई एउटा बलियो छिमेकीको व्यवहार नगरेको भन्ने भारतीय पक्षको चित्त दुखाइ छ । जतिबेला विभिन्न मुलुकका सरकार तथा राष्ट्र प्रमुखले संविधानसभामार्फत संविधान जारी भएकामा बधाई दिए । तर, भारतले औपचारिकतासमेत निर्वाह गरेन । संविधान जारी भएकोलाई उसले 'नोटिसमा मात्र राखेको' बतायो । पछिल्लो समय नेपाल-भारत सम्बन्ध बिग्रनुपछाडिको मुख्य कारण यही नै थियो ।

दुवै हातमा लड्डु

नयाँ सरकार जसरी गठन हुँदा पनि आफ्ना दुवै हातमा लड्डु हुने भारतीय पक्षको बुझाइ छ । एमाले-माओवादी गठबन्धन कायम राख्दै कांग्रेस-मधेसवादी दललाई विपक्षमा राखे पनि, मधेसवादी दलहरूलाई सत्तामा पुऱ्याएर कांग्रेस-माओवादीलाई विपक्षमा राख्दा पनि फाइदा पुग्ने उसको विश्लेषण छ ।

भारतीय पक्ष एमाले नेतृत्वमा गठन हुने सरकारमा मधेसवादी दलहरूलाई किन पनि पठाउन चाहन्छ भने कांग्रेस र माओवादी (जो संसद्को दोस्रा र तेस्रा ठूला दल हुन्) तिनलाई विपक्षी टेबलमा पुऱ्याएपछि ओली सधैँ भारतप्रति शिर निहुराउनुपर्ने अवस्थामा हुन्छन् । अर्थात्, विपक्षी बेन्चको आवाज तुलनात्मक रूपमा बलियो हुन्छ । यो अवस्थामा मधेसवादी दलहरू त भारतको चित्त दुख्ने गरी कुनै काम गर्न तयार होलान् भनेर कसैले सोच्न पनि सक्दैन । सँगसँगै अर्को वास्तविकता पनि के हो भने प्रधानमन्त्रीका हैसियतमा एमाले अध्यक्ष ओली पनि भारतको चित्त दुखाउने गरी काम गर्न तयार हुन सक्दैनन् । यस्तोमा भारतले उनकै हातबाट आफ्नो उद्देश्य पूरा गराउने प्रयास गर्छ नै ।

ओलीको 'नक्कली राष्ट्रवाद' जब सतहमा आउँछ, त्यतिबेला एमालेभित्रकै माधव नेपाल समूह यस्तो अवस्थामा सरकारमा रहनुको औचित्य सकिएको निष्कर्षमा पुग्नेछ । अनि, आफू अनुकूलको काम ओली सरकारबाट नहुने बुझेपछि भारतले पुनः मधेसवादी दलहरूलाई प्रयोग गरी त्यो सरकारको विकल्प खोज्नेछ र माओवादी वा कांग्रेस नेतृत्वमा एमालेबाहेकको सरकार बन्न सक्नेछ । यसरी गठन हुने सरकार पनि आफ्नै पहलमा भएको भनेर भारतले आफू अनुकूलको काम गराउन सक्नेछ ।

सारमा, विदेशमन्त्री स्वराजको 'गुडविल भिजिट' मधेसवादी दलहरूको समर्थनमा एमाले अध्यक्ष ओलीलाई प्रधानमन्त्री बनाएर वाम गठबन्धन भत्काउने र माओवादीलाई सरकारमा जानबाट रोक्नु नै हो ।

गठबन्धनमा गाह्रो

विदेशमन्त्री स्वराज काठमाडौँ उत्रनुअघि एमाले अध्यक्ष ओली निवास बालकोटमा वाम एकता संयोजन समितिको बैठक बसेको थियो । बैठकमा माओवादी नेता नारायणकाजी श्रेष्ठले एकतासम्बन्धी विषयमा भइरहेको प्रगतिबारे जिज्ञासा राखेका थिए । जवाफमा ओली र पुष्पकमल दाहालले यसबारे कुरा भइरहेको र अझै केही थप छलफल गरेर निष्कर्ष निकाल्ने बताएका थिए । जबकि, चुनावी तालमेलका बेला दुई दलबीच छिट्टै एकता भइहाल्छ भनेर प्रचार गरिएको थियो । र, त्यसपछिका दिनमा पनि नयाँ सरकार गठनअघि नै एकता हुन्छ भनेर दुवै पार्टीका नेताहरूले भन्दै आएका थिए ।

तर, नयाँ सरकार गठन हुने दिन नजिकिँदै गरेका बेला यी दुई दलबीच एकताको विषय प्राथमिकतामा पर्न छाडेको छ । अर्थात् विदेशमन्त्री स्वराजको भ्रमणले एकता टरेको मात्र होइन, सरकारमा जाने बाटो बन्द हुँदै गएको माओवादी नेताहरूको बुझाइ छ । चुनावमा तालमेल गरेर बहुमत ल्याएको वाम गठबन्धनको दोस्रो प्रमुख घटक माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष दाहालसँग विदेशमन्त्री स्वराजले भ्रमणको दोस्रो दिन छुट्टै भेटेर कुरा गर्नुले माओवादी नेताहरू थप सशंकित भएका छन् । सायद त्यही कुरा बुझेर हुनुपर्छ, नारायणकाजी श्रेष्ठले ट्वीटमार्फत स्वराज भ्रमणका बारेमा असहमति जनाएका छन् । स्वराजको भ्रमणलाई लिएर श्रेष्ठले १९ माघको बिहान ट्वीट गर्दै 'स्वराज भ्रमणको टाइमिङ सामान्य कूटनीतिक र राजनीतिक अभ्यास अनुकूल नभएको' टिप्पणी गरेका छन् ।

स्वराज नेपाल उत्रिएकै दिन माओवादी अध्यक्ष दाहालले काभ्रेमा आयोजित एक कार्यक्रममा वाम एकता तोड्न प्रतिक्रियावादीले षड्यन्त्र बुनिरहेको आरोप लगाएका थिए । उनको यो भनाइ भारतप्रति लक्षित थियो । भारतको बुझाइमा माओवादी अध्यक्ष दाहालले उसलाई पटक-पटक धोका दिएका छन् । अर्कातिर आफ्नो प्रधानमन्त्रीकालमा चीनसँगको सम्बन्ध विस्तारमा बढी नै चासो देखाएका कारण दाहाललाई भारतले शंकाको रूपमा हेर्दै आएको छ । चीनले पछिल्लो समय गरेको आर्थिक विकासको फड्को र त्यसको प्रभाव भारतका लागि टाउको दुखाइको विषय बनेको छ । त्यसैले छिमेकीका नाताले नेपाललाई बरू आफू सहयोग गर्ने तर चीनसँग सहकार्यको हात अघि बढाउन नदिने भारतको चाहना बुझिन्छ ।

यस्तो अवस्थामा माओवादीबाहेकको सरकार गठन हुँदा नै ओलीलाई चीनसँगको सम्बन्ध अघि बढाउन नसक्ने अवस्थामा पुऱ्याउन सकिन्छ भन्ने पनि हुन सक्छ । त्यसैले नै एमाले-मधेसकेन्द्रित गठबन्धनको सरकार बनाएर माओवादीलाई सत्तामा जान नदिन भारतीय विदेशमन्त्री स्वराजको भ्रमण केन्द्रित भएको विश्लेषण गर्नु अनुचित हुँदैन । सारमा, विदेशमन्त्री स्वराजको 'गुडविल भिजिट' मधेसवादी दलहरूको समर्थनमा एमाले अध्यक्ष ओलीलाई प्रधानमन्त्री बनाएर वाम गठबन्धन भत्काउने र माओवादीलाई सरकारमा जानबाट रोक्नु नै हो । ◆

सामान्
Govern
MINISTRY OF GE

अराजक राष्ट्र

निजामती कर्मचारीको जबर्जस्ती र मनपरी संघीयता कार्यान्वयनमा मुख्य बाधक

बाबुराम विश्वकर्मा

सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले असोजको दोस्रो साता निजामती सेवाका खरिदार, सुब्बा, उपसचिव र शाखा अधिकृतसहित १ हजार ६ सय कर्मचारी स्थानीय तहमा सरुवा गर्ने निर्णय लियो। यीमध्ये प्रमुख कार्यकारी अधिकृत बनाएर पठाइएका उपसचिवको संख्या नै १ सय १७ थियो। सरुवा गरिएका सबै कर्मचारीको विवरण सामान्य प्रशासन मन्त्रालय र संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयको वेबसाइटमा राखेर त्यसको विस्तृत विवरण सम्बन्धित स्थानीय तहमा समेत पठाइयो। कर्मचारीको अभावमा दैनिक कार्य सञ्चालन र बजेट कार्यान्वयनमा झमेला बेहोर्दै आएका स्थानीय तहले सरकारको यो निर्णयले ठूलो राहत पाउने अपेक्षा गरेका थिए।

तर, दुर्भाग्य ! सरुवा गरिएका मध्ये १७ माघ ०७४ सम्म जम्मा ४३ उपसचिव र १ सय ५० खरिदार, सुब्बा मात्र सरुवा भएको ठाउँमा हाजिर हुन राजी भएका छन्। सामान्यले सरुवा गरेका तीन सय जनाले त पहुँच प्रयोग गरेर सरुवा नै रद्द गराइसकेका छन् भने बाँकी पनि सरुवा भएको ठाउँमा गएका छैनन्। सरुवा असफल पार्न कर्मचारी कार्यरत कार्यालयले रमाना पत्र नदिने, कार्यरत ठाउँमै राख्ने, लामो बिदा दिने र स्वास्थ्यसम्बन्धी समस्या देखाउनेजस्ता अनेक बहाना निकालेका छन्। त्यसैले सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले गरेको ठूलो सरुवा अराजक कर्मचारी र तिनका संरक्षकले असफल पारेका छन्। त्यसैको परिणाम हो, देशभरिका ७ सय ५३ स्थानीय तहमध्ये ९० तहले अझै कार्यकारी अधिकृत नै पाएका छैनन्। उनीहरू खरिदार, सुब्बा तथा प्राविधिक कर्मचारीलाई निमित्त दिएर काम चलाउन बाध्य छन्।

यो त भयो, सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले गरेको कर्मचारी खटनपटनको असफल कथा। अरू विषयगत मन्त्रालयले पनि जिल्ला तहका आफ्ना कार्यालयमा खटिएका कर्मचारीबाहेक

‘सेवक’

केन्द्रबाट स्थानीय तहमा खासै कर्मचारी खटाउन सकेका छैनन् । अरू त अरू स्थानीय तहसँग सीधै सरोकार राख्ने संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले समेत आफ्ना कर्मचारी अत्यावश्यकीय ठाउँमा पठाउन सकेको छैन । मन्त्रालयले ७५ वटै जिल्ला प्राविधिक कार्यालयमा रहेका आफ्ना एक हजार कर्मचारी स्थानीय तहमा तत्कालै समायोजन गर्न सक्छ। तर, त्यो काम पनि भएको छैन । मन्त्रालयका प्रवक्ता रुद्रसिंह तामाङ लाचारी प्रकट गर्छन्, “कर्मचारी पठाउनै नसकेर हैरान भइयो, अरूले पनि पठाउन सकेनन्, हामीले पनि सकेका छैनौं ।”

अहिले भइरहेका कर्मचारी स्थानीय तहमा खटाउन नसकेपछि संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले चाहिँ अटेर गर्ने कर्मचारीलाई लाभ पुग्ने गरी नयाँ जुक्ति निकालेको छ। उसले स्थानीय तहमा सेवा प्रवाहसम्बन्धी व्यवस्था, ०७४ को मस्यौदा गरेर त्यसलाई मन्त्रिपरिषद्‌बाट स्वीकृत गराउने र स्थानीय तहका लागि स्थायी बन्दोबस्त नहुन्जेल ३७ हजार कर्मचारीको अन्तरिम व्यवस्था गर्ने प्रस्ताव गरेको छ । सरकारले देशभरिका स्थानीय तहमा विगतमा जिल्ला र स्थानीय तहमा कार्यरत जम्मा १४ हजार कर्मचारी मात्रै समायोजन गर्न सकेको छ। जबकि, स्थानीय तहले न्यूनतम सेवा प्रवाह गर्नका लागि पनि झन्डै ३७ हजार कर्मचारी खाँचो पर्ने अनुमान स्वयं संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयको छ। स्थानीय तह पुनःसंरचना आयोगले भने स्थानीय तहका लागि ५४ हजार कर्मचारी आवश्यक पर्ने आकलन गरेको प्रतिवेदन एक वर्षअघि नै दिएको थियो ।

प्रस्तावित अन्तरिम व्यवस्थाबाट अहिलेको खाँचो पूर्ति हुने र खटाएको ठाउँमा जान नचाहने कर्मचारीलाई पनि हाइसञ्चो हुनेछ। मन्त्रालयका कर्मचारी प्रशासन शाखाका उपसचिव विजयराज सुवेदी भन्छन्, “कर्मचारी समायोजन नहुञ्जेल अन्तरिम व्यवस्था गर्न खोजिएको हो । भएका कर्मचारी पठाउनै नसकेकाले वैकल्पिक विधि नअपनाई नहुने भयो ।”

सवा दुई खर्ब धरापमा

सरकारले खटाएको ठाउँमा कर्मचारी जान तयार नभएका कारण स्थानीय तहमा सरकारले यो आर्थिक वर्षमा पठाएको २ खर्ब २५ अर्ब रुपियाँको खर्च चुनौतीपूर्ण बनेको छ। त्यसैले धेरै

जसो स्थानीय तह शिक्षकलाई तलब खुवाउनमै सीमित छन् भने विकास बजेट कार्यान्वयन गर्न सकिरहेका छैनन् । एउटा ताजा उदारण हेरौँ- सप्तरीको खड्ग नगरपालिकाको १४ माघ ०७४ मा आयोजित नगरसभा करिब ६ घन्टा अवरुद्ध भयो । नगरका ११ वटै वडाका अध्यक्षहरूले नगरप्रमुख हेमायु हकलाई घेरेर आफ्नो वडामा सचिवको व्यवस्था नगरेसम्म नगरसभा चल्न नदिने माग राखे । लगत्तै नगरप्रमुख हकले संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयका उपसचिव विजयराज सुवेदीलाई फोन गरेर कर्मचारी पठाइदिन आग्रह गरे। जवाफमा सुवेदीले राष्ट्रियसभाको चुनावपछि कर्मचारी पठाउने आश्वासन दिए । सुवेदीको आश्वासनपछि नगरसभा त सुचारु भयो । तर, अहिलेसम्म नगरका ११ मध्ये १० वटा वडा सचिवविहीन छन् ।

यो नगरपालिकामा यस वर्ष ४२ करोड २९ लाख रुपियाँ बजेट पठाएको छ । तर, आर्थिक वर्षको ६ महिना बितिसक्दा पनि बजेट कार्यान्वयनलगायतका कुनै पनि काम हुन सकेको छैन । नगरपालिका र वडाहरूमा आवश्यक कर्मचारी नभएकाले शिक्षक र कर्मचारीलाई तलब-भत्ता खुवाउनेबाहेक कुनै काम नभएको मेयर हक बताउँछन् । भन्छन्, “कामै नगरी यो वर्ष जान लाग्यो ।”

खड्ग नगरपालिकाले झेलेको कर्मचारी अभावको यो अवस्था अस्तव्यस्त स्थानीय तहको एउटा दृष्टान्त मात्रै हो । यस्तो समस्या नझेल्ने स्थानीय तह विरलै छन् । स्थानीय तहको चुनाव भएर जनप्रतिनिधि बहाल भएको पनि एक वर्ष पुग्नै आँटेको छ भने सरकारले सबै स्थानीय तहमा बजेटसमेत पठाइसकेको छ । संघीय व्यवस्था अनुसार १० र २१ मंसिरमा प्रदेश र प्रतिनिधिसभाको चुनावसमेत भइसकेको छ भने २४ माघमा राष्ट्रियसभाको चुनाव हुँदैछ ।

तर, विडम्बना ! संरचना, बजेट, जनप्रतिनिधि आदिको व्यवस्था भइसक्दा पनि ७ सय ५३ स्थानीय तहमा आवश्यक कर्मचारी गएका छैनन् । पठाउन खोज्दा जान मानेका छैनन् । प्रदेशमा पनि पर्याप्त कर्मचारी पठाइएको छैन । जबकि, चुनावअघि नै सरकारले प्रदेश र स्थानीय तहमा कर्मचारी खटाइसक्नुपर्ने हो । सहज र सुल्टो बाटो नै त्यही थियो । चुनावअघि कर्मचारी खटाउन नसकेको सरकारलाई चुनावपछि त्यो काम अरू भारी भएको छ ।

संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयको आँकडा अनुसार देशभरिमा वडा सचिव मात्रै ३ हजार १ सय ४६ जनाको खाँचो छ भने गाउँपालिका र नगरपालिकाको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत झन्डै ९० भन्दा बढी खाली छ । मन्त्रालयका प्रवक्ता तामाङ थप्छन्, “कर्मचारी खटाउने हदै प्रयास भएको हो । तर, कर्मचारीले टेर्दै टेरेनन् ।”

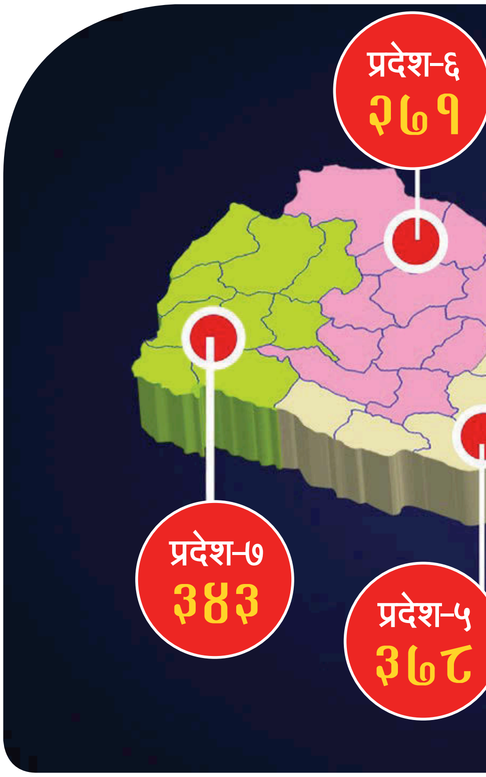

स्थानीय तहमा
प्रमुख कार्यकारी

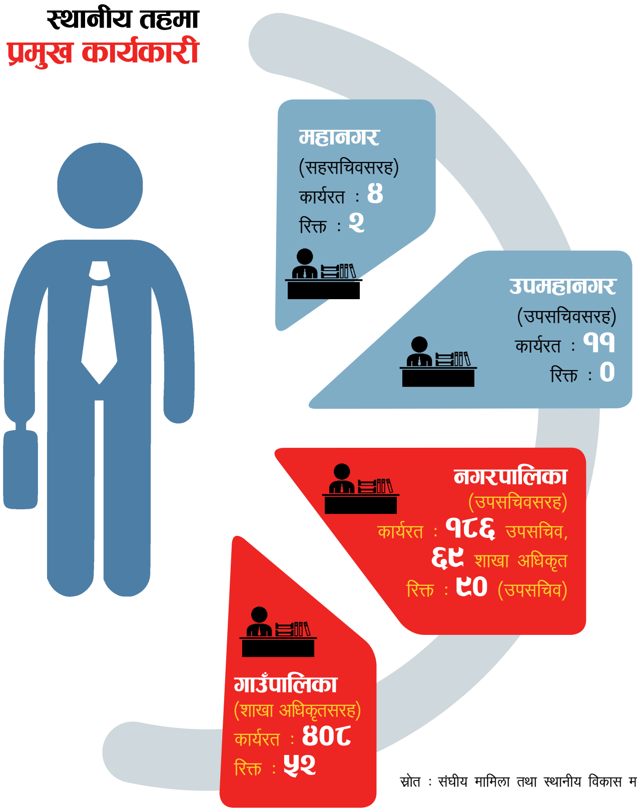

महानगर
(सहसचिवसरह)
कार्यरत : ४
रिक्त : २

उपमहानगर
(उपसचिवसरह)
कार्यरत : ११
रिक्त : 0

नगरपालिका
(उपसचिवसरह)
कार्यरत : १८६ उपसचिव,
६९ शाखा अधिकृत
रिक्त : ९0 (उपसचिव)

गाउँपालिका
(शाखा अधिकृतसरह)
कार्यरत : ४0८
रिक्त : ५२

स्रोत : संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय

संविधान, कानुन र करारको बर्खिलाफ

कानुनतः सरकारी कर्मचारी सरकारले खटाएको जुनसुकै स्थानमा पनि काममा जान बाध्य छन् । यही करारनामाका साथ उनीहरूले सरकारी सेवाको अवसर पाएका हुन्छन् । निजामती सेवा ऐन, ०४९ मा सरकारको निर्णय अवज्ञा गर्ने कर्मचारीलाई न्यूनतम नसिहत दिनेदेखि अधिकतम सेवाबाट बर्खास्त गर्न सक्नेसम्मको व्यवस्था छ । तर, सरकारी निर्णय अटेर गर्ने कसैलाई पनि कारबाही गरिएको छैन । सामान्य प्रशासन मन्त्रालयका प्रवक्ता शिवराम न्यौपाने नै स्वीकार्छन्, “खटाएको ठाउँमा नजानेलाई सम्बन्धित कार्यालयको अख्तियारवालाले तत्कालै कारबाही गर्नुपर्छ । अहिलेसम्म यस्तो कारबाही भएको जानकारी आएको छैन ।”

सरकारी कर्मचारीको स्वेच्छाचारिता र मनपरीले देशको शासन-प्रशासनलाई हदै गाँजेको छ । संविधानसभाले ०७२ मा बनाएको संविधानले शासन, प्रशासन, राजनीतिक व्यवस्था आदिमा व्यापक फेरबदल मात्र गरेको छैन, मुलुकलाई संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रमा समेत परिणत गरेको छ । तर, संविधानले गरेको परिवर्तित व्यवस्थालाई स्वीकार गरेर अघि बढ्न देशको

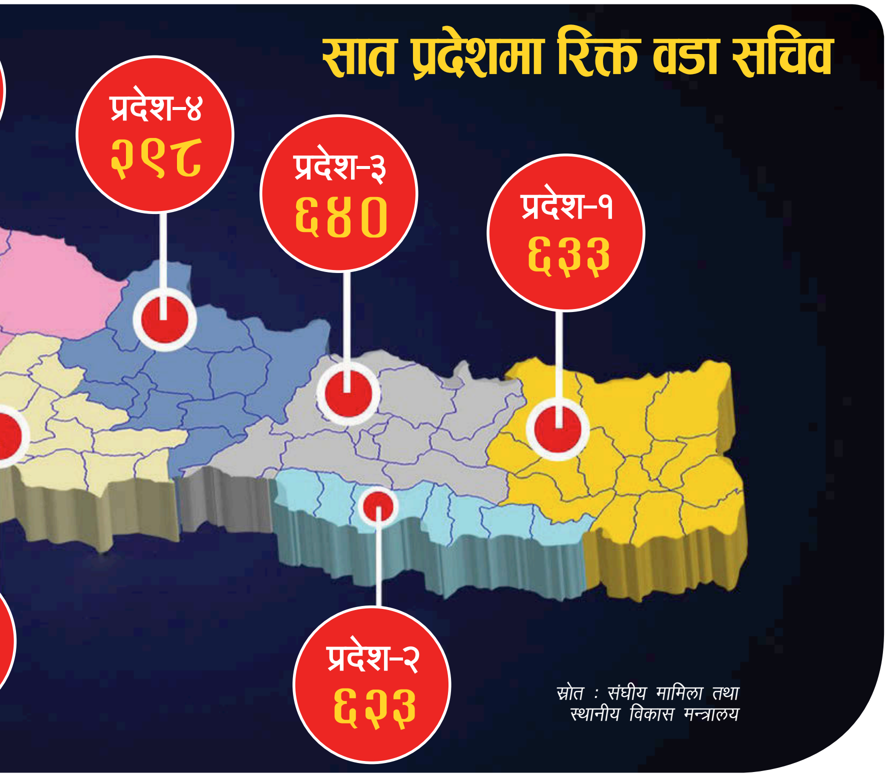

स्रोत : संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय

कर्मचारी प्रशासन तयार देखिएको छैन। संघीयता कार्यान्वयनमा देखिएका अहिलेका धेरै आशंका, चुनौती र जटिलता निजामती कर्मचारीकै कारण हो।

संविधानको धारा ३०२ मा 'सरकारी सेवामा कार्यरत राष्ट्रसेवक कर्मचारीलाई नेपाल सरकारले संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा समायोजन गरी सेवा प्रवाहको व्यवस्था' मिलाउने उल्लेख छ। संविधानमा निजामती सेवामा कार्यरत कर्मचारीलाई मात्र राष्ट्रसेवकको पहिचान दिइएको छ। तर, तिनै राष्ट्रसेवक संविधान, देशको कानुन र प्रचलित अभ्यास अनि सरकारको आदेशविपरीत देखिएका छन्। स्थानीय तह गठन भएको झन्डै वर्ष दिन बितिसक्दा पनि राष्ट्रसेवकहरू खटाएको ठाउँमा नजानु त्यसैको नतिजा हो। जबकि, राज्यको ढुकुटीबाट तलब खाने सेना, प्रहरी, शिक्षकलगायत निजामतीबाहेक सबै नै सरकारले खटाएको ठाउँमा जान बाध्य छन्, गइरहेका छन्।

निजामती कर्मचारी पनि सेवा प्रवेश गर्दा सरकारका सबै सर्त पालना गर्न मञ्जुर भएर आएका हुन्। संघीय मामिला विज्ञ खिमलाल देवकोटा भन्छन्, "राष्ट्रसेवकले सरकारको निर्णय र संविधानको व्यवस्था अवज्ञा गर्नु संघीयताकै अवज्ञा हो। संघीयता कुनै कारणले असफल भयो भने त्यो कर्मचारीको कारणले मात्र हुन्छ।"

हरेक परिवर्तनपछि, चाहे ०४६ को होस् वा ०६२/६३ को जनआन्दोलनपछि, सबैभन्दा बढी लाभ हासिल गर्ने समूहमा निजामती कर्मचारी नै परिआएका छन्। ०६४ मा भएको निजामती सेवा ऐनको दोस्रो संशोधन (दफा २४ को 'घ')ले खरिदारदेखि उपसचिवसम्म स्वतः बढुवा वा प्रचलित भाषामा पानी बढुवा होस् वा हरेक वर्ष गरिने तलब-सुविधा बढोत्तरी आदिमा सर्वाधिक लाभकारी समूह नै निजामती कर्मचारी हो। तर, तिनै कर्मचारीलाई सरकारले नियन्त्रण र परिचालन गर्न नसक्नु विडम्बनापूर्ण छ। लोकसेवा आयोगका पूर्वसदस्य तथा त्रिभुवन विश्वविद्यालयमा जनप्रशासन विषयका प्राध्यापक भीमदेव भट्ट भन्छन्, "संविधान र कानुनको पालना र जनादेश आत्मसात् गर्नु राष्ट्रसेवकको धर्म हो। तर, हाम्रा राष्ट्रसेवकचाहिँ राष्ट्रका शासकभन्दा शोषक भएका छन्। अहिलेको बेथिति त्यही हो।"

सरकारले खटाएको ठाउँमा नजाने, जसरी पनि काठमाडौँ उपत्यकामै बस्न खोज्ने कर्मचारीले 'सरकारको निर्देशन पालना गर्छौं' चाहिँ भन्न छाडेका छैनन्। नेकपा एमालेनिकट नेपाल निजामती कर्मचारी संगठनले ५-६ माघमा केन्द्रीय समितिको बैठक नै डाकेर आफ्ना सर्त पूरा भए सरकारले खटाएको ठाउँमा जान तयार रहेको जनाएको छ। बैठकपछि संगठनले जारी गरेको विज्ञप्तिको दोस्रो बुँदामै भनिएको छ, 'हामी निजामती कर्मचारीहरू स्थानीय तथा प्रदेश तहमा समायोजनको चरणमा छौँ। विधि र मापदण्ड बनाई समायोजन गरिएमा हामी संगठनका पदाधिकारी र सदस्यहरू जुनसुकै तहमा खटाइए पनि तोकिएको जुनसुकै स्थानमा गई काम गर्न तयार रहेको घोषणा गर्दछौँ।'

संगठनले भनेको विधि र मापदण्डमा सरुवा हुने कर्मचारीलाई एक तह बढुवा र कुस्त सुविधा हो। यो कुरा राजनीतिक दलका भ्रातृ संगठनहरूले कर्मचारी समायोजन ऐन आउँदा नै स्थानीय र प्रदेश तहमा सरुवा हुने कर्मचारीलाई एक तह बढुवा गरी सरुवा गरिनुपर्ने माग गरेका थिए। उनीहरूले अझै पनि स्थानीय तह र प्रदेशमा जाने कर्मचारीलाई एक तह वा श्रेणी बढुवा गरिनुपर्ने माग गर्न छाडेका छैनन्। आधिकारिक ट्रेड युनियनका अध्यक्ष पुण्यप्रसाद ढकाल हाकाहाकी भन्छन्, "कर्मचारी समायोजनमा हामीलाई सहभागी नगराइएकाले समस्या भएको हो।" कर्मचारी सरुवा-बढुवाको निर्णयमा समेत कर्मचारी संघ-संगठनलाई सहभागी गराउनुपर्ने भन्ने खालको यो अभिव्यक्ति जति अस्वाभाविक छ, त्यति नै आश्चर्यजनक पनि। नहोस् पनि किन, जबकि ९५ प्रतिशत निजामती कर्मचारी विभिन्न राजनितिक दलका भ्रातृ संगठनका सदस्य छन् *(हेर्नूस् : अराजकताका अखडा, नेपाल, १० मंसिर ०७४)*।

संविधानले संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबीच सहकार्य र सहअस्तित्वको सम्बन्ध किटान गरेको छ। तर, सेवा प्रवाह, बजेट, जनशक्ति र जिम्मेवारीका हिसाबले देशको संघीयता सुल्टो पिरामिडको शैलीमा अर्थात् स्थानीय तह फराकिलो, प्रदेश त्यसभन्दा साँघुरो र संघ झन् साँघुरो हुन्छ। त्यसैले सबैभन्दा बढी कर्मचारी खपत पनि स्थानीय तहले नै गर्छ। स्थानीय तह पुनःसंरचना आयोगका पूर्वअध्यक्ष बालानन्द पौडेल भन्छन्, "संघीयता सुल्टो पिरामिडकै ढाँचामा छ। त्यसैले धेरै कर्मचारी स्थानीय तहमै पठाइनुपर्छ। तर, उनीहरू जान तयार नहुनु उदेकलाग्दो छ।"

हुन पनि पौडेल नेतृत्वको स्थानीय तह पुनःसंरचना आयोगले एउटा स्थानीय तह पूर्ण रूपमा क्रियाशील हुन औसत ७० जना कर्मचारी लाग्ने प्रक्षेपण गरेको थियो। यो आकलन अनुसार देशभरिका ७ सय ५३ स्थानीय तहमा झन्डै ५३ हजार कर्मचारी आवश्यक हुन्छ भने संघ र प्रदेशलाई २०-२० हजार कर्मचारी चाहिन्छ। निजामती सेवामा अहिले ८६ हजार १ सय ८० कर्मचारी छन्। यीमध्ये अधिकांश कर्मचारी पुरानै केन्द्रीय संरचनामा अल्झिएका छन्।

६६ अर्बको व्ययभार

स्थानीय तहले कर्मचारी अभाव झेलिरहेको थाहा हुँदाहुँदै त्यहाँ जान नचाहने कर्मचारीलाई कारबाही गर्नुको साटो उल्टो पुरस्कृत गर्ने तयारी भइरहेको छ। असोजमा व्यवस्थापिका संसद्बाट पारित कर्मचारी समायोजन ऐन र त्यसमा गरिएको स्वैच्छिक अवकाशको व्यवस्था अनुरूप 'गोल्डेन ह्यान्डसेक' दिने प्रक्रिया आरम्भ

स्वैच्छिक अवकाश रोकेर खटाउनुपर्छ

■ **प्राध्यापक भीमदेव भट्ट**, पूर्वसदस्य, लोकसेवा आयोग

राष्ट्रसेवक भनेको तटस्थ र निष्पक्ष हुनुपर्छ। तर, हामीकहाँ उल्टो छ। राजनीतिक दलका कर्मचारी भ्रातृ संगठनहरूकै संख्या झन्डै आधा दर्जन पुगेको छ भने सरकारले एउटै आधिकारिक ट्रेड युनियन बनाउन गरेको लगानी र मिहिनेत दुवै खेर गएको छ । सरकारले खटाएको ठाउँमा कर्मचारी नजानुको कारण नै राजनीतिक दलको छहारी र संरक्षण हो । भ्रातृ संस्थाको पहुँच ठूलठूला नेतादेखि पार्टीसम्म भएकाले तिनको मनपरी र छाडापन चलेको हो । त्यसैले कर्मचारी, राज्य र कानुनभन्दा पनि बलिया भए । भनेको नमान्ने, काम नगर्ने र अराजक कर्मचारीलाई राजनीतिक दल र तिनको भ्रातृ संस्थाहरूले बलियो छहारी दिएका छन् । त्यसो नहुँदो हो त चुनावअघि नै कर्मचारी सबै स्थानीय तह र प्रदेशमा खटाइन्थे र गइसक्थे । कर्मचारी र सरकारकै कारण कर्मचारी समायोजन ऐन ढिलो आयो । अझै समायोजन नियमावली त आएकै छैन, अहिले त्यही ऐन र नियमावलीलाई कारण देखाएर सबै प्रक्रिया ढिलो गरिएको छ । यसले संघीयताको मर्ममै प्रहार गर्ने खतरा देखिएको छ । अरूले संघीयता स्वीकार गरे पनि कर्मचारीलाई यो घाँडो भएको देखिएको छ ।

कर्मचारी कति जब्बर छन् भने हिजोको केन्द्रीकृत व्यवस्थामै समेत तिनलाई जिल्लामा पठाउन कठिन थियो । अब जिल्लाभन्दा पनि तल खटाउनुपरेको छ, जुन झन् ठूलो चुनौतीपूर्ण छ ।

अहिलेको समस्या समाधान गर्न तत्काल स्वैच्छिक अवकाशको नीति रोक्नुपर्छ र यो संक्रमणकालमा सबै कर्मचारीलाई जसरी पनि खटाउनैपर्छ । कम्तीमा दुई वर्ष खटाएको ठाउँमा नगई नहुने वाध्यकारी अवस्था सिर्जना गर्न जरुरी छ । काम नगर्ने र सरकारको आदेश पालना नगर्ने अनि अराजकता सिर्जना गर्ने राजनीतिक दलका कर्मचारी युनियन तत्काल खारेज गर्नुपर्छ । अनि, सरकारले खटाएको ठाउँमा जान्नँ भन्नेलाई तत्कालै विभागीय कारबाही गर्नुपर्छ । स्वैच्छिक अवकाश रोकेर भएका सबै खटनपटन गर्दा जति अपुग हुन्छ, लोकसेवा आयोगले तुरुन्त जाँच लिएर नयाँ भर्ना गर्नुपर्छ । संक्रमणकालको लाभ लिएर हचुवामा नयाँ र जथाभावी कर्मचारी भर्ना गरिनु हुन्न । राष्ट्रसेवक भनेको जनताको सेवामा समर्पित राष्ट्रको ढुकुटीबाट तलब खाने कर्मचारी हुन् । राष्ट्रबाट लिने तर योगदान गर्ने बेलामा चाहिँ भाग्ने राष्ट्रसेवक हुनै सक्दैन ।

सरूवा र अवज्ञा

सरूवा गर्ने	सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
सरूवा भएको मन्त्रालय	संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास
सरूवाको मिति	१६ असोज ०७४
सरूवा कर्मचारी संख्या	१ हजार ६ सय
सरूवा बदर/संशोधन	३ सय
सरूवामा राजी/पदस्थापन	१ सय ५०
सरूवा अवज्ञा	१ हजार १ सय ५०
स्थानीय तहमा कर्मचारी खाँचो	५४ हजार
हाल कार्यरत	१४ हजार
अन्तरिम व्यवस्थामार्फत	३७ हजार

स्रोत : सामान्य प्रशासन र संघीय मामिला
तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय

भएको छ । निजामती कर्मचारीका ट्रेड युनियन नामधारी राजनीतिक दलका भ्रातृ संगठनहरूको दबाबमा आएको यो ऐन राज्यको ढुकुटीबाट कर्मचारीलाई थप सुविधा दिनका लागि ल्याइएको हो । त्यसैले त ऐनले कर्मचारीलाई आवश्यक ठाउँमा पठाउनेभन्दा स्वैच्छिक अवकाशलाई बढी जोड दिएको छ । सरकारको आधिकारिक ट्रेड युनियनका अध्यक्ष ढकाल सगर्व स्वीकार्छन्, "समायोजन ऐन हाम्रो आन्दोलनको उपलब्धि हो । हामीले भनेका केही कुरा नराखिए पनि त्यो ऐन समग्रमा हाम्रो हितमै छ ।"

समायोजन ऐनकै कारण केन्द्रमा समय बिताएर जागिर पकाइरहेका कर्मचारीलाई स्थानीय तहमा परिचालन गर्नुको साटो उल्टो आकर्षक सुविधा दिएर बिदा गर्नुपर्ने भएको छ । र, सरकार यो तयारीमा जुटिसकेको छ । त्यस अनुसार ५० वर्ष उमेर पुगेको र निवृत्तिभरण मापदण्ड पुगेको कर्मचारीलाई स्वैच्छिक अवकाश लिएमा सात वर्षको एकमुष्ठ तलब दिएर बिदा गरिनेछ । त्यसै अनुसार सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले स्वैच्छिक अवकाश लिन चाहनेहरूका लागि आवेदन खुला गरिसकेको छ ।

सामान्य प्रशासनले १३ फागुन ०७४ सम्मको म्याद दिएर स्वैच्छिक अवकाशको फारम भर्ने म्याद तोके पनि अहिलेसम्म कतिले त्यो फारम भरे, विवरण तयार भएको छैन । अहिले भएका कर्मचारीमध्ये समायोजनको मापदण्ड अनुसार स्वैच्छिक अवकाश लिने २२ हजारभन्दा बढी रहेको र ती सबै यो योजनामा सहभागी भए राज्यको ढुकुटीमा करिब ६६ अर्ब रुपियाँ व्ययभार थपिने अनुमान छ । यसमध्ये कम्तीमा पनि आधाले स्वैच्छिक अवकाश लिए भने पनि झन्डै ३३ अर्ब रुपियाँभन्दा बढी खर्च हुन्छ । एक आकलन अनुसार एउटा कर्मचारीले स्वैच्छिक अवकाश लिँदा कम्तीमा औसत २० लाख रुपियाँ पाउँछ । त्यसमाथि अझ सात वर्षपछि निवृत्तिभरण पाउने व्यवस्था त छँदैछ । कर्मचारी अभाव भएका बेला स्वैच्छिक अवकाश दिनु आफैँमा गलत हो । भएका कर्मचारीलाई मनग्य रकम दिएर बिदा गर्ने अनि खाली ठाउँमा नयाँ भर्ना गर्दा राज्यमाथि दोहोरो भार पर्नेछ र फेरि, स्वैच्छिक अवकाशले अनुभवी र योग्यतमको बिदाइ र अयोग्यलाई कायम राख्ने गरेको हाम्रो विगतको अनुभव छ । त्यसैले यो नीतिले राज्य मारमा पर्ने र कर्मचारी मालामाल हुने निश्चित छ ।

एकातिर ५० वर्षमा स्वैच्छिक अवकाश लिने, अर्कोतिर ५८ वर्षे निजामती सेवालाई ६० वर्ष पुर्‍याउने चलखेल भइरहेको छ । यी दुवै परस्परविरोधी र कर्मचारी मात्रको हितकारी छन् । संघीय मामिला विज्ञ देवकोटा भन्छन्, "यो देश त्यसै बर्बाद भएको होइन । राष्ट्र र कानुनभन्दा माथि कर्मचारी भएकाले उनीहरूले गरे जे पनि हुने, अरूले गरे केही नहुने स्थिति पैदा भएको हो ।" ◆

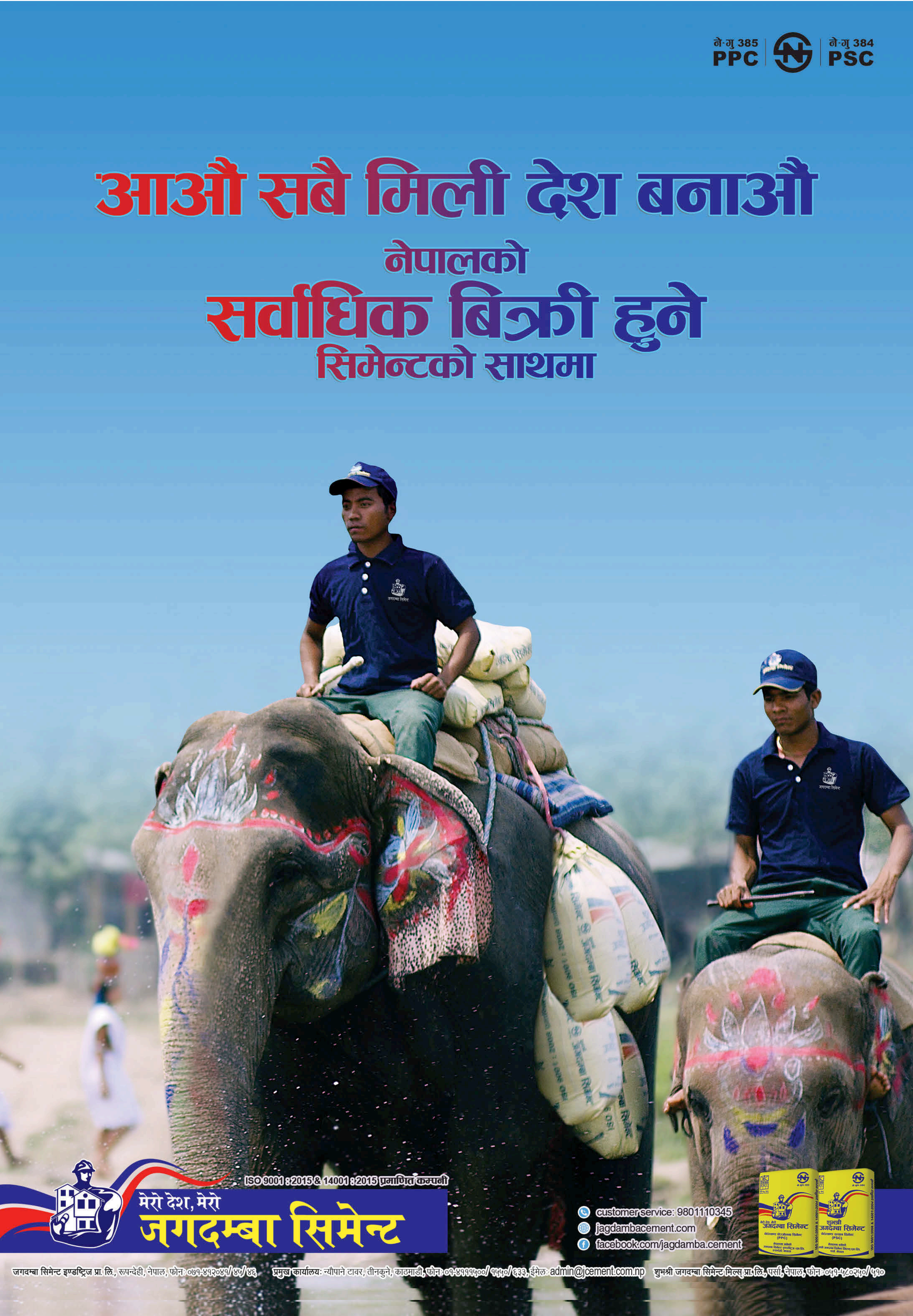
ने.गु 385
PPC
ने.गु 384
PSC
आओ सबै मिली देश बनाऔं
नेपालको
सर्वाधिक बिक्री हुने
सिमेन्टको साथमा
ISO 9001 : 2015 & 14001 : 2015 प्रमाणित कम्पनी
मेरो देश, मेरो
जगदम्बा सिमेन्ट
जगदम्बा सिमेन्ट
(PPC)
शुभश्री जगदम्बा सिमेन्ट
(PSC)

customer service: 9801110345
jagdambacement.com
facebook.com/jagdamba.cement

जगदम्बा सिमेन्ट इण्डष्ट्रिज प्रा. लि., रूपन्देही, नेपाल, फोन: ०७१-४१२०४१/ ४५/ ४६
प्रमुख कार्यालय: न्यौपाने टावर, तीनकुने, काठमाडौं, फोन: ०१-४१११५००/ १५५०/ ६३३, ईमेल: admin@jcement.com.np
शुभश्री जगदम्बा सिमेन्ट मिल्स् प्रा. लि., पर्सा, नेपाल, फोन: ०५१-५८०२५०/ ५१०

परनिर्भरताको पराकाष्ठा

खाद्यान्न आयातको रफ्तार यही गतिमा अघि बढ्यो भने व्यापार घाटाले मुलुक चल्नै नसक्ने अवस्थामा पुग्ने निश्चित

माधव बस्नेत

'कृषिप्रधान मुलुक भए पनि खाद्यान्नमा आत्मनिर्भर हुन सकेका छैनौं । यो अशोभनीय हो । दुई वर्षभित्र खाद्यान्नमा नेपाललाई आत्मनिर्भर बनाउने अभियानका साथ हामी अघि बढेका छौं ।' २८ फागुन ०७२ मा तत्कालीन प्रधानमन्त्री केपी ओलीले नेपालको कृषि विकासको क्षेत्रमा जापानी सहयोगको ६ दशक विषयक कार्याशालाको उद्घाटन गर्दै बोलेका थिए । संयोग ! तिनै ओली फेरि प्रधानमन्त्री बन्ने तरखरमा छन् । तर, खाद्यान्नलगायत तरकारी र फलफूलको बजारभाउ छोइनसक्नु छ, यतिबेला ।

खाद्यान्न आयातको अवस्था

१७ पुस ०७३ देखि १६ पुस ७४

रकम : रूपियाँमा

कुल आयात (वार्षिक)

४० अर्ब १७ करोड २९ लाख ६ हजार ६ सय २२ रूपियाँ

माछा/मासु [जीवित/मृत]

कुल आयात
३ अर्ब ८६ करोड

खसी, बाख्रा	१ अर्ब ९४ करोड
माछा (जीवित/मृत)	१ अर्ब ३० करोड
रांगा/भैंसी	७७ करोड
भेंडा	४८ लाख
गाई	२ लाख

भारत, चीन, अस्ट्रेलिया, थाइल्यान्ड, नेदरल्यान्ड, नर्वे, मलेसिया, टर्की, दक्षिण अमेरिका, अमेरिका, चिलीलगायत

खाने तेल

कुल आयात
११ अर्ब ८५ करोड

भारत, अर्जेन्टिना, अमेरिका, चीन, इथोपिया, निकारागुवा, घाना, बेनिन, टोयो, ब्राजिल, पराग्वे, उरूग्वे, बेलिज, टिवौटीलगायत

चिनी

कुल आयात
६ अर्ब ७४ करोड

भारत, चीन, पाकिस्तान, साउदी अरेबिया, थाइल्यान्ड, इजिप्ट, ब्राजिल, अमेरिका, फ्रान्स, बेलायत, अस्ट्रिया, ताइवानलगायत

गहुँ

भारत	३ अर्ब ४ करोड
युक्रेन	२४ करोड

मोल्डोभालगायत देशबाट पनि गहुँ आउँछ ।

कुल आयात
३ अर्ब २८ करोड

मकै

अमेरिका	१ करोड ३७ लाख
अन्टिगुवा/बर्मुडा	५ करोड ५० लाख
भारत	१० अर्ब ४० करोड
थाइल्यान्ड	२ करोड ३० लाख
चीन	९०,६०८
अर्जेन्टिना	२३ करोड

कुल आयात
११ अर्ब

कोदो

भारत	३१ करोड १८ लाख

खाद्यान्न, तरकारी, फलफूल, माछा, मासु, खाने तेल, दूध, दही, आईसक्रिमजस्ता खाद्यवस्तु यति परिमाणमा आयात भइरहेको छ कि यसमा आत्मनिर्भर हुने कुरा गफै मात्र लाग्छ । जस्तो : अहिले पनि भारतको पानी ट्याङ्कीलगायत भन्सार परिसरमा केही दिन यता सयौँ कन्टेनर तथा ट्रकहरूको लाम छ । पश्चिम बंगालको पानी ट्याङ्कीदेखि नक्सलबारीसम्म करिब चार किलोमिटर दूरीमा चार सयभन्दा बढी कन्टेनर तथा ट्रक रोकिएका छन् । तिनमा भारत, चीन, युरोपदेखि मध्य अमेरिकी राष्ट्र निकारागुवासम्मबाट आयात गरिएका तरकारी, फलफूल, चामल, मासुलगायत सामग्री छन् ।

वाणिज्य मन्त्रालय मातहतको व्यापार

तरकारी/ फलफूल

कुल आयात
३४ अर्ब

काउली
४७ लाख
(भारत)

प्याज
४ अर्ब ३५ करोड २० लाख
(भारत र चीन)

गाजर
२० लाख
(चीन, भारत)

लसुन
४० करोड
(चीन, भारत)

चना
१ अर्ब २० करोड

आलु
५ अर्ब ३२ करोड
(भारत, चीन, बंगलादेश)

बन्दा
२ करोड ६४ लाख
(भारत)

गोलभेँडा
२५ करोड
(भारत)

स्याउ
५ अर्ब
(चीन, भारत, श्रीलंका, अमेरिका, इटाली)

केरा
४२ करोड
(भारत र चीन)

आँप
४० करोड

आलुबखडा
१८ लाख

नरिवल
१६ करोड
(भारत)

अंगुर
१० करोड
(भारत, थाइल्यान्ड)

नासपाती
३ करोड ८४ लाख

यसबाहेक बयर, अम्बाजस्ता अन्य दर्जनौं फलफूल आयात हुन्छ । बंगलादेश, हङकङ, इन्डोनेसिया, जापान, कोरिया, ताइवान, थाइल्यान्ड, साउथ अफ्रिका, चिली, अमेरिका, अस्ट्रेलिया, इटाली, नेदरल्यान्ड, टर्की, अस्ट्रिया, न्युजिल्यान्डलगायतबाट समेत तरकारी–फलफूल आयात गरिन्छ ।

डेरी उत्पादन

(दूध, दही, आइसक्रिमलगायत)

कुल आयात
२ अर्ब ५३ करोड

भारत, चीन, मलेसिया, श्रीलंका, सिंगापुर, कुवेत, थाइल्यान्ड, अमेरिका, बेल्जियम, फ्रान्स, जर्मनी, आयरल्यान्ड, नेदरल्यान्ड, स्वीडेन, बेलायत, पोल्यान्ड, युत्रेन, बेलारूस, अस्ट्रेलिया, न्युजिल्यान्ड, हंगेरीलगायत

चिया/ कफी

कुल आयात
७ अर्ब २१ करोड

भारत, चीन, ताइवान, थाइल्यान्ड, इटाली, बहराइन, जापान, कोरिया, मलेसिया, जर्मनी, नेदरल्यान्ड, फिलिपिन्स, बेलायत, अस्ट्रिया, इन्डोनेसिया, ब्राजिल, अमेरिका, केन्यालगायत

सख्खर

कुल आयात
१७ करोड ४६ लाख
(भारत र चीन)

कागती

भारत
२१ करोड

चामल

भारत
२३ अर्ब

बंगलादेश
३५ करोड

थाइल्यान्ड
२ करोड ३० लाख

चीन
४ करोड

भियतनाम
४५ हजार

इटाली
१ लाख ४४ हजार

दक्षिण कोरिया
३० हजार

फिलिपिन्स
२४ हजार

कुल आयात
२७ अर्ब

स्रोत : व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्र

तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्रका अनुसार बितेको वर्ष सन् २०१७ अर्थात् १७ पुस ०७३ देखि १६ पुस ७४ मा ४० अर्ब १७ करोड रुपियाँको खाद्यान्न (तरकारी, फलफूल र तेलबाहेक) मात्र आयात भएको छ । अर्थात्, कृषि र कृषक बाहुल्य मुलुकमा मासिक ३ अर्ब ३४ करोड ७५ लाख रुपियाँको खाद्यान्न आयात भइरहेको छ । आयात भइरहेका खाद्यान्नमा चामल, मकै, गहुँ, कोदो, जौ आदि प्रमुख छन्। चामल आयातमा मात्रै बर्सेनि २७ अर्ब रुपियाँ खर्च भइरहेको छ। यसमध्ये २३ अर्ब रुपियाँको चामल भारतबाट मात्रै आउँछ। यसबाहेकको परिमाण बंगलादेश, थाइल्यान्ड, अमेरिका, चीन, भियतनाम, दक्षिण कोरिया, फिलिपिन्स र इटालीबाट आयात हुन्छ।

मकैचाहिँ मेक्सिको, अर्जेन्टिना, अन्टिगुवा/बर्मुडाबाट समेत भित्रिरहेको छ । अनाज आयात हुने मुलुक भारत र चीन नै हुन्। यी दुई देशपछि बंगलादेशको हिस्सा छ। सोयाबिन तेलका हकमा चाहिँ भारत, अर्जेन्टिना र अमेरिका मुख्य हुन् । इथियोपिया, जिबौटी, घाना, टोगोजस्ता अफ्रिकी मुलुकहरूदेखि दक्षिण अमेरिकी र युरोपेली मुलुकबाट समेत तेल आयात भइरहेको छ।

खाद्यान्नपछि अर्को महत्त्वपूर्ण आयात तरकारी र फलफूल हो । यो वर्ष मात्र ३४ अर्ब हाराहारीको तरकारी र फलफूल आयात भएको छ। रोचक त के भने हामीले खाने फलफूलमध्ये स्याउ मात्रै गएको वर्ष करिब पाँच अर्ब रुपियाँको आयात भएको छ, जो सबैभन्दा धेरै चीन र भारतबाट आउँछ । बाँकीचाहिँ श्रीलंकादेखि अमेरिका र इटालीसम्मबाट ।

दोस्रो सर्वाधिक आयात हुने फलफूल हो सुन्तला, जो गर्त वर्ष भारत र थाइल्यान्डबाट करिब एक अर्ब रुपियाँको आयात भएको छ। केरा तेस्रोमा पर्छ, जो करिब ४२ करोडको आयात भएको छ, भारत र चीनबाट । फलफूलको राजा मानिने आँप आयातमा मात्रै हामीले एक वर्षमा ४० करोड रुपियाँ खर्चेका छौँ । यो बंगलादेश, थाइल्यान्ड र भारतबाट आयात भइरहेको छ।

कागतीमा मात्रै मुलुकले करिब २१ करोड रुपियाँ खर्चेको छ। यसको आयातचाहिँ भारतबाटै भइरहेको छ । यसबाहेक भारत र थाइल्यान्डबाट १० करोड रुपियाँको अंगुर किनिएको छ। यसभन्दा बढी अर्थात् १६ करोड रुपियाँ नरिबल आयातमा खर्च भएको छ । चीन, भारत र थाइल्यान्डबाट यसको आयात भइरहेको छ। यसबाहेक अम्बा, वयर, नासपाती र आरूबखडालगायतका फलफूल पनि आयात भइरहेका छन्।

हामीले दिनहुँ खानामा प्रयोग गर्ने प्याज, लसुन आदिमा समेत हामी आत्मनिर्भर छैनौँ। यी तरकारीजन्य सामग्री भारत, चीनबाट आउनु त स्वाभाविकै हो तर मध्य अमेरिकी राष्ट्रबाटसमेत आइरहेको छ। जस्तो : प्याजको आयात निकारागुवाबाट पनि भइरहेको छ । केराउ कोसाचाहिँ अमेरिकी महादेश, युरोप र अस्ट्रेलियासम्मबाट आयात हुने गरेको छ। नेपाली उत्पादनमा अग्रपंक्तिमै रहेको भनिएको र सबैभन्दा बढी प्रोटिन दिने खाद्यान्नका रूपमा चिनिने काबुली चनाको आयातका लागि हामीले एक वर्षमा १ अर्ब १९ करोड रुपियाँ खर्च गरेका छौँ, जसको आयात म्यानमार, इथियोपिया, तान्जेनिया र अमेरिकाबाट भइरहेको छ। खानाका रूपमा उपयोग गरिने विभिन्न किसिमका दालको आयात अफ्रिकाको तान्जानिया, मोजाम्बिक, मदागास्करजस्ता मुलुकबाट भइरहेको छ।

नेपालमा उब्जनी हुने आलु उत्कुष्ट मानिन्छ। तर, त्यही आलुसमेत ठूलो मात्रामा आयात हुनु निराशाजनक छ । बितेको वर्ष ५ अर्ब ३२ करोड रुपियाँभन्दा बढीको आलु भारत, चीन, बंगलादेशबाट मात्र आएको छ। अवस्था कतिसम्म दयनीय भने ४ अर्ब ३५ करोड १९ लाख ७ हजार २ सय ४० रुपियाँको प्याज भारतबाट मात्रै आयात गरिएको छ । ४० करोड रुपियाँको लसुन चीन र भारतबाट आएको छ।

कफी, चिया र अन्य मसलाको आयातका निम्ति हामी वर्षको ७ अर्ब २० करोडभन्दा बढी रुपियाँ खर्च गरिरहेका छौँ। जबकि, चिया, कफी, अदुवा, अलैंची, अमलिसो नेपालबाट निर्यात हुने प्रमुख खाद्य सामग्रीमा सूचीकृत छन्। कतिसम्म भने विश्वभरबाट उत्पादन हुने अलैंचीमा नेपालले करिब तीन चौथाइ हिस्सा

कालीमाटी तरकारी बजार (बायाँ) र कुलेश्वरस्थित फलफूल बजार

ओगट्छ । तर, त्यही अलैँचीसमेत भारत र चीनबाट आयात भइरहेको छ ।

रोचक के भने माछा, मासु, फलफूल, तरकारीलगायत दैनिक उपभोग्य सामग्री ठूलो मात्रामा नामै नसुनेका देशबाट आयात भइरहेको छ । जिउँदा जनावरमा १० करोडभन्दा बढी रुपियाँको त घोडा, खच्चड र गधाहरू भित्रिएका छन् । प्रजननका लागि केही संख्यामा भारत, थाइल्यान्डलगायतका देशबाट घरपालुवा जनावरका ब्रिड ल्याइने क्रम स्वाभाविक हो । तर, ठूलो मात्रामा भित्रनुलाई स्वाभाविक मान्न नसकिने विज्ञहरू बताउँछन् ।

अवस्था कतिसम्म दयनीय बन्दैछ भने भारतबाट मात्र करिब दुई अर्ब रुपियाँका खसी-बोकाहरू आयात गरिन्छ । रांगा-भैँसीमा मात्र करिब एक अर्ब रुपियाँ बर्सेनि विदेशिइरहेको छ । खसी-बोकाको सानो हिस्सा अस्ट्रेलियाबाट पनि आएको पाइन्छ । भेँडा र बंगुरको ठूलो हिस्सासमेत भारत र चीनबाट आयात हुन्छ ।

प्रशोधन वा चिस्यानमा राखिएका (फ्रोजन गरिएका) बुंगुरको मासु भारत र चीनबाहेक थाइल्यान्ड, फ्रान्स, डेनमार्कबाट आयात भइरहेको छ । भेँडाको मासु अस्ट्रेलियाबाट प्रशोधन भएरै आउँछ । हाँसको मासु पनि अस्ट्रेलिया, मलेसिया र थाइल्यान्डबाट आइरहेको छ ।

मत्स्य, घोंगी, कीरा-फट्याङ्गाजस्ता जलजीवहरूको आयात मात्र १ अर्ब ३७ करोडमाथिको छ । यस्ता धेरैजसो जलजीवहरू दक्षिणपूर्वी एसियाली देशहरूबाट मात्र होइन, प्रशान्त क्षेत्रका सालमन प्रजातिका माछा दक्षिण अमेरिकी मुलुक चिलीदेखि उत्तरी ध्रुवको देश नर्वे र अमेरिका, क्यानाडाबाट समेत आइरहेका छन् ।

दुग्ध र दुग्धजन्य उत्पादनहरू, मह, अन्डाजस्ता खाद्य सामग्री उत्तिकै ठूलो परिमाणमा भित्रिरहेका छन् । प्रशोधित एवं चिल्लोको मात्रा घटाइएका दूध र अन्य उत्पादनहरू युरोपेली मुलुकबाट भित्रिरहेका छन् । यसमा अस्ट्रेलिया, युक्रेनका डेरी उद्योगहरू निकै अघि छन् । अप्रशोधित दूधचाहिँ भारतबाटै बढी आयात भइरहेको छ ।

मुलुकमा धानपछि मकै, गहुँको उत्पादन धेरै हुन्छ । तर, त्यही मकै, गहुँ पनि ठूलो स्तरमा आयात गर्नुपर्छ । खास गरी पशुपन्छीको दानाका लागि मकै, आँटाका लागि गहुँ आयात गर्नुपरेको हो । "मुलुक ब्रोइलर कुखुराको मासु र अन्डामा आत्मनिर्भर छ भनिन्छ । तर, कुखुराको दानाका लागि चाहिने मकैजति सबै आयात हुन्छ," व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्रका अधिकृत मीनबहादुर कुँवर भन्छन्, "खाद्यान्न, माछा, मासु, तरकारी, फलफूल केहीमा पनि आत्मर्निभर हुन सकेको छैन ।" व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्रका नायव कार्यकारी निर्देशक विमल नेपालका अनुसार आयात प्रत्येक वर्ष बढ्दो छ, जसका कारण व्यापार घाटा उच्च छ ।

खाद्यान्न, तरकारी, फलफूल, माछा, मासुमा आयात वृद्धिदर यसरी बढिरहेको छ कि यही मात्रा रहने हो भने व्यापार घाटाले मुलुक चल्नै नसक्ने अवस्थामा पुग्नेछ । नेपालमा परम्परादेखि नै कृषिलाई जीवन निर्वाहको एक प्रमुख पेसाका रूपमा मानिदै आएको छ । मुलुकको करिब दुई तिहाइ जनसंख्या कृषिमा संलग्न रहेका कृषि विकास मन्त्रालयको योजना महाशाखा प्रमुख तथा प्रवक्ता योगेन्द्रकुमार कार्की बताउँछन् । यद्यपि, मुलुकको अर्थतन्त्रमा कृषि क्षेत्रको योगदान २९.३७ र गैरकृषि क्षेत्रको ७०.६३ प्रतिशत छ । यसैबाट पनि प्रस्ट हुन्छ, हाम्रो भान्सामा पाक्ने दैनिक उपभोग्य सामानहरू प्रायः बाहिरबाटै ल्याउनु परिरहेको छ । ◆

www.k33nepal.com
ढिला नगरौं, चाडै पुगौं
के33 हेयरहोटल
कपाल झरेर चिन्तामा हुनुहुन्छ ? अब चिन्ता गर्नु पर्दैन न त कुनै Surgery न त कुनै Side Effect पुनर्स्थापना पद्धतिबाट पहिलेको जस्तो कपाल पाउनुहोस् । नुहाउन, सुत्न, स्विमिङ्ग खेल्न तथा खेलकुद आदि गर्न कुनै पनि समस्या नहुने ।
पहिले
अहिले
फिल्म अभिनेता
सुधांशु जोशी
K33 Hairhotel
कोटेश्वर : प्रभु बैंकको माथिल्लो तल्ला, फोन : ५१००२०७, ५१००२०८, ५१००४१९, मो: ९८५१०११३१५, इमेल : info@k33nepal.com
त्रिपुरेश्वर : युनाईटेड वर्ल्ड ट्रेड सेन्टर, पहिलो तल्ला, B78~81, फोन : ४११७२३३, ४११७२४४, इमेल : kathmandu@k33nepal.com, चावहिल : एसि कम्प्लेक्स पाँचौं तल्ला, फोन : ४४९९६९६, ४४६१८३७

MI
Presents

Radio Kantipur
रेडियो राष्ट्रको

National MUSIC awards 2074

Powered by Crompton LED BULB

नेपालको सांगीतिक क्षेत्रकै सबैभन्दा ठूलो अवार्ड

माघ २६ गते, २०७४ (9th Feb, 2018)

Mi A1
Picture Perfect Dual Camera
Created by Xiaomi, Powered by Google

Optical Zoom Dual Camera
4 GB RAM
32/64 GB ROM
5.5" FHD Display

"YONDER MUSIC Presents Peoples Choice Award"

Categories

80 NOMINEES	15 CATEGORY AWARDS	1 LIFETIME ACHIEVEMENT AWARD	1 PEOPLES CHOICE AWARD

LIVE ON KANTIPUR Radio Kantipur

Career Partner: merojob AIM HIGHER

Medical Partner: NEPAL MEDICITI For a Healthy & Prosperous Nation

Insurance Partner: नेको इन्स्योरेन्स लि. NECO INSURANCE LTD.

CITY EXPRESS MONEY TRANSFER

Celebration Partners: Xtraa! लुगा धुने साबुन; प्रिती तयारी चाउचाउ

KMG

नेशनल म्युजिक अवार्डका लागि नामांकित कलाकारहरु

वर्षको उत्कृष्ट आधुनिक गायिका

मेलिना राई
तिमीले बाटो

बानिका प्रधान
यति धेरै माया

मिलन अमात्य
टिप टिप

संगीता राना प्रधान
आँशु पिएर

अन्जु पन्त
बहारमा रमाउने

वर्षको उत्कृष्ट आधुनिक गायक

रामकृष्ण ढकाल
यस्तो को हौ तिमी

राजेश पायल राई
दर्शन नमस्ते

सत्यराज आचार्य
मधुशाला

सुरज कुमार थापा
भो माया

अजर जंगम
आज फेरि

वर्षको उत्कृष्ट एल्बम

आवरण
राम कृष्ण ढकाल

दर्शन नमस्ते ३
राजेश पायल राई

मधुशाला
सत्यराज आर्चय

आकाश मिचिएको शहर
अजर जंगम

अग्रज
राजु बाबु श्रेष्ठ

वर्षको उत्कृष्ट सांगीतिक समूह

कब वेब
के तेरो के मेरो

१९७४ ए.डी.
हजार सपना

नाइट
तुईनको छ है भर

पहेलो बती
लोरी

मङ्की टेम्पल
त्यो के

वर्षको उत्कृष्ट गीतकार

उत्तम जंग लिम्बु
शिरैमा शिर बन्दी

सुवाश गौतम
कतै मन

रमेश बि.जी
म हुरी मा

विरेन्द्र पाठक
आज फेरी

पुरन गिरी
यति धेरै माया

वर्षको उत्कृष्ट गीत

सत्यराज आचार्य
मधुशाला

कमल खत्री
जाउँला रेलैमा

अजर जंगम
आज फेरि

राम कृष्ण ढकाल
मं हुरिमा

बानिका प्रधान
यति धेरै माया

वर्षको उत्कृष्ट पार्श्व गायिका

मेलिना राई
कुटुमा कुटु

अन्जु पन्त
तिमी रोएको पल

इन्दिरा जोशी
मोटर साईकलमा

शशी रावल
झकास झापाली

मिना निरौला
ठमेल बजार

वर्षको उत्कृष्ट पार्श्व गायक

सुगम पोखेल
तिमी रोएको पल

प्रताप दास
मोटर साईकलमा

रोहित जोन क्षेत्री
कहानी यो प्रेम गीतको

राजेश पायल राई
आकाशैमा

आसिफ शाह
कथा तिम्रो सुनु

वर्षको उत्कृष्ट लोक गायिका

देबी घर्ती ढकाल
एउटा कुरा

टिका पुन
गाउँमा भो हल्ला

मुना थापा
मुटुमा बसेको माया

रमिला न्यौपाने
सललल मै बगी आउँला

बिष्णु माझी
दासँ बनेर

वर्षको उत्कृष्ट लोक गायक

रामजी खाँण ठकुरी
मुटुमा बसेको माया

पशुपति शर्मा
जोगाउनु छ कालापानी

खुमन अधिकारी
सललल मै बगी आउला

बद्री पंगेनी
लाली जोबन

ऋसि खड्का
आँखाँको नानी

वर्षको उत्कृष्ट संगीत निर्देशक

हरी लम्साल
आज फेरी

काली प्रसाद बास्कोटा
साँइली

अर्जुन पोखेल
भन्छु आज

महेश खड्का
दर्शन नमस्ते

न्यूह बज्रचार्य
किन हेरिनौ

वर्षको उत्कृष्ट राष्ट्रिय गीत

हरिदत्त फुलारा
मेरो देश

सुमित खड्का
देश को

मनोज राज शिवाकोटी
आमा

सन्दिप
मेरो नेपाल

कर्णदास
हाम्रो नेपाल

वर्षको उत्कृष्ट नव कलाकार

मेनुका पौडेल
एक जमानापछि

बेनुप श्रेत्री
तिमी सँग

लाक्पा शेर्पा लामा
छुपुमा छुपु

स्वप्न सुमन
कसरी भनौ

सज्जन राज बैध
हवाई जहाज

वर्षको उत्कृष्ट पिपल्स च्वाइस अवार्ड

हेमन्त राना
साँइली

राजनराज शिवाकोटी
र मेलिना राई
कुटुमा कुटु

मिना निरौला
र काली प्रसाद बास्कोटा
ठमेल बजार

लाहुरे
सुपर राग

स्वप्न सुमन
चिया कफि

वर्षको उत्कृष्ट पप गायिका

वार्तीका राई
खै

इन्दिरा जोशी
गलफ्रेण्ड

तृष्णा गुरुङ
गुरासँ फुल्यो

श्रेया सोताङ
माया हो कि होइन

नटुटु शाह
आँखा भरि

वर्षको उत्कृष्ट पप गायक

लाहुरे
सुपर राग

धमेन्द्र सेवान
पहाडमा हुर्केकी

सुगम पोखेल
दर्शन

कमल खत्री
जाउँला रेलैमा

दिपक बज्रचार्य
सानी

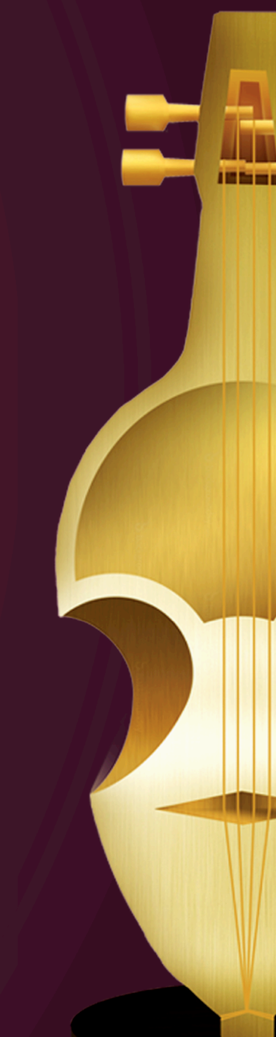

In Association with

RUSLAN
100% PURE MUSIC

goodlife

JJ JEWELLERS

Education Partner
AECC GLOBAL
STUDY ABROAD | VISAS | TUTORIALS

Digital Wallet Partner
K khalti
DIGITAL WALLET

Telecom Partner
Nepal Telecom

Ticketing Partner
SASTO TICKETS
www.sastotickets.com

Hotel Partner
SOALTEE
CROWNE PLAZA
KATHMANDU-NEPAL

कृष्णा-तृष्णा

राजकुमार बानियाँ

तस्बिर : रवि मानन्धर

रेडियोमा बोल्न थालेको ५६ वर्ष भइसक्यो। र पनि, कृष्णा ताम्राकार, ८०, को रेडियो-तृष्णा पटक्कै घटेको छैन । अहिले पनि रेडियो कार्यक्रम चलाइरहेकै छिन् । राजधानीको *इमेज* एफएममा शनिबार बिहान साढे ७ देखि पौने ८ सम्म 'आँखादान' कार्यक्रम लाइभ चलाउँदा उनलाई उत्तिकै आनन्द आउँछ। तीलगंगा आँखा प्रतिष्ठानको यो कार्यक्रमकी उनी स्वयंसेवी सञ्चालक हुन्।

कृष्णाको रेडियोमोह कस्तो छ भने पोहोर साल क्यान्सर लागेर हाफ साइकलमा ११ पटक किमो चढाउँदा समेत स्टुडियो धाउन छाडिनन्। यी 'क्यान्सर-फाइटर'को स्वर अझै पनि फिटफाट छ। 'बेस्ट कप्लिमेन्ट' पाइरहेको छ- 'भेरी बोल्ड एन्ड क्लियर भ्वाइस', 'गड गिफ्टेड भ्वाइस।'

२४ जेठ ०१८।

*रेडियो नेपाल*को प्रवेश मिति उनलाई अझै पनि हेक्का छ। त्यतिबेला नेपाल एयरलाइन्स (तत्कालीन आरएनएसी)को १ सय ७५ रुपियाँ तलब छाडेर उनले रोजेकी थिइन्, १ सय २५ रुपियाँको जागिर । "मन परेको काम भएकाले ५० रुपियाँ थोरै भए पनि म *रेडियो नेपाल* गएँ," उनी सम्झिन्छिन्, "गिरिजाप्रसाद कोइरालाले ३० वर्षे सेवा-हद लगाएपछि २२ कात्तिक ०४९ मा रेडियो छाडेँ। जतिन्जेल गरेँ, राम्रो गरेँ।"

१ पुस ०१७ को काण्ड हुँदा न्युरोडको आरएनएसीको अफिसमै थिइन् कृष्णा। उनले देखेकी थिइन्- पसलहरू एकाएक बन्द गरेको। एक दिन उनको नजर पर्‍यो, *रेडियो नेपाल*को हिन्दी सेवाका लागि *गोरखापत्र*मा छापिएको विज्ञापन। ७५ जना आवेदकमा तीन जना छानिए, उनीसहित रामकृष्ण गौतम र श्यामा झा (भारतीय नागरिक)।

रोजाना दुई बुलेटिन आउँथ्यो हिन्दी समाचार। ०२१ मा भारतसँगको खटपटका कारण राजा महेन्द्रले हिन्दी सेवा बन्द गरिदिए । उनको सरुवा भयो, नेपाली समाचारमा । त्यतिखेर निर्मला जोशी, गौरी केसी, बिना राणा आदि महिला थिए नेपालीका समाचारवाचक । उनका बोस थिए, भोग्यप्रसाद शाह । शाहजस्तो राम्रो समाचार लेख्ने पत्रकार उनले अहिलेसम्म भेटेकी छैनन्।

१८ डिसेम्बर १९६९ मा उनी लन्डन गइन् र *बीबीसी*मा १३ महिने तालिम लिइन्। *भ्वाइस अफ जर्मनी*मा अर्को तालिम पाइन् १८ महिने। रेडियो जर्नालिज्ममा डिप्लोमा गरिन् जर्मनीबाटै । दुर्गानाथ शर्मासँग टेलिभिजन तालिमका लागि नेदरल्यान्ड्स पनि गइन्। तर, टेलिभिजनमा कार्यक्रम भने चलाइनन् । "खासमा मैले रेडियोबारे धेरै कुरा सिकेको लन्डनमै हो," उनी भन्छिन्, "घरमा बच्चाबच्ची थिए। मलाई सधैं हतार हुन्थ्यो। कतिपय कुरा मलाई थाहा थिएन।"

रेडियोमा गएर नै उनलाई थाहा भयो, समयको मूल्य। "दिउँसो साढे २ बजे मेरो समाचार वाचन सुरु हुन्थ्यो। समाचार समाप्त भयो भन्दा सेकेन्ड सुई ठ्याक्कै १२ मा पुगेको हुन्थ्यो," उनी सुनाउँछिन्, "मैले १० मिनेटभन्दा एक सेकेन्ड पनि बढी समाचार पढिनँ।" उनलाई समयमै समाचार सक्ने काइदा सिकाएका थिए, *बीबीसी*का मिस्टर रोमले। आफ्नो प्रभावशाली शैलीमा उनी समाचार सुरु गर्थिन्, 'यो *रेडियो नेपाल* हो, अब कृष्णा ताम्राकारबाट समाचार सुन्नुहोस्।'

नेपाली भाषालाई असाध्यै माया गर्ने सञ्चारकर्मी मानिन्छिन् कृष्णा। गैरनेपालीभाषी भए पनि उनी रेडियोमा बोल्दा प्रत्येक अक्षरको अस्तित्वको सम्मान गर्छिन् । उनी ह्रस्व र दीर्घ मात्र नभएर दन्त्य स, तालव्य श र मूर्धन्य षको समेत ख्याल गरेर बोल्छिन् । "मान्छेको जस्तै शब्दको पनि इज्जत हुन्छ, म हरेक शब्दको सम्मान गर्छु," उनी भन्छिन्, "अहिले त ह्रस्वलाई दीर्घ उच्चारण गर्छन्, दीर्घलाई ह्रस्व । उद्योगलाई उधोग भनिदिन्छन्, विम्बल्डनलाई पनि बिम्बल्डन भन्न धक मान्दैनन्, गर्व र गर्भको अर्थ थाहा छैन । शुद्धाशुद्धि थाहा नभएकाले पढेका समाचार म सुन्दिनँ।" भाषाको थप ज्ञान आफ्ना ज्वाइँ विमल चापागाईंबाट पाएको उनको स्वीकारोक्ति छ। *भ्वाइस अफ जर्मनी*मा 'फिर से'को हिन्दी उच्चारण नमिल्दा तीन दिनसम्म आफूलाई स्टुडियो छिर्नै नदिएको उनी सुनाउँछिन्।

सुरुमा उनी राजपत्र अनंकित कर्मचारी थिइन् । पछि लोकसेवा आयोगको जाँच दिएर राजपत्रांकित भइन्। तर, उनको कहिल्यै बढुवा भएन। "मलाई चाकडी र चाप्लुसी आउँदैनथ्यो। डाइरेक्टरको कोठामा ६ महिनामा एकपटक पनि पस्दिनथेँ," उनी भन्छिन्, "आफ्नो काम गर्‍यो, फर्कियो। त्यसैले म त्यहीँ अड्किएँ।" साँच्चै भन्ने हो भने *रेडियो नेपाल*मा राजाको तक्मा नपाउने उनै मात्र थिइन्। उनलाई कहिलेकाहीँ अप्ठ्यारो पनि पर्थ्यो। "अरूले मूल्यांकन गरेर पो दिने हो तक्मा," उनी भन्छिन्, "मलाई दिनूस् भनेर जानु मेरो स्वाभिमानले दिएन।"

राजाको तक्मा नपाए पनि जनताको तक्मा पाएको पायै छन् । पुरस्कारको राशि जोड्दा पनि दसौँ लाख भइसक्यो । अब त कोठामा सम्मानपत्र राख्ने ठाउँ पनि छैन। "जागिर खाएपछि काम त गर्नैपर्‍यो। काम गरेबापत तलब पनि लिएकै हुँ," उनी भन्छिन्, "त्यस्तो उत्पात काम केही गरेकी होइन । तैपनि, अहिले पाएको मान, सम्मान र सत्कारप्रति ऋणी छु।"

शाखा अधिकृत भएपछि कृष्णाले भन्सार, परराष्ट्र, कर जता गए पनि हुन्थ्यो । तर, न उनले रेडियो छाड्न चाहिन्, न त रेडियोले उनलाई छोडाउन चाह्यो। एकपटक उनलाई मत्स्य विभागको सिनियर एकाउन्टेन्टमा बढुवा गरिएछ। रेडियोमा समाचार भनिरहेको मान्छेले अब खातापाता कसरी मिलाउने ? जागिर छाड्छु भन्दा रेडियोका डाइरेक्टर भोग्यप्रसाद शाह आफैँ प्रधानमन्त्री सूर्यबहादुर थापाकहाँ गएछन् र ठाडो आदेशमा *रेडियो नेपाल*मै थमौती भयो उनको।

*रेडियो नेपाल*मा रहुन्जेल नियमित समाचारवाचनका अतिरिक्त थुप्रै कार्यक्रम चलाइन् उनले । 'हाम्रो देशको माटो, 'हाम्रो वन', 'वन हाम्रो जीवन', 'नासो, 'वातावरण' आदि कार्यक्रम। 'वातावरण' कार्यक्रम चलाएबापत उनले सन् १९८९ मा राष्ट्रसंघीय वातावरण कार्यक्रम (युनेप) अन्तर्गत ग्लोबल ५०० रोल अफ अनर अवार्ड पाइन्। "संसारका पाँच सय जनामा म छनोट भएँ। युनेपले फ्रि बिजनेस क्लास टिकट दिएको थियो।

बेल्जियम गएर पुरस्कार लिएँ,” उनी सुनाउँछिन्, “मसँगै संरक्षणकर्मी रामप्रीत यादवलाई पनि दिएको रहेछ । तर, यादवका हाकिमले आफूले नपाएको झोकमा उनलाई खबरै गरेनछ ।”

रेडियो-जीवनमा उनले सडकमा ‘हाजिरीजवाफ कार्यक्रम’ पनि चलाइन् । अर्को महत्त्वपूर्ण कार्यक्रम हो, ‘रसरंग’ । उनको कार्यक्रमकै उत्पादन हुन्, मदनकृष्ण श्रेष्ठ र हरिवंश आचार्य (मह) । “म महलाई कार्यक्रममा बोलाउँथैँ । महको व्यंग्य अलिक कडा हुन्थ्यो,” उनी सम्झिन्छिन्, “हाकिमलाई फकाएर-फुस्ल्याएर अलिअलि काट्न लगाएर प्रसारण गराउँथैँ ।” शकुन्तला गुरुङ, राजपाल हाडा, सिद्धान्तराम जोशी आदि कलाकार पनि ‘रसरंग’कै थिए ।

‘पर्यटन’ कार्यक्रम उनको अर्को चिनारी बन्यो । “कर्ण शाक्यको ब्रेन चाइल्डका रूपमा मैले त्यसलाई १५ जुलाई १९८३ देखि जनतामा पुऱ्याएँ,” उनी भन्छिन्, “पोहोर साल नेपाल पर्यटन बोर्डसँग कचमच भएपछि छाडिदिएँ ।”

आवाजले नै सेलिब्रिटी बनायो उनलाई । कतिपयका लागि *रेडियो नेपाल* र कृष्णा ताम्राकार एउटै थिए । रेडियो भन्नु कृष्णा ताम्राकार, कृष्णा ताम्राकार भन्नु *रेडियो नेपाल* । उनको लोकप्रियता कस्तो थियो भने हरेक हप्ता बोराका बोरा चिट्ठी आउँथे । दार्जीलिङबाट आएका श्रोताले ‘तपाईं नै हो कृष्णा ताम्राकार’ भनेर तीनचोटि सोधेछन् । उनको स्वर र अनुहार नमिलेर गिफ्ट ल्याएको चकलेट नै फिर्ता लगेछन् ।

आफ्नो भाउ आफैँ राख्ने हो । म मोस्ट एक्सपेन्सिभ एनाउन्सर थिएँ ।

उनका ‘हाई प्रोफाइल’ प्रशंसक रहेछन्, सन्त नेता कृष्णप्रसाद भट्टराई (किसुनजी) । भेटैपिच्छे उनको तारिफ गरिहाल्थे- कस्तो सरस्वतीको जस्तो आवाज ! उनले कृष्णालाई सुनाएका थिए रे, ‘जेलमा बस्दा तिम्रो समाचार नसुनी चित्तै बुझ्दैनथ्यो । मंगलबार तिम्रो बिदा रहेछ । बिरामी भयौ कि व्रत बस्यौ कि जस्तो लाग्थ्यो मलाई । तिम्रो आवाजको जादु सहस्र जिब्रो भएको शेष नागले पनि बयान गर्न सक्दैन ।’

राजा महेन्द्रको दाहसंस्कारका बेला डाइरेक्टर रामराज पौडेलसँग आर्यघाट गएकी थिइन्, कृष्णा । त्यत्रो ठेलमठेल भीडमा उनले आफ्नो परिचय दिएपछि मजाले बाटो पाइन् । लोकप्रियताकै कारण *रेडियो नेपाल*बाहेकका कार्यक्रम पनि थिए उनको हातमा । डाइरेक्टर शाहलाई समेत काम दिने हैसियत बनाएकी थिइन् उनले । शाहलाई ‘गोल्डेन भ्वाइस’को धनी मान्छिन् उनी ।

रेडियोमा थुप्रै अन्तर्वार्ता गरिन् उनले । सबैभन्दा स्मरणीय छ- योगी नरहरिनाथको । उनी समाचारवाचक शेखर मानन्धरसित गएकी थिइन् मृगस्थली । “योगी आँखा चिम्म गरेर नयाँ शिक्षाबारे बोलेको बोल्यै गरे । मेरो स्पुल (क्यासेट) जम्मा आधा घन्टाको थियो,” उनी सुनाउँछिन्, “स्पुल सिद्धियो भन्नु पनि भएन । बोलिरहेको मान्छेलाई कसरी नबोल्नु भन्नु ? योगीले दुई घन्टापछि मात्रै अब पुग्यो भनेर सोधे ।” त्यो स्पुलको उनलाई अझै माया लाग्छ । तर, भुइँचालोमा त्यो कता गयो कुन्नि ?

‘वन’ कार्यक्रम चलाउँदा उनलाई योजना आयोगका उपाध्यक्ष मोहनमान सैंजुले कहिलेकाहीँ प्रश्न सुझाउँथे । १३ असारमा युवराज दीपेन्द्रको जन्मदिनमा वृक्षरोपण कार्यक्रममा प्रधानमन्त्री सूर्यबहादुर थापालाई उनले सोधिछन्, ‘प्रधानमन्त्रीज्यू, जंगल गएर दिनमा जति भारी पनि दाउरा ल्याउन पाउने पुर्जीले वनै सखाप नहोला ?’ थापा उल्टै ‘कसले सिकायो ?’ भनेर गर्जिए । र, जवाफै नदिई हिँडे । “मरिचमानसिंह श्रेष्ठ पख्नूस् है एउटा चुरोट खान्छु अनि मात्रै बोल्छु भन्थे,” उनी अन्तर्वार्ता अनुभव बाँड्छिन्, “लोकेन्द्रबहादुर चन्द रूख रोप्दारोप्दै हात धोएर मात्र बोल्थे । चन्द अरूभन्दा सभ्य, शिष्ट र शालीन रहेछन् ।”

सर एडमन्ड हिलारीसँग दुई-तीनचोटि अन्तर्वार्ता लिइछन् कृष्णाले । एकपटक हिलारी प्रमुख अतिथि भएको कार्यक्रम सञ्चालक थिइन् उनी । बहालवाला पर्यटन मन्त्रीले उनलाई सोधेछन्, ‘को हो हिलारी ? यो खैरे हो ?’ उनी हाँस्छिन्, “त्यस्ता पनि मन्त्री भए नेपालमा ।” उनी आफ्नो जमानाकी महँगो एमसी (मास्टर अफ सेरोमनी) रहिछन् । उनले एउटा कार्यक्रमको २५ हजार रुपियाँसम्म लिइन् । “आफ्नो भाउ आफैँ राख्ने हो,” उनी भन्छिन्, “म मोस्ट एक्सपेन्सिभ एनाउन्सर थिएँ ।”

कृष्णाको जन्मथलो हो, बनेपा । १२ वर्षको उमेरमा तुलसीमेहर श्रेष्ठले भारतको गान्धी आश्रम वर्दा लगे उनलाई । शिलु सिंह, भद्रकुमारी थपलिया, भुवनेश्वरी थपलिया, नानीहीरा कंसाकार, रामवदन जोशी पनि वर्दा गएका थिए त्यतिबेला । मर्फी ब्रान्डको रेडियोमा *अल इन्डिया रेडियो* सुन्ने बानी थियो उनको । माल्झेल डिमालो, विनोद कश्यप, इन्दु बाई आदि थिए उनका रोलमोडल । नेपालीभन्दा पहिले उनले हिन्दी सिकेकी थिइन् । बनेपामा नेवारी भाषा मात्रै चल्थ्यो । हिन्दीपछि मात्रै नेपाली सिकेकाले ‘कस्तो इन्डियनले जस्तो बोलेको’ भन्थे उनलाई ।

उनी भारत गएकी थिइन् पाँच वर्षका लागि । तर, उनका व्यापारी पितालाई चार छोरीमध्येकी माइलीलाई त्यति टाढा राख्नु मनासिव लागेन र तीन वर्षमै फर्काए । त्यहाँ बस्दा उनले मराठी पनि सिकिन् । विनोभा भावेलाई उनले त्यहीँ भेटेकी थिइन् । काठमाडौँ फर्केपछि उनले न्ह्योखाको कन्या मन्दिर स्कुल पढिन् । विसं ०१२ मा एसएलसी दिइन् उनले । आईए प्राइभेट दिएपछि बीए नेसनल कलेजमा पढिन् । अर्जुननरसिंह केसी, विश्वकान्त मैनाली, श्रीमान् श्रेष्ठ, दुर्लभलाल सिंह उनका सहपाठी थिए ।

कृष्णाका तीन छोरी छन्- हिमा, व्योमा र गृष्मा । उनी जेठी छोरी हिमा (जडीबुटी उत्पादन तथा प्रसोधन केन्द्रकी पूर्वनिर्देशक) र ज्वाइँ विमलसँग बस्छिन् बूढानीलकण्ठमा । माइली छोरी व्योमा फिनल्यान्डको राजधानी हेलसिन्की म्युनिसिपालिटीको सदस्य छन् । कान्छी छोरी गृष्माचाहिँ टेलिभिजनमा समाचारवाचन गर्छिन् । कान्छी छोरीलाई उनी आफूजस्तै बनाउन चाहन्छिन् ।

शिवपुरी निकुञ्जको छेउमा छ उनको बसाइ । धूवाँधूलो नभएको यो शान्त ठाउँ काठमाडौँजस्तै लाग्दैन । उनको सोख नै समाचार सुन्नु हो । दिनको कम्तीमा पाँच बुलेटिन समाचार सुन्छिन्, जर्मन प्रसारण संस्था *डच ए वेले* (डीडब्लू), *बीबीसी, अल जजिरा, सीएनएन* आदिका । गीत सुन्न मन लाग्छ उनलाई । उनका दिदीहरू गीत गाउँथे । गायिका बिजु रिमाल उनकी दिदीकी छोरी हुन् ।

उनको जीवन अहिले पनि पुरानै ढाँचामा छ । बिरामीबाट उठेको जस्तै लाग्दैन । एक अनुच्छेद एकै सासमा पढ्न सक्छिन् । उत्तिकै जोश, जाँगर र फूर्तिका साथ । १८ जनवरीमा मात्रै इन्टरनेसनल क्यान्सर कन्फरेन्सको एमसी गरिन् । उनको आवाज सुनेर तत्काल प्रस्ताव आयो- ‘हाम्रो एउटा कार्यक्रम चलाइदिनूस्, कति पैसा लिने ?’ उनले ठाडै भनिदिइछन्, ‘भयो, म दुई लाख दिए पनि काम गर्दिनँ । अब मलाई पैसा के काम ! खान-लगाउन, औषधि खान पुगे भइहाल्यो नि !’ ◆

KMG
KANTIPUR MEDIA GROUP
FIRE SIDE
WITH
BHUSAN DAHAL
EVERY MONDAY
9 PM
ONLY ON
KANTIPUR

KANTIPUR

कान्तिपुर टेलिभिजन
अब हाई-डेफिनिसनमा

DOWNLOAD KANTIPUR TV APP
GET IT ON Google Play
Available on the App Store

/KANTIPURTELEVISIONNETWORK | WWW.KANTIPURTV.COM

‘अन्डरग्राउन्ड’ हिट

युट्युबमा आफ्नो सिर्जना पस्किएर अपत्यारिलो लोकप्रियता चुमिरहेका तन्नेरीहरू

गोकर्ण गौतम

जावलाखेल मैदानमा कन्सर्ट हुनु नौलो होइन। तर, सन् २०१७ को अन्तिम साँझको कन्सर्ट अविस्मरणीय र अनपेक्षित रह्यो। अरू बेला गायक/गायिकाको स्टेजमा प्रवेश हुँदा वा प्रस्तुति दिँदा दर्शकले हुटिङ गर्थे, रमाउँथे। उक्त कन्सर्टमा चाहिँ रुवावासी नै चल्यो, जब एउटा झ्याप्ले र लिखुरे गायक स्टेजमा उदाए, काँधमा गितार भिरेर। उनले अभिवादन गर्न नपाउँदै सयौँ दर्शकको आवाज एकसाथ गुञ्जायमान भयो। केही युवतीको पागलपनले हद नै नाघ्यो, आयोजकले गायकसँग नभेटाई धरै पाएनन्। यी दृश्य *युट्युब*मा अपलोड भए र लाखौँ भ्युज बटुले। यति विघ्न क्रेज भएका ती गायक थिए, स्वप्न सुमन। नयाँ पुस्तामाझ उनको लोकप्रियता कुन तहको छ भन्ने उक्त कन्सर्टले झल्को दिएको छ। स्वप्न उनै गायक हुन्, जो एयरपोर्टमा छिर्न लाग्दै केटी फ्यानहरूले भेट्न मरिहत्ते गरेको भिडियो नेपालको *युट्युब* ट्रेन्डिङको अग्रस्थानमा आएको थियो, वर्ष दिनअगाडि। खासमा त्यही बेला नै हो, उनी अलि ठूलो समूहको नजरमा परेको।

*रेशम फिलिली*को ‘जालमा...’ भाइरल हुनासाथ कार्टुन्ज क्रु नामक डान्स ग्रुपले ‘वान टेक’ कभर भिडियो सार्वजनिक गर्‍यो। समूहको पहिलो औपचारिक भिडियो थियो। र पनि, गीतजस्तै भिडियो औधि रुचाइयो। यही समूहको ‘फन्टास्टिक...’ कभर भिडियोले उस्तै चर्चा पायो। दुवै भिडियोको निर्देशन गरेका थिए, सविन कार्कीले। भिडियोमा चस्मा लगाउँदै नाच्ने पनि सविन नै हुन्। कार्टुन्ज क्रु स्थापित भएपछि सविन समूहबाट बाहिरिए। ११ महिनापछि ‘भाइरल भइदियो...’ गीतमार्फत देखापरे। नभन्दै यो गीत नामजस्तै भाइरल नै भयो। *युट्युब*मा एक करोड भ्युज नाघिसकेको छ। तर, सविनको प्रसिद्धिको कारण डान्स मात्र होइन। *युट्युब*मा उनले अपलोड गर्ने कमेडी स्किट्स (छोटा भिडियो) को लोकप्रियता अझ लोभलाग्दो छ। जुन भिडियो आयो, *युट्युब* ट्रेन्डिङमा एक वा दुई नम्बरमा पुगेकै हुन्छ। सम्भवतः यो समयको सबैभन्दा चर्चित नेपाली *युट्युब* स्टार हुन् उनी, जसलाई स्टेज सोमा पनि भ्याइनभ्याइ हुन्छ।

६ महिनाअघिसम्म र्‍यापर समीर घिसिङ उर्फ भिटेनले देशबाहिर जम्मा एक ठाउँमा कन्सर्ट गरेका थिए, त्यो पनि धेरै टाढा होइन, सिक्किममा। *फेसबुक*मा जम्माजम्मी दुई हजार ‘फलोअर्स’ थिए। *युट्युब* च्यानल त भर्खरै खोलेका थिए। तर, यसबीचमा उनको व्यस्तता साँच्चै उल्लेखनीय छ। उनी आफैँ छक्क पर्दा रहेछन्। नपरून् पनि कसरी, यति छोटो समयमा कन्सर्टकै लागि अस्ट्रेलिया, बेलायत, दक्षिण कोरिया र दुबई पुगे। सिक्किम त तीनपटक पुगिसके। *फेसबुक*मा मात्र ४० हजारले पछ्याएका छन्। उनी आफैँले मोडलिङ गरेको ‘मान्छे खत्तम...’ म्युजिक भिडियो *युट्युब*मा २५ लाखपटक हेरिएको छ। व्यस्ततासँगै कमाइ बढ्ने भइहाल्यो। उनको क्रेजलाई नजिकबाट नियाल्नेहरू भन्छन्, नेपाली र्‍यापका ‘नयाँ युवराज’ हुन् उनी।

स्वप्न सुमन, सविन र भिटेनले कहिल्यै आमसञ्चारका परम्परागत माध्यम र तौरतरिका पछ्याएनन्। न आफ्नो सिर्जना बजाइदिन रेडियो/टेलिभिजन स्टेसन धाए। यी तन्नेरीको क्षमता पोख्ने साझा चौतारी बन्यो, *युट्युब*। निःशुल्क र सहज पहुँच मात्र होइन, कसैको सिफारिस र आशीर्वाद पनि नचाहिने। र, *युट्युब* यस्तो ‘प्लेटफर्म’ हो, जहाँ स्वादिलो खुराक छ भने हिट हुन समय लाग्दैन। निश्चित उमेर समूहमै किन नहोस्? जस्तो : यहाँ प्रयुक्त तीन कलाकारहरू युवा पुस्तामाझ औधि प्यारा छन्। आ-आफ्नो

स्वप्न सुमन, ३३। गायक

क्षेत्रमा ख्याति चुमिरहेका छन् ।

जबकि, सामाजिक सञ्जालबाट टाढा रहने वा नयाँ पुस्ताका गतिविधिलाई महत्त्व नदिनेका लागि उनीहरू बिलकुलै अपरिचित हुन सक्छन् । तर, भित्रभित्रै आफ्नो समूहमा पकड दरिलो भइसकेको छ । यही गुणले त उनीहरूलाई 'स्लिपर हिट'को कोटिमा राख्न थालिएको छ । जो नवीन माध्यम, शैली र सिर्जनामार्फत छिट्टै तर उल्लेखनीय उपलब्धि चुमिरहेका छन् । तन्नेरीहरूलाई मनोरञ्जन मात्र दिएका छैनन्, ऊर्जा र आत्मविश्वास पनि प्रवाह गरिरहेका छन् ।

तस्बिर : श्रुति श्रेष्ठ

स्वरले भुतुक्कै

स्वप्न सुमन बच्चैदेखि गीत गाउन हुरुक्कै हुन्थे । तर, गायक नै बन्छु भन्ने योजना थिएन । धरानको सैनिक आवासीय महाविद्यालयबाट एसएलसी पास गरेपछि लहलहैमा गितार सिके । संगीतको चस्का अझ गहिरो भइदियो । पुराना कर्णप्रिय गीतहरू गुनगुनाउन थाले । पुरानो मोबाइल थियो, त्यसकै क्यामेरा 'अन' गरेर अगाडि बस्थे र गितार बजाउँदै गाउँथे । त्यही होम भिडियो *युट्युब*मा राख्न थाले । स्वप्न सुमन भन्छन्, "भिडियोको क्वालिटी राम्रो हुन्नथ्यो । तैपनि, अरूबाट मेरो स्वरको प्रतिक्रिया पाउँथेँ । अपलोड गर्थें ।" बिस्तारै उनका कभर सङ रुचाइन थालियो । त्यही बेला एउटा कम्पनीले उनका कभर गीतलाई व्यवस्थित ढंगले खिचेर *युट्युब*मा राखिदिने प्रस्ताव राख्यो । उनले नकार्ने कुरै थिएन । यहीबाट उनको *युट्युब* यात्राले औपचारिकता पायो । पहिलो एकल गीत 'के सारो राम्रो...' सार्वजनिक भएपछि त उनको लोकप्रियता फराकिलो भयो ।

स्वर त सुमधुर छ नै, अझ तन्नेरीवयले आत्मसात् गर्ने शब्द चयनले स्वप्न सुमनलाई धेरैको ढुकढुकी बनाएको छ । हरेक गीतमा एउटा बेग्लै प्रेमिल संसार निर्माण गर्ने प्रयास हुन्छ उनको । कन्सर्टका लागि देशका विभिन्न सहरमा पुगिरहेका यी गायक भन्छन्, "गीत लेख्दा मेरो जीवनमा भएको घटनाबाट प्रेरित हुन्छु । आफ्नो भावना इमानदार भएर पोख्छु । त्यसैले गीतमा मेरा उमेर समूहका साथीहरूले आफूलाई पाउँछन् ।" सायद यही कारण हुनुपर्छ, 'कसरी भनुँ...'को लिरिकल भिडियोले *युट्युब*मा ९३ लाख भ्युज बटुलेको छ । 'कुनै दिन...', 'म तिम्रो...'जस्ता सोलो ट्र्याक उत्तिकै हिट छन् । *युट्युब*मा 'म तिम्रो...'को मुन्तिर पुकार श्रेष्ठले लेखेका छन्, "मुटु छुने गीत । कल्पनाको नयाँ संसारमा हराएजस्तै महसुस भयो ।" 'मोहनी लाग्ला है...', 'छिटको गुन्यु...', 'ए कान्छा ठट्टै...'मा लगायतका कभर सङ पनि उनको प्रसिद्धिका लागि सहायक बनेका छन् ।

विगत एक वर्षयता स्वप्न सुमन च्यानल

सविन कार्की, २५। इन्टरटेनर

आर्बिटरीसँग अनुबन्ध भएका छन् । यही कम्पनीले उनका लागि भिडियो प्रोडक्सन टिम खडा गरेको छ । कन्सर्टहरूको आफू 'डिल' गर्दैनन् । सबै कम्पनीले हेर्छ । उनी केवल गायनमा केन्द्रित हुन्छन् । वाह ! करिअरको सुरुआतमै यस्तो व्यावसायिक शैली । फ्यानको सामीप्य पनि उल्लेखनीय छ । भन्छन्, "मेरो गीत रुचाउने फ्यान होइनन्, परिवारका सदस्य हुन् । जसले मलाई आत्मीयता दिलाउँछन् ।" कसैले उनका लागि गीत लेखेर पठाउँछन्, कसैले गिफ्ट । अचेल त आफ्नो पेन्टिङ आफैँले उपहार पाउन थालेका छन् । चकलेटी लुक्सका धनी यी गायक भन्छन्, "देख्दा सामान्य लाग्ने यस्ता कुराले मलाई प्रोत्साहन दिन्छ । त्यसैले हरेक दिन राम्रो गर्ने प्रयास गरिरहेको छु । मलाई संगीतले चिनायो, त्यसैले सबैभन्दा बढी संगीतलाई सम्मान गर्छु ।"

युट्युबका इन्टरटेनर

सविनको उद्देश्य एउटै छ, जसरी भए पनि अरूको मुहारमा मुस्कान ल्याउने । स्कुल जीवनबाटै सुरु भएको यो स्वभावलाई उनले अहिले *युट्युब*का माध्यमबाट व्यावसायिकतामा बदलिरहेका छन् । कहिले नाच्छन्, कहिले विभिन्न हास्य अभिनय गर्छन् । नाच्न र कोरियोग्राफी गर्न *युट्युब*बाटै सिकेका हुन् । हँसाउने कलाचाहिँ एक्लै हुँदा सोच्छन् र नोट गरिहाल्छन् । भन्छन्, "मलाई डान्स र कमेडीलाई मिसाउन मन लाग्छ । त्यसमा नेपालीपन घुसाउन सकियो भने त झन् मज्जा ।" उनको सफलताको कारण पनि यही हो । उनका डान्स स्टेप फरक तर सरल हुन्छ, जो कोहीले पकड्न सक्ने । कमेडी भिडियोमा हाम्रै वरपरका घटनामाथि व्यंग्य गरिरहेका छन् ।

जस्तो : प्रतिनिधिसभा र प्रदेशसभा निर्वाचनको मुखैमा भोटका लागि उम्मेदवारले गर्ने अनेक हर्कतमाथि मजाक गर्दै भिडियो बनाए । कहिले बिदा भएपछि दंग हुने विद्यार्थीको मनोविज्ञान ठट्यौली शैलीमा उतार्छन्, कहिले फरक फुटबल क्लबका फ्यानहरूबीचको घम्साघम्सीलाई । यसरी बनाइएका हरेक भिडियो ट्रेन्डिङमा देखा परिहाल्छन् । भिडियो खिच्नेदेखि सम्पादन र कलरिङसम्म आफैँ भ्याउँछन् । उनका दुई *युट्युब* च्यानल छन्, दुवै भेरिफाइड । २ लाख ११ हजार सब्सक्राइबर रहेको च्यानल 'बिस्ट अफिसियल'मा डान्स भिडियो अपलोड गर्छन् भने १ लाख ६८ हजार सब्सक्राइबर रहेको 'सविन कार्की-बिस्ट'मा कमेडी । 'बिस्ट' उनको स्टेज नाम हो । स्ट्यान्ड-अप कमेडी उनको सोख हो । कार्टुन्ज क्रुलाई स्थापित गरेको जस पाएका सविन भन्छन्, "फरक शैलीले आफ्नो क्षमता देखाउने हो भने डान्स र कमेडीमा अरू धेरै प्रतिभाका लागि ठूलो सम्भावना छ ।"

र्‍यापका नयाँ सितारा

रौतहटको गरिब परिवारमा हुर्किएका भिटेनले उचित शिक्षादीक्षा पाएनन् । बच्चैबाट अभावको सामना गर्नुपर्‍यो । ती पलहरू सम्झँदा अझ पनि मनमा खिल रोपेजस्तो हुन्छ । तर, त्यसलाई स्वीकार्नुको विकल्प थिएन । बरू, त्यसबेलाका कष्टकर भोगाइलाई शब्दमा उतारे । अनि, आफैँले आफ्नै मर्जी अनुरूप निस्फिक्री गाए 'गरिब...' । गीत रेकर्ड भएर जब श्रोतामाझ पुग्यो, शब्द र गायकीले तानिहाल्यो । अर्थात्, पहिलो गीतबाटै हल्का नै सही 'मार्क' भए । जतिबेला १५ वर्ष टेक्दै थिए, नयाँ पिढीको धड्कन मानिएका यी र्‍यापर भन्छन्, "मेरो आफ्नै भोगाइ पोखिएकाले धेरैलाई आफ्नै भावनाजस्तो लागेछ । किनभने, गरिबी त हाम्रो साझा समस्या हो ।" त्यसो त यो गीत मात्र होइन, उनका हरेक गीतमा गहन अर्थ लुकेको हुन्छ ।

भिटेन, २०। र्‍यापर

तस्बिर : भास्वर ओझा

मार्मिक शब्द त भइहाल्यो, फरक र ऊर्जाशील गायकी शैलीले भिटेनको साख अझ बढाएको छ । जस्तो : आक्रोश पोखिएको शब्द छ भने ठूलो आवाज निकाल्छन् । पीडा छ भने मलिन स्वर । प्रेमभाव पोख्दा स्वर सुमधुर बनाउने प्रयास गर्छन् । उनी अनुभव बोल्छन्, "यसो गर्दा गीतले जीवन्तता पाउने र दर्शक/श्रोतालाई छिट्टै इन्गेज गर्छ ।" स्टेज प्रस्तुति-शैली पनि अन्य र्‍यापरभन्दा भिन्न हुन्छ । सकेसम्म क्याजुअल पहिरनमा निकै सहज ढंगले स्टेजमा देखा पर्छन् । उनको बुझाइमा र्‍यापरमा लुक्स, प्रस्तुति-शैली, हाउभाउदेखि शब्दको भाव अनुरूप उच्चारण गर्न सक्ने क्षमता हुनुपर्छ । होइन भने त टिक्नै मुस्किल हुन्छ । उनलाई पनि सुरु-सुरुमा र्‍याप गाएर जीवन चल्ला भन्ने भरोसा थिएन रे ! उत्साही हुँदै सुनाउँछन्, "तर, अहिले कन्सर्टबाटै मनग्ये आम्दानी हुँदोरहेछ । आफ्नो सिर्जना र व्यवहारचाहिँ अब्बल हुनैपर्छ ।"

अंग्रेजी र्‍याप इमिनेमको जबर्जस्त फ्यान हुन् उनी । हातमा 'डी-१२' ट्याटु खोपाएका छन् । त्यो इमिनेमको क्रिउ नाम हो । त्यस्तै, अर्को हातमा इमिनेमकै एल्बम *ब्याड मिट्स इभिल*को ट्याटु छ । कानमा समेत ट्याटु खोपेका छन् । यम बुद्धको अवसान र भिटेनको उदय करिब-करिब एकै समयमा भयो । सोही कारण कतिपयले उनलाई यम बुद्धसँग तुलना गर्छन्, जुन उनी आफैँलाई असहज लाग्छ । अन्डरग्राउन्ड फ्रि स्टाइल र्‍याप ब्याटल हुँदै व्यावसायिक र्‍याप गायनमा फड्को मारेका भिटेन भन्छन्, "यम दाइसँग मेरो मात्र होइन, कसैको तुलना हुँदैन । फेरि उहाँ र मेरो शैली नै भिन्न छ ।" कन्सर्टमा उनका 'मान्छे खत्तम...', 'लाउरेको फेसन...', 'चुरोट...', 'बैनी...'जस्ता गीतको धेरै माग हुन्छ । उस्तै परे, माहौल अनुरूप फ्रि-स्टाइल र्‍याप गाइदिन्छन् । कन्सर्टदेखि गीतहरूको उत्पादन हेर्नका लागि म्यानेजर राखेका छन् । हरेक गीतमा भिन्न शैली र स्वाद पस्कने प्रयास हुन्छ । क्यानडा र जापानको सोको तयारीमा रहेका यी र्‍यापर भन्छन्, "यात्रा भर्खरै सुरु भएको छ । गर्न धेरै बाँकी छ । र्‍यापलाई सम्मानित गराउनु मेरो भित्री उद्देश्य हो ।" ◆

KANTIPUR PUBLICATIONS PVT. LTD.
KMG
KANTIPUR MEDIA GROUP

समाचार अझै सहज, अझै अनुकूल

सर्वाधिक नेपालीसँग जोडिएको राष्ट्रिय दैनिक अब छुट्टै एप र वेबसाइटमा

प्रदेशहरुको हालचाल होस् या देश-विदेशका जानकारी, आर्थिक जगत्को उतारचढाव होस् या नेपाली डायस्पोराका गतिविधि, आफ्नो प्रिय खेलकुद टिमलाई पछ्याउन होस् या मनोरञ्जनका खबर थाहा पाउन, बद्लिँदो समयसँगै सूचना ग्रहण गर्ने तौरतरिका फेरिनसक्छ, तर समाचार र विश्लेषणमा तपाईको हक सुनिश्चित गर्ने हाम्रो प्रतिबद्धता अपरिवर्तनीय छ ।

डाउनलोड गर्नुहोस्

GET IT ON Google Play

Available on the App Store

www.kantipurdaily.com

गुरुङ संगीतको सेरोफेरो

गुरुङ सुशान्त

गुरुङ जातिको दैनिकीमा संगीतको ठूलो बहाव रहन्छ। 'तमु'का रूपमा आफूलाई परिचित गराउन चाहने गुरुङहरू रक्सी, संगीत र नाचको त्रिवेणीमा जीवन डुंगा खियाउँछन्। संगीतमा गुरुङहरूले आफ्नो लोक जीवनका गाथा पोखेका छन्। गुरुङहरूको यिनै लोकसंगीतको सेरोफेरोमा घुमेर पिर्को मोइजालाले पुस्तक लेखेका छन्, *ग्रामीण गुरुङ संगीतको इथ्नोग्राफिक अध्ययन: निरन्तरता र परिवर्तन*। मोइजालाले लमजुङको गिलुङ गाउँलाई मुख्य क्षेत्र बनाएर जनजाति संगीतशास्त्रको आधारमा यो पुस्तक लेखेका हुन्।

गिलुङको भौतिक परिवर्तनलाई नजिकबाट अध्ययन गरेका उनले गुरुङ संगीत र संस्कृतिलाई जगेर्ना गर्न अबको समयमा चुनौती देखेका छन्। पढाइ र कामको सिलसिलामा युवाहरू सहर र विदेशतिर हराउने क्रम बढेकाले पनि चुनौतीको ग्राफ बढेको ठान्छन् लेखक। आमा समूहहरूको सक्रियतामा मात्र गुरुङ लोकसंस्कृतिले आफ्नो अस्तित्व लामो समयसम्म धानिराख्न मुस्किल नै देखिन्छ। संवेगात्मक आधारवस्तुमा केही परिवर्तन भए पनि मूल रूपमा गुरुङ लोक संगीतको विशेषता उस्तै देखा पर्छ। घाँटुमा प्रविधि र शैलीगत भिन्नता प्रशस्त छन्।

बोन्पो धर्म, झांक्रीवाद, बौद्धवाद र हिन्दुवादका केही तत्त्वहरूको क्वाँटीबाट गुरुङको आस्था तथा विश्वास प्रणालीको विकास भएको तथ्य अनुसन्धानहरू बोल्छन्। कर्म र अवतारलाई प्रमुख अंग मानिने हिन्दुवाद र बौद्धवादको मुख्य धारणा भौगोलिक दूरीका आधारमा फरक-फरक मिथकका संस्करण बन्छन्। यही विचारको आलोकमा प्रस्तुत पुस्तकले गुरुङ संगीतशास्त्रलाई पर्गेल्ने कोसिस गरेको छ।

कृषि र पशुपालनमा आधारित गुरुङ अर्थतन्त्रमा पल्टने जागिरको ठूलो योगदान छ। गुरुङ संगीत र संस्कृतिमा लाहुरे लहरले पनि टेवा पुर्‍याएको दृश्यलाई नजरअन्दाज गर्न मिल्दैन। जातिप्रथाको सोपानक्रमले गुरुङहरूमा अन्तर्द्वन्द्वको आधार खडा गरेको इतिहास प्रस्ट देखिन्छ। तर, मितेरी साइनोको मीठो र सहज बाटोबाट गैरगुरुङहरूमा समेत सुमधुर सम्बन्ध स्थापित गर्छन् गुरुङहरू।

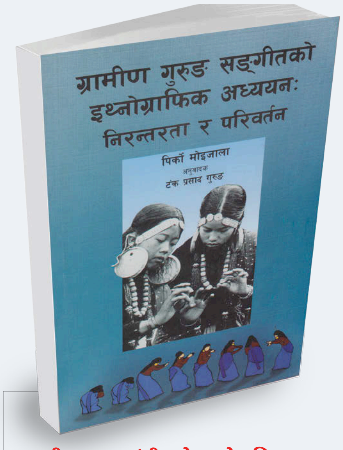
ग्रामीण गुरुङ सङ्गीतको इथ्नोग्राफिक अध्ययनः निरन्तरता र परिवर्तन
पिर्को मोइजाला
अनुवादक
टंक प्रसाद गुरुङ

ग्रामीण गुरुङ संगीतको इथ्नोग्राफिक अध्ययन : निरन्तरता र परिवर्तन

लेखक	: पिर्को मोइजाला
अनुवादक	: टंकप्रसाद गुरुङ
प्रकाशक	: रत्न पुस्तक भण्डार
पृष्ठ	: २४२
मूल्य	: ४९५ रुपियाँ

भनिन्छ, तुलनात्मक रूपमा ब्राह्मण महिलाभन्दा जनजाति महिलाहरू स्वतन्त्र हुन्छन्। तर, लैंगिक समस्यालाई सोही जातिको महिला र पुरुषले पाएको अधिकारका आधारमा अध्ययन गर्नु वस्तुवादी ठहर्छ। मोइजालाको अध्ययनले भन्छ, 'सार्वजनिक स्थलहरूमा पुरुषको प्रभुत्व रहन्छ। घरका पुरुषहरू अनुपस्थित हुँदा गाउँका सभाहरूमा उक्त घरका महिलाको उपस्थिति अपेक्षा गरिँदैन। पुरुषहरू सम्पत्तिको उत्तराधिकारी हुन्छन् र नियन्त्रण पनि गर्छन्।' कुनै जातिभित्रको महिला स्वतन्त्रता उनीहरूको सम्पत्तिमा पहुँचले निर्धारण गर्छ। मोइजालाको अध्ययनले गुरुङ महिलाहरू पुरुषको तुलनामा पिछडिएको चित्र प्रस्तुत गरेको छ। गुरुङहरूले आफूलाई हिन्दु नमाने पनि बालबच्चाको हुर्काइबढाइमा हिन्दुवादको धार्मिक प्रभाव प्रचुर मात्रामा पाइन्छ। गुरुङ महिलाहरू विवाहपश्चात् बाहिरभन्दा घरभित्रको काममा खुम्चेका हुन्छन्। गुरुङ संगीतको अध्ययनमा केन्द्रित भए पनि यस पुस्तकले गुरुङ संस्कृतिको सामाजिक, आर्थिक, लैंगिक, शैक्षिक र ऐतिहासिक पक्षको संक्षिप्त रेखाचित्र कोरेको छ। अतः पुस्तक विशिष्टकृत हुँदाहुँदै पनि सामान्य जिज्ञासुका लागि पनि उपयोगी देखिन्छ।

पुस्तकमा अनुसन्धानका प्रस्थान विन्दुदेखि गुरुङ जातिको आस्था प्रणाली, अर्थतन्त्र, सामाजिक प्रणालीसम्मलाई प्राज्ञिक रखाइमा व्यवस्थित अध्ययन गरिएको छ। पुस्तकको केन्द्रीय विषयलाई तेस्रो अध्यायमा अध्ययन गरिएको छ, जसमा ग्रामीण संगीत, सांगीतिक सोच, घटना, उत्सव र ग्रामीण संगीतमा देखा परेका निरन्तरता र परिवर्तनबारे गहिरो अनुसन्धान गरिएको छ। अनुसन्धानमा पुस्तकालयीय विधिभन्दा स्थलगत अवलोकन र प्रत्यक्ष कुराकानीलाई आधार बनाइएको छ।

'३० को दशकको ग्रामीण संगीतमा रेडियोभन्दा मौखिक परम्परामा बाँचेको लोकसंगीतको ठूलो स्थान थियो। लमजुङको गिलुङमा सन् १९७७/७६ तिर विद्युतीय पार्श्व संगीतभन्दा प्रकृतिको ध्वनि नै ग्रामजीवनको लयसँग नजिक थियो। गाउँलेहरू श्रमको सिलसिलामा मडारिने भावलाई लयात्मक रूपमा अभिव्यक्त गर्थे, जुन स्वाभाविक रूपमा लोकभाकाको स्वरूपमा ढल्थे। यो चित्र हर गुरुङ गाउँको मात्र नभएर आमग्रामीण जीवनको साझा स्वरूप हुनुपर्छ। मोइजालाले अनुसन्धानका क्रममा यस्ता रोचक प्रसंग पनि पस्केका छन्, जुन पाठकीय रुचिको दायरामा सहर्ष प्रवेश गर्छन्। उनले पस्केका पुराना विम्बमार्फत त्यही समयका पाठकहरू नोस्टाल्जियाको लयात्मक ध्वनिमा डुब्न सक्छन्।

मोइजालाले गाउँ घुमेको समयमा साह्रै थोरै रेडियो हुन्थे भने क्यासेट प्लेयर त कसैको हातमा थिएन। रेडियो पनि पूर्वसेनाहरूको हातमा मात्र हुन्थ्यो। ब्याट्री बचाउन सानो आवाजमा बजाइने रेडियोमा लोकगीत र कृषि कार्यक्रम सुन्न भेला हुन्थे गाउँलेहरू। ग्राहकहरूलाई आकर्षित गर्न पसलेहरू मात्र ठूलो आवाजमा रेडियो घन्काउँथे। तर, आफ्नै रचनाको संगीतमा रमाउने गुरुङहरू भने घाटु, रोधी र मारुनीमा रमाउँथे।

रोधीमा चल्ने जुहारीभन्दा घाटु र मारुनीको लय धीमा हुन्छ। रोधीमा तुलनात्मक रूपमा युवा पुस्ताको सहभागिता हुने भएकाले पनि सुर तथा लय द्रुततर हुने अनुमान गर्न सकिन्छ। पुस्तकमा मृत्युसंस्कार आदिमा गाइने संगीतका बारेमा चर्चा गरिए पनि घाँटु संगीत, नाच, घटना र परिवर्तनका बारेमा विशेष अध्ययन गरिएको छ, जसलाई मुक्तकण्ठले प्रशंसा गर्न सकिन्छ। ◆

राजनीतिको मियोमा घुमेको सामाजिक उपन्यास

रमण घिमिरे

कथा धेरै वर्षअघिदेखि धेरै वर्षपछिसम्मको हो। राजनीतिका झन्डै चार युगका कथा भनिएको छ, उपन्यास *अविजित*मा। गाउँदेखि सहरसम्म, उपत्यकादेखि मधेस र पहाडसम्मका भोगाइ र अनुभवहरूको बेली-बिस्तार लगाइएको छ।

भीमप्रसाद त्यसबेलाका सामान्यभन्दा अलि माथिल्लो दर्जाका मानिसमा गनिन्थे। उनको सानो परिवारको सुख धेरै लामो समयसम्म रहन पाउँदैन।

छोरीको धुमधामको विवाह सकिएलगत्तै आएको तिहारको एक साँझ भीमप्रसाद छोरा लिएर घरबाट निस्किन्छन्, जुवा खेल्न। त्यस रात भीमप्रसादले जुवामा तीन सय रुपियाँ हार्छन्। त्यो जमाना तीन सय रुपियाँले ठूलै गर्जो टर्थ्यो। यति धेरै पैसा हारेको तोडमा आएर निरास, थकित र उदास सुतेका भीमप्रसादको जीवनदीप भने बिहान हुँदासम्म फेरि कहिल्यै नबल्ने गरी निभिसकेको हुन्छ।

त्यसपछि भीमप्रसादकी श्रीमती पार्वती र छोरा अविजितको जीवनमा अकल्पनीय मोडहरू आउँछन्। पार्वती परिवन्दवश वीरमणिसँग भाग्न बाध्य हुन्छे। टुहुरो अविजित बडाहाकिम भिनाजु कुलभक्तको पछि लागेर मधेस पुग्छ। कुलभक्तको आश्रयमा खानलाउनको दुःख नभए पनि यसलाई स्वाभिमान जोगाउन हम्मेहम्मे पर्छ र त्यहाँबाट भागेर वीरगन्ज पुग्छ। वीरगन्जमा उसको वनारसबाट अध्ययन गरेर आएको क्रान्तिकारी मदनसँग भेट हुन्छ। मदनको विचार र व्यवहारले उसको जीवनको अवधारणा १ सय ८० डिग्रीको कोणमा परिवर्तन हुन्छ। ऊ ठूलो क्रान्तिकारी बन्ने सोचमा काठमाडौँ पुगेर थरीथरी गतिविधिहरू सञ्चालन गर्न थाल्छ। विभिन्न बैठक, सभाहरूमा मानिसलाई क्रान्ति र स्वतन्त्रताका ज्ञान छर्दै हिँड्छ। एउटा पत्रिकाको सम्पादन गरेर जीविका चलाउँछ तर स्वभावतः त्यो पत्रिका र ऊ राज्यसत्ताको आँखामा पर्छन्। पत्रिका बन्द हुन्छ। ऊ केही समय जेल बसेर छुट्छ। त्यसपछि उसको पत्रकारितामा सदालाई विराम लाग्छ।

तर, समयक्रमसँगै नेताको द्वैध चारित्रिक क्रियाकलापले उसलाई राजनीतिको देखाउने र खाने बेग्लाबेग्लै दाँतबारे नयाँ अनुभव र तिक्त अनुभूति हुन्छ। आफ्नै पार्टीको क्रान्तिकारी नेता सत्ताको स्वाद चाख्न मन्त्री बन्छ। त्यसपछि अविजितको मन भाँडिन्छ र सज्जन पुण्यप्रसादको सल्लाह र सहयोगले विभिन्न ठाउँमा जागिर खाँदै अनुभवहरू बटुल्न थाल्छ।

राणा शासनको पृष्ठभूमिमा ००७ सालको क्रान्तिदेखि ०४६ को प्रजातन्त्रको आगमनसम्मको परिघटनालाई विस्तार गर्दै बुनेका छन्, विप्लवले।

उपन्यास एउटै भूगोल र समाजमा सीमित छैन। यसले त्यसबेलाको उपत्यकामा गल्लीगल्लीमा छिराउँदै समाज-संस्कृतिको भित्रभित्रसम्म प्रवेश गराउँछ। यहाँको लोकजीवन, परम्परा र मान्यताहरूलाई पुनः स्मरण गराउँछ। कति ठाउँमा त उपन्यासकारले पाककलाको सूक्ष्म ज्ञान पनि दिएका छन्। र, नायक अभिजितलाई अन्तिम प्रहरमा अलि बढी नै मापसे गराएका छन्।

तर, मुख्य विषय यो होइन। यसले त राजनीति र सामाजिक अवस्थाका बारेमा संक्षेपमा तर महत्त्वपूर्ण प्रसंगहरू अभिव्यक्त गरेको छ। जब उपन्यासको नायक चारभञ्ज्याङ तरेर राजविराज पुग्छ, उसको परिघटनासँग गाँसेर मधेसको रीतिरिवाज-संस्कार, जीवनशैलीको समेत अध्ययन गराउँछ उपन्यासले। यसबाहेक त्यसबेलाको राजधानीसँग जोडिएको पूर्वी पहाडी भेगको आर्थिक, सामाजिक र राजनीतिक अवस्थाबारे परिचित गराउँछ। हुने खानेले हुँदा खानेलाई सरकारी ओतमुनि बसेर कुन हदसम्मको शोषण गरेका थिए, सामान्य मानिसहरू कति असामान्य, कष्टकर जीवन बाँच्न बाध्य थिए, यी यावत् पक्षमाथि पनि वास्तविक धरातलमा उभिएर चर्चा गरिएको छ उपन्यासमा। यो नेपाली राजनीतिको मियोमा घुमेको सामाजिक उपन्यास हो। एउटा यात्रामा निस्केको यात्रीले बाटोमा जे देख्छ, त्यसैको सुन्दर वर्णन हो, *अविजित*।

राणाकालीन बर्बरता, प्रजातन्त्र आएपछिको राजनीति र पञ्चायती शासनकालको प्रतिकूल अवस्थादेखि ०४६ को प्रजातन्त्रकालसम्मको वर्णन गरिएको छ, उपन्यासमा। अझ बीपीको देहावसानपछिको शोकाकूल राजधानी र जनआन्दोलन ०४६ को यति सुन्दर वर्णन छ उपन्यासमा, यसले पछिल्ला पुस्तालाई उम्दा स्वाद दिन्छ। कसरी राजनीतिक दलहरू, विशेषतः कम्युनिस्ट पार्टीहरू स-सानो स्वार्थमा विभाजित हुन्थे ? कसरी कार्यकर्तालाई अँध्यारोमा ढुंगा हान्न लगाएर आफ्नो राजनीतिको दुनो सोझ्याउँथे ? यी यावत् घटनालाई उपन्यासमा सिलसिलेवार ढंगमा बुनिएको छ, जुन घटना र प्रसंग आजको समसामयिक राजनीतिमा पनि हामीले अनुभव गरिरहेका छौँ। उपन्यासमा अपुगजस्तो लागेको कुरा आफ्ना श्रीमतीहरूसँग अविजितको संवादशून्य अवस्था र ती श्रीमतीहरूको गतिविधिको न्यून चर्चा। यो पाटो उपन्यासकारले छुटाएका हुन् या छुटेको हो ! तर, यसको अभाव खट्किन्छ।

लेखकले उपन्यासमा आफ्नै बुबालाई नायक बनाएको उल्लेख गरेका छन्। साथै, यसको कथा पनि उनका बुबाले सुनाएका आधारमा नै बुनिएको भन्ने स्वीकारेका छन्। यस आधारमा कथा यथार्थ घटनामा आधारित छ भन्ने थाहा पाएपछि पढ्दा अझ रोचकता थपिन्छ। अविजितको जीवन-घटनासँग मिसिएर आएको उपन्यासकारका बुबा कृष्णप्रसाद सर्वहाराको यथार्थ कथा पढ्दा पाठकलाई उपन्यास पढेभन्दा निश्चय नै बढी उत्सुकता हुन्छ। उपन्यासकारले कृष्णप्रसाद सर्वहारालाई अविजितमा समागम गरेको प्रतीत हुन्छ। यसको उदाहरण जब पत्रकारका रूपमा पक्राउ परेर अञ्चलाधीशकहाँ बयान दिन पुग्छ, त्यसबेला पहिलोपटक उसको थर 'सर्वहारा' उल्लेख गर्छ। यो उपन्यास यस अर्थमा पनि पठनीय र रोचक छ। ◆

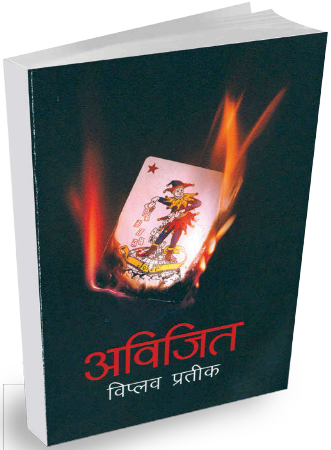

अविजित
लेखक : विप्लव प्रतीक
प्रकाशक : बुक हिल
पृष्ठ : ३६९
मूल्य : ४०० रुपियाँ

अनुभूति

रमेश केसी

शब्दको गणराज्यबाट

म पनि शब्दको गणराज्यमा सामान्य नागरिक हुँजस्तो लाग्छ। म शब्दको गणराज्यका अनुभूतिहरू भनिरहेछु। विशेष गरेर किताबहरूको दुनियाँ र मेरो बौद्धिक उथलपुथलका कथा भन्छु। धेरै यस गणराज्यको नागरिकजस्तो मेरो पनि शब्दको गणराज्यमा प्रवेश प्रकाश कोविद र युधीर थापाबाट भएको हो। पछि हाई स्कुल पढ्दा अनेरास्ववियुको राजनीतिबाट प्रभावित भएपछि रुसी र चिनियाँ साम्यवादी साहित्यबाट प्रभावित बनेँ। त्यसबेला धरानमा पूर्वक्षितिज पुस्तक पसल थियो। ’४० को दशकको प्रारम्भका वर्षहरूमा राजनीतिक दलहरूमाथि प्रतिबन्ध थियो। धरानमा पूर्वक्षितिज पुस्तक पसल साम्यवादी साहित्य बिक्री गर्ने पसल थियो। ८-९ कक्षा पढ्दादेखि मैले साम्यवादी साहित्य जम्मा गर्न थालेँ। विसं ०४५ सम्म आइपुग्दा मेरो कोठा साम्यवादी साहित्यिक र राजनीतिक पुस्तकहरूको एउटा सानो पुस्तकालय नै बनिसकेको थियो। मैले प्रभावशाली लेखकहरू एन्टोन चेखभ, मेक्सिम गोर्की र लियो टोल्सटोयहरू त्यही बेला पढेको हो। तर, ती गम्भीर साहित्यको भाषा र अर्थ कति बुझेँ, मलाई थाहा थिएन।

मैले विचारोत्तेजक क्रान्तिकारी नक्सलवादी उपन्यास *थ्यान्क्यू मिस्टर ग्लाड* त्यही बेला पढेको थिएँ। यसले मलाई गहिरो गरी प्रभाव पार्‍यो। पछि ०४६ मा धरानमा नाटक प्रशिक्षण गर्न आएका रंगकर्मी र चलचित्र निर्देशक प्रकाश सायमीबाट थाहा भयो कि उनले त्यस उपन्यासको ‘उसको कवितामा अब को रुँदैन’ शीर्षकमा नाट्य मञ्चन गरिसकेका रहेछन्। सायमीले मलाई सार्थक चलचित्रबारे थुप्रै जानकारीहरू दिए। सायमी तिनै व्यक्ति हुन्, जसले मलाई पछि काठमाडौँमा भारतीय चलचित्र निर्देशक महेश भट्टका बारेमा बताएका थिए। *जेन्टलम्यान* पत्रिकामा छापिएको भट्टको लामो अन्तर्वार्ता उनले पढ्न दिए। त्यस अन्तर्वार्तामा महेशसँग यूजी कृष्णमूर्तिको फोटो पनि थियो। म फोटोको आकर्षक व्यक्तित्व यूजीलाई देखेर मोहित बनेको थिएँ। धरानमै वामपन्थी राजनीतिको कालमा मैले नित्से, कामु, सात्र र किर्केगार्डका बारेमा पढेँ। व्यक्तिको स्व र अस्मितालाई महत्त्व दिने ती लेखकहरूले मलाई गहिरो गरी आकर्षण गरे। अहिले पनि अस्तित्ववादी दर्शनप्रति मेरो लगाव छ। सार्त्रबाट म धेरै हदसम्म ऋणी छु भने काफ्काको सिर्जनशीलता मलाई अद्भुत र असामान्य लाग्छ। धरानकै साइन्स क्याम्पस पढिरहेका नवीन सुब्बासँग भेट भयो। उनी रंगकर्ममा पनि संलग्न भए। ०४५ को राष्ट्रिय नाट्य महोत्सवमा प्रदर्शनका लागि मेरो एकाङ्की नाटक मञ्चन गर्ने भएपछि नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठानको स्वीकृतिपछि हामी काठमाडौँ आयौँ। नाटकले सर्वश्रेष्ठ प्रस्तुति र सर्वश्रेष्ठ सहअभिनेत्रीमा अभिनयको पुरस्कार पायो। नाटक प्रदर्शनपछि तत्कालीन एकेडेमीका सचिव नाटककार एवं कवि विजय मल्लले मलाई बधाई तथा शुभकामना दिनुभयो। त्यतिखेर साहित्यिक पत्रिका *मधुपर्क*मा त्यो नाटक प्रकाशित भएपछि म सेलिब्रिटीजस्तै भएको थिएँ। ०४६ मा काठमाडौँ अध्ययन गर्ने हिसाबले आएँ। र, तत्कालीन *देशान्तर* साप्ताहिकमा साहित्यिक सांस्कृतिक टिप्पणीहरू लेख्न थालेँ।

सन् १९९० को साम्यवादी संसारको पतनपछि म साम्यवादी ह्याङओभरबाट मुक्त भएँ र प्रजातान्त्रिक कित्तातिर सहभागी भएँ। मेरो चेतना त्यसबेला *टाइम* म्यागजिनका लेख र रिपोर्टहरूले प्रभावित भयो। पछि मैले किनेको विश्वप्रसिद्ध राजनीतिशास्त्री फ्रान्सिस फुकुयामाको *दी इन्ड अफ हिस्ट्री एन्ड दी लास्ट म्यान* पुस्तकले मलाई गहिरो गरी प्रभाव पार्‍यो। विश्व साम्यवादी संसारको पतन र उदार प्रजातन्त्रको जितबारे त्यति राम्रो पुस्तक विरलै लेखिएको होला। मानिस आर्थिक वर्गको सदस्यका रूपमा मात्र नभई भावनाले पनि सञ्चालन हुने बताउँछन् फुकुयामा। साम्यवाद जगदेखि अधिनायकवादी दर्शन हो भन्दै यसको ज्ञान मीमांसीय भन्डाफोर गर्छन्। फुकुयामाको अरू केही महत्त्वपूर्ण पुस्तक पढेपछि म उनको विद्यार्थीजस्तै बनेको छु। मैले काठमाडौँको व्यापक संगत *कान्तिपुर* दैनिकमा राजनीतिक संवाददाताका रूपमा काम गरेपछि पाएको हुँ। मेरो अलिअलि रुचि दर्शन र अध्यात्ममा पनि थियो। *कान्तिपुर*को संवाददाताको हैसियतले सन् १९९२ मा धर्मगुरु दलाई लामाले आयोजना गरेको कालचक्र पूजामा सिक्किमको ग्यान्तोकमा भाग लिएँ। तिब्बती पुराण कालचक्र मनको स्वर्ग साम्वलामा पुग्ने विधि भएको तन्त्र हो। आठ दिनसम्म सञ्चालित यस अनुष्ठानमा भाग लिएपछि म तिब्बती अध्यात्मतर्फ आकर्षित भएँ र पुस्तकहरू पढ्न थालेँ। लामाहरू भेट्न थालेँ। यसै क्रममा मैले भेटेका लामामध्ये पछि *टिबेटन बुक अफ लिभिङ एन्ड डाइङ*का लेखक सोग्याल रिम्पोचे हुन्। होटल मल्लमा दुई दिनसम्म चलेको उनको सेमिनारमा मैले भाग लिएँ। उनले डोग्चेन अर्थात् निर्विचार मनको अवस्थामा पुग्नेबारे शिक्षाहरू दिएका थिए। तिब्बती मृत्यु र पुनर्जन्म आस्थाका उत्तरआधुनिक व्याख्याता सोग्याल रिन्पोचेले आधुनिक युगमा मृत्युको

त्रासदी र भयावहबाट मानवलाई मनोवैज्ञानिक रूपमा सुरक्षित राख्न उक्त पुस्तक लेखेका हुन् ।

तिब्बतको रहस्यमय विद्यातर्फ आकर्षण बढ्दै जाँदा सन् १९९२ को जनवरीमा भारतका अर्का दार्शनिक यूजी कृष्णमूर्तिलाई चेन्नईमा भेटेँ । पछि उनका बारेमा एउटा पुस्तक सम्पादन गरेँ । परम्परा र ईश्वरविरोधी यूजीको शरीरको विवेक र बुद्धिको दर्शनलाई मैले त्यसबेला जसरी बुझ्नुपर्ने हो, त्यसरी बुझ्न सकिनँ । मैले उनै यूजीका मित्र तथा जीवनी लेखक प्रख्यात भारतीय चलचित्रकर्मी महेश भट्टलाई पनि भेटेँ। म ईश्वरवादी र अनिश्वरवादी एकैसाथ भएँ। शरीरकेन्द्रित यूजीको प्रतिदर्शनले मलाई नकारात्मक रूपमा असर गर्‍यो। त्यहाँ आत्मा, मन र म छैन, केवल शरीर मात्र छ भन्ने तत्त्व मीमांसीय चिन्तनलाई पचाउन सकिनँ । अन्ततोगत्वा २७ वर्षको उमेरमा प्यारोनाइड सिजोफ्रेनियाको बिरामी भएँ । अहिले म ४९ वर्षको भएँ । विगत २२ वर्षदेखि म धरानस्थित निवासमा छु। यसबीच म धेरै मानसिक उथलपुथल, चिन्ता र दुश्चिन्ताबाट गुज्रेँ । तर, मेरो शब्द-प्रेम कहिल्यै टुटेन । यूजी पढेर मैले पत्रिकामा समीक्षा गरेको पहिलो पुस्तक हो, *माइन्ड इज अ मिथ* अर्थात् मस्तिष्क कपोकल्पित अवधारणा । हामी विचारलाई नै मस्तिष्क ठान्छौँ। यसको कुनै भौतिक अस्तित्व छैन भन्ने अवधारणा सिजोफ्रेनियाका बिरामीको मनो-अवस्थासँग मिल्छ । विभ्रम, शंका, मृत्यु, भय, विचार विच्छिन्नता, द्विविधा र दुश्चिन्ता यसका विशेषता हुन् । डिप्रेसनको अवस्थामा हुने मानसिक उथलपुथलहरूका बारेमा प्रख्यात अमेरिकी लेखक विलियम स्टारोनको *डार्कनेस भिजिबल* कृति पढेको थिएँ। अहिले मलाई सिजोफ्रेनियाको अवस्थाबारे त्यस्तै एउटा कृति लेख्न सकिन्छ कि जस्तो लाग्छ । मानसिक रोगीहरूको आन्तरिक जीवनको जटिलताबारे मलाई राम्रोसँग थाहा छ । हाम्रोजस्तो अविकसित समाजमा मानसिक रोगीहरूलाई 'अरू'को दर्जामा राखिन्छ । बीसौँ शताब्दीका प्रसिद्ध मनोचिकित्सक आरडी लैंगले भनेका छन् कि सिजोफ्रेनिक र अध्यात्मिक जिज्ञासुहरू एउटै समूहमा पौडिरहेका हुन्छन् । अध्यात्मिक जिज्ञासाहरू तर्छन् भने सिजोफ्रेनिकहरू डुब्छन् । म पनि डुबेँ । विभाजित मन हुने सिजोफ्रेनियाबाट उपचारपछि सामान्य अवस्थामा फर्कें । सिजोफ्रेनिया भनेको मानिसको मनोवैज्ञानिक अन्त्य नै हो। अहिले कताकता आफ्नो स्व फेला पार्न खोज्दै छु। संसारका धेरै सिर्जनशील व्यक्तित्वहरू यस रोगको सिकार भएका छन् । चित्रकार भ्यानगग र गणितज्ञ जोन फब्स नास यसका उदाहरण हुन्। नासको जीवनीमाथि *अ ब्युटीफुल माइन्ड* चलचित्र नै बन्यो । उक्त चलचित्र हेरेका दर्शकहरूले सजिलै थाहा पाउन सक्छन् कि सिजोफ्रेनिया के हो र यसले रोगीलाई कस्तो प्रतिकूल अवस्थासम्म पुर्‍याउँछ भनेर। बिरामीपश्चात् पनि अंग्रेजी साहित्यमा एमए गर्ने प्रयत्न गरेँ तर सकिनँ । मेरो स्वभावमध्येमा जिज्ञासु हुनु पनि एक हो । यही जिज्ञासाले गर्दा मलाई दलाई लामा र यूजी कृष्णमूर्ति दुई परस्पर विरोधी व्यक्तित्वहरूले प्रभाव पारे । किताब र दर्शनशास्त्र मेरा कमजोरी हुन् । यही दुईबाट मेरो यात्रा सुरु भयो। तर, अहिलेसम्म रोकिएको छैन । मैले एउटा कविता लेखेको थिएँ, 'अहम् पहाड हो, चढ्न मात्र सकिन्छ, पुग्न सकिँदैन' भन्ने यसको सन्देश छ। मैले पनि अहम् पालेको थिएँ। त्यस अहम्मा चढ्न खोजेँ तर पुग्न सकिनँ। रहस्यमय र सपनाजस्तो विम्बवादी कविताहरू मलाई मन पर्छ। भारतका प्रितीश नन्दी र सीताकान्त महापात्रका कविताहरूको म प्रशंसक हुँ भने रसियन, युरोपेली र समकालीन अमेरिकी कविताहरू, जो प्रसिद्ध अमेरिकी पत्रिका *न्युयोर्कर*मा छापिन्छ, तिनीहरूको नियमित पाठक हुँ ।

मेरो मस्तिष्क जोगीको झोलाजस्तो छ । अलिकति साहित्य, अध्यात्म, दर्शन र राजनीतिले भरिएको छ । विविध खाले सन्दर्भ र सूचनाहरूले भरिएको छ । म कुनै एक विषयमा विशिष्ट ज्ञाता हुन सकिनँ । तर, मैले गम्भीरतापूर्वक पढेको भने कृष्णमूर्तिहरू नै हुन् । जे कृष्णमूर्तिका ३० वटाभन्दा बढी किताब पढेको छु भने यूजी कृष्णमूर्तिसँग संगत नै गरेँ । नोम चम्स्कीजस्ता प्रतिष्ठित भाषा वैज्ञानिक र विज्ञानले पनि मलाई प्रभावित गर्छन् । अहिले मसँग एउटा सुन्दर पुस्तकालय छ । त्यही पुस्तकालयमा म समय बिताउने गर्छु। फुर्सदका समयमा दुईवटा राष्ट्रिय पत्रिकाका लागि लेख र पुस्तक समीक्षा लेख्ने गर्छु। सिजोफ्रेनियाको बिरामी भए पनि संसारसँग जोडिन मन लाग्छ । शब्दहरूको गणराज्यमा म यसरी नागरिक भएको छु । यस सन्दर्भमा मलाई सम्झना छ- जब जे कृष्णमूर्ति मृत्युको नजिक पुगेका थिए, अमेरिकाको क्यालिफोर्निया राज्यमा आफ्नो जीवनी लेखिका पपुल जयकरलाई भनेका थिए, 'पपुल ! भरे राती म माथि पहाडको कुहिरोमा हराउनेछु।' आज पनि म सिजोफ्रेनियाको बिरामीले ग्रस्त भएर एक्लो जीवन बाँचिरहँदा मसँग बाँच्ने भूगोल यही शब्दको गणराज्य छ, जसको अर्थ र संकेतहरूको अँध्यारो कुहिरोमा म हराइरहेको छु । सायद शरीर संसारबाट बिदा हुनुअघि म शब्दको गणराज्यतिर बरालिँदै हिँडेको भेट्न सकिन्छ । ◆

"मेरो मस्तिष्क जोगीको झोलाजस्तो छ। अलिकति साहित्य, अध्यात्म, दर्शन र राजनीतिले भरिएको छ। विविध खाले सन्दर्भ र सूचनाहरूले भरिएको छ। म कुनै एक विषयमा विशिष्ट ज्ञाता हुन सकिनँ।"

अब नयाँ हिरो

भारतमा हिरो मोटोकर्पले नयाँ बाइक हिरो एक्सट्रिम-२०० आरको घोषणा गरेको छ । अबको तीन महिनामा यो बाइक बजारमा उपलब्ध हुने बताइएको छ । र, अहिलेका लागि यसको मूल्य पनि तोकिएको छैन ।

हिरोका अनुसार यो दुई सय सीसी इन्जिन क्षमतामा नयाँ मोडलको बाइक हुनेछ । यसको इन्जिनले बढीमा १८ ब्रेक हर्सपावर बराबरको अधिकतम शक्ति निकाल्न सक्ने बताइएको छ । यो बाइकमा पाँच गियर रहेका छन् । यसको इन्जिन भारतमा लागू भएको बीएस फोर मापदण्डभित्रै पर्छ । बीएस फोर भारतमा गाडी तथा बाइकबाट हुने प्रदूषण नियन्त्रण गर्न लागू गरिएको मापदण्ड हो ।

आकर्षक डिजाइनसँगै यो बाइकको परफर्मेन्समा पनि उत्तिकै ध्यान दिइएको छ । यो १ सय १४ किलोमिटर प्रतिघन्टाको अधिकतम स्पिडमा कुद्न सक्छ । र, शून्यदेखि ६० किलोमिटर प्रतिघन्टाको गति त ४.६ सेकेन्डमै समात्न सक्छ । यसका दुवै पांग्रामा डिस्क ब्रेक छ । र, यो बाइकमा एन्टिलक ब्रेकिङ सिस्टमको विकल्प पनि रहनेछ ।

गुगलको क्लिप्स

*गुगल*ले नयाँ क्यामेरा बजारमा ल्याएको छ । यस क्यामेरालाई क्लिप्स नाम दिइएको छ । र, यसको मूल्य २ सय ४९ डलर तोकिएको छ ।

क्लिप्स यस्तो स्मार्ट क्यामेरा हो, जसले फोटो कति बेला खिच्ने भनेर आफैं निर्णय गर्छ । यो स्मार्टफोन आर्टिफिसियल इन्टेलिजेन्समा आधारित रहेका कारण फोटो खिच्नका लागि यसले विशेष पलका लागि पर्खने गर्छ । क्लिप्स निकै सानो आकारको क्यामेरा हो । त्यसैले यसलाई जहाँ पनि अड्याउन वा झुन्ड्याउन सकिन्छ । यसको आकार मात्रै दुई/दुई इन्चको छ ।

Model G015A
130°
f 2.4

एकपटक चार्ज गरेपछि यो तीन घन्टासम्म चल्छ । र, अन गरिसकेपछि विशेष पलको फोटो खिच्न यो तयार रहन्छ । यसबाट भिडियो पनि रेकर्ड गर्न मिल्छ । यसमा आफ्नै मेमोरी पनि हुन्छ । जुन १६ जीबी क्षमताको हुन्छ । तर, यसमा कुनै किसिमको डिस्प्ले भने छैन । त्यसैले यसले खिचेका फोटो र भिडियो हेर्नका लागि छुट्टै डिभाइस जस्तै स्मार्टफोनको प्रयोग गर्नुपर्छ । *गुगल*का अनुसार यसलाई *गुगल*, सामसुङ, आईफोनलगायत अन्य थुप्रै स्मार्टफोनसँग जोडेर यसले खिचेका फोटो र भिडियो हेर्न सकिन्छ ।

ओप्पोको ए–८३

नेपाली बजारमा ओप्पोको नयाँ स्मार्टफोन आएको छ, ओप्पो ए–८३ । यो स्मार्टफोनको मूल्य २४ हजार ९ सय ९० रूपियाँ तोकिएको छ ।

यसमा १२ र आठ मेगापिक्सेलका दुई क्यामेरा छन् । फ्रन्ट क्यामेराको क्षमता मात्रै आठ मेगापिक्सेल भए पनि यसबाट निकै राम्रो गुणस्तरमा सेल्फी खिच्न सकिने बताइएको छ । किनभने, त्यसका लागि ओप्पो ए–८३ मा विशेष खालको आर्टिफिसियल इन्टेलिजेन्स प्रयोग गरिएको छ ।

नेपाली बजारमा यो स्मार्टफोन तीन जीबी ऱ्याम क्षमतामा उपलब्ध छ । यसको ३२ जीबी आन्तरिक मेमोरी क्षमता हुन्छ । यसको अर्को आकर्षक फिचर भनेको फुल स्क्रिन डिस्प्ले हो, जुन ५.७ इन्चको छ । यसमा फिङ्गरप्रिन्ट सेन्सर भने राखिएको छैन । त्यसको सट्टा यसमा फेस अनलक फिचर छ । प्रयोगकर्ताको अनुहार पहिचान गरेर यो स्मार्टफोन तुरुन्तै अनलक हुन्छ ।

ओप्पो ए–८३ एन्ड्रोइडको नुगट अपरेटिङ सिस्टममा आधारित छ । र, यसको ब्याट्री ३ हजार १ सय ८० एमएएच क्षमताको छ ।

कृप्टो करेन्सीमा प्रतिबन्ध

फेसबुकले अब कृप्टो करेन्सीको प्रचार गर्न नदिने भएको छ । कृप्टो करेन्सी इलेक्ट्रोनिक पैसा हो, जसको कुनै भौतिक आकार हुँदैन । तर, हामीले अहिले प्रयोग गर्ने पैसाको जस्तै यसको पनि महत्त्व र मूल्य हुन्छ । बिट्क्वाइन, आईसीओ (इनिसियल क्वाइन अफरिङ) आदि यसका उदाहरण हुन् ।

केही वर्षपछि विश्वकै अर्थतन्त्र कृप्टो करेन्सीमै आधारित रहने हल्लाका कारण धेरैले यसमा लगानी बढाएका छन् । केही वर्षमा कृप्टो करेन्सीको प्रयोग बढेपछि यसको मूल्य पनि बढ्ने भन्दै कयौँ कम्पनीले अहिले नै कृप्टो करेन्सी किन्न प्रचारबाजी गरेका छन्, जसका कारण विश्वभर ठगीका घटना पनि बढेका छन् । त्यसैले थुप्रै देशमा यस्ता कृप्टो करेन्सी प्रतिबन्ध पनि गरिएको छ । नेपालमा पनि कृप्टो करेन्सीमा आधारित जुनसुकै कारोबार प्रतिबन्धित छ ।

फेसबुक पनि कृप्टो करेन्सीको प्रचार गर्ने सबैभन्दा सजिलो माध्यम बनेको थियो । र, *फेसबुक*मा कृप्टो करेन्सीको प्रचारकै माध्यमबाट ठगी गर्नेहरू पनि उत्तिकै थिए । त्यस कारण *फेसबुकले* विज्ञापनको नयाँ नीति लागू गरेको छ । यो नियम अनुसार *फेसबुक* र *इन्स्टाग्राम*मा अबदेखि कुनै किसिमका कृप्टो करेन्सीको प्रचार गर्न पाइने छैन ।

BITCOIN ✩ BITCOIN ✩ BITCOIN ✩ BITCOIN

संयोजन : ज्ञानेन्द्र आचार्य

संघर्षको फल

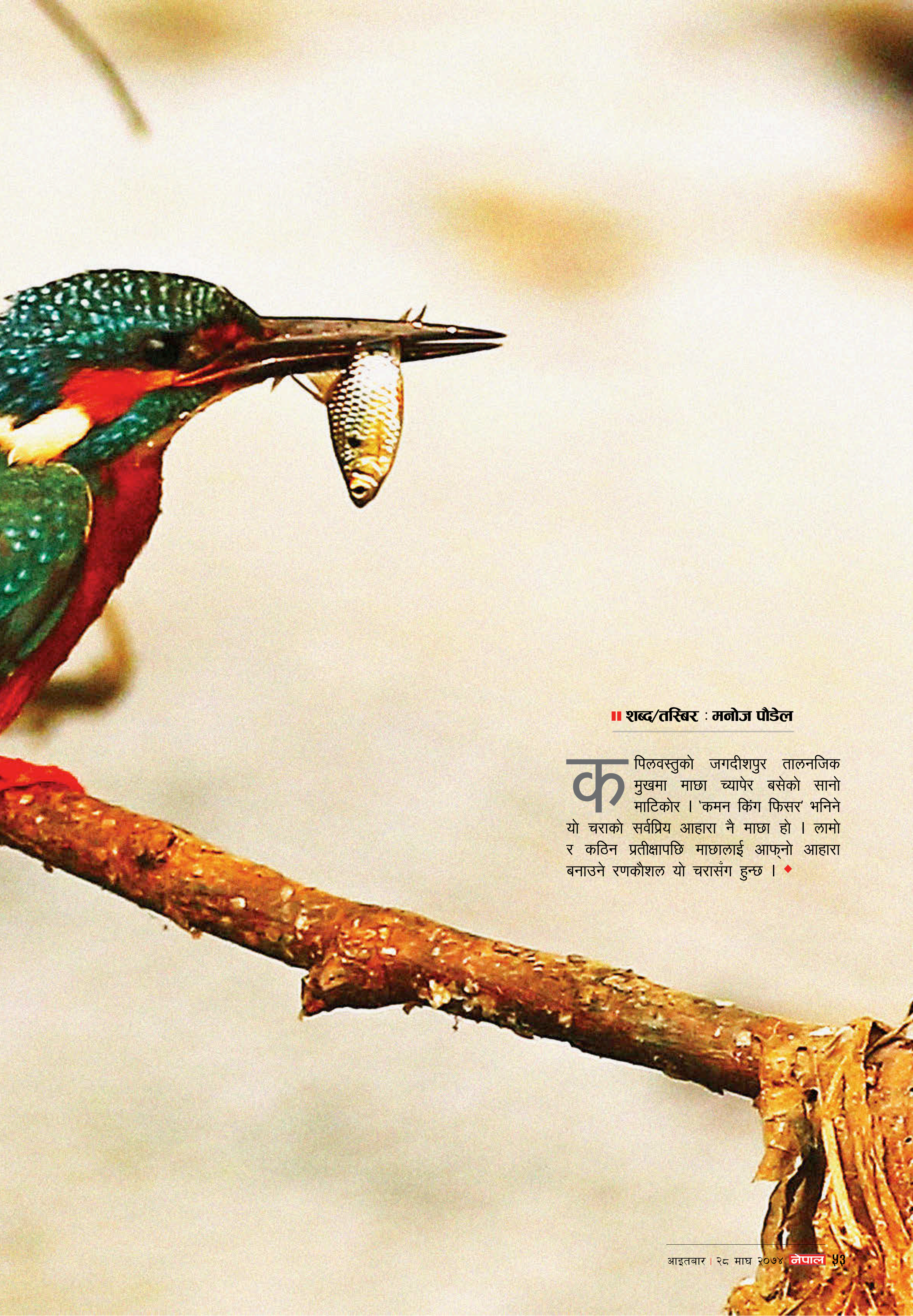

शब्द/तस्बिर : मनोज पौडेल

कपिलवस्तुको जगदीशपुर तालनजिक मुखमा माछा च्यापेर बसेको सानो माटिकोर । 'कमन किंग फिसर' भनिने यो चराको सर्वप्रिय आहारा नै माछा हो । लामो र कठिन प्रतीक्षापछि माछालाई आफ्नो आहारा बनाउने रणकौशल यो चरासँग हुन्छ । ◆

बढ्यो साख

फिल्म संख्यालाई आधार मान्ने हो भने वेनिशा हमाल गिनेचुनेकी हिरोइनमा पर्छिन् । सफलतालाई नियाल्दाचाहिँ उनी अझ फिल्म उद्योगमा स्थापित हुनै संघर्ष गरिरहेको भान हुन्छ । अरू त अरू, उनकै अभिनय र भूमिकालाई समेत दिल खोलेर प्रशंसा गर्न पाइएको छैन । सायद यही अभावपूर्ति गर्ने आत्मविश्वास भएर होला, वेनिशा फुरूङ्ग छिन् यतिबेला । राज हो, फिल्म *ब्लाइन्ड रक्स* । दृष्टिविहीन युवती सृष्टि केसीको वास्तविक जीवनमा आधारित यस फिल्ममा वेनिशाको मुख्य भूमिका रहेको छ । उनले अहिलेसम्म निर्वाह गरेमध्ये सबैभन्दा चुनौतीपूर्ण भूमिका सम्भवतः यही हो । त्यसमाथि निर्माण पक्षले प्रचारप्रसारमा उनलाई नै प्राथमिकतामा राखेको छ । अनि, कसरी नछाओस्, वेनिशाको मुहारमा मुस्कान ? फिल्म १८ फागुनमा प्रदर्शन हुँदैछ । ◆

वर्षाको व्यस्तता

खेल्न त वर्षा सिवाकोटीले आधा दर्जन फिल्म खेलिसकिन् । तर, के गर्नु ? सफलता सधैँ टाढै रह्यो । *पशुपतिप्रसाद* हिट भयो, जसजति सबै खगेन्द्र लामिछानेले पाए । कारण, वर्षा सहायक भूमिकामा सीमित थिइन् । उनले आशा राखेका *कारखाना* र *लप्पनछप्पन* लगातार फ्लप भइदिए । यसले स्वाभाविक रूपमा वर्षाको करिअरमा खडेरी लाग्यो । नयाँ हिरोइनको आगमनले उनी सदाका लागि छायामा पर्ने हो कि भन्ने संशय भइरहेका बेला वर्षाले फेरि रफ्तार लिएकी छन् । भैरेको सुटिङ भ्याउनासाथ नयाँ फिल्म *रानी महल*मा अनुबन्धित भएकी छन् । यस फिल्मकी एकल हिरोइन हुनुको नाताले पनि उनमा उत्साह बढेको छ । तर, यही उमंग रिलिजपश्चात् पनि कायम रहला ? समयले नै बताउला । ◆

सत्यको पर्खाइ

गायकबाट नायक बनेका अधिकांशले सफलताको स्वाद चाख्न पाएका छन् । यशकुमार, बाबु बोगटी, निमा रूम्बा, कोसिस क्षत्री आदि उदाहरण हुन् । यही छाँटकाँट देखिएको थियो, सत्यराज आचार्यको सवालमा पनि । सुमधुर स्वरका धनी यी गायकले प्रशान्त रसाइली अभिनीत *आचार्य*मार्फत फिल्ममा फड्को मारे । सकारात्मक समीक्षात्मक प्रतिक्रिया पायो । तर, व्यावसायिक रूपमा सफल हुन सकेन । उनी अभिनीत अर्को फिल्म *कर्कश*ले पनि खास कमाल गरेन । बरू, गायनमा लोकप्रियता चुमिरहेका थिए । र पनि, अभिनयलाई 'बाईबाई' गर्ने मनस्थितिमा पुगेका छैनन् उनी । यसको प्रमाण हो, फिल्म *साढे सात* । ११ फागुनमा रिलिज हुने यस फिल्ममा उनी फोटो पत्रकारको भूमिकामा छन् । यसपटक सफलताको स्वाद चाख्न पाउलान् त ? ◆

perth
WESTERN AUSTRALIA

बल्ल निखिलको क्याम्पबाहिर

सारा शिर्पाली अभिनीत दुई फिल्म प्रदर्शन भए, रूद्र र *पिज्जडा ब्याक अगेन* । दुवै फिल्म बक्स अफिसमा चिप्लिए । दुवै फिल्ममा उनको अपोजिटमा थिए, निखिल उप्रेती । सोही कारण फिल्म सिंगल थिएटरमा खुम्चियो । साराको छवि पनि सिंगल थिएटरकी हिरोइनका रूपमा सीमित भयो । खुसीको कुराचाहिं दुवै फिल्ममा उनको अभिनयले प्रशंसा पायो । सुन्दर मुहारले दर्शकको मन त्यत्तिकै जित्यो । तैपनि, सवाल उठेको थियो, निखिल क्याम्पभन्दा माथि उठ्लिन् ? किनभने, यसबीचमा उनले अन्य ब्यानरका फिल्मसँग सहकार्य गरेको देखिएन । तर, अब फिल्म छनोटको सवालमा एक पाइला अगाडि बढेकी छन् । उनलाई सुब्रत आचार्यको निर्देशन रहने फिल्म *सुश्री सम्पत्ति*मा देख्न पाइने भएको छ । फिल्ममा उनले सलोन बस्नेत र विनोद न्यौपानेसँग रोमान्स गर्नेछिन् । ◆

फिल्म ● शेरबहादुर

★⯪☆☆☆

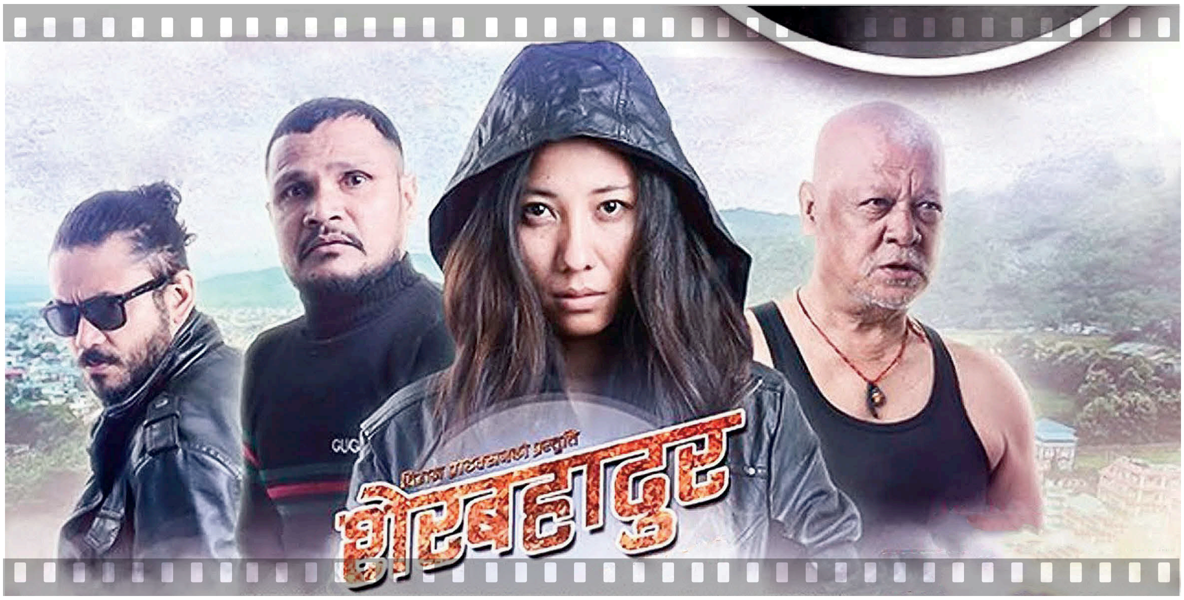

सक्कलबमोजिम नक्कल

गोकर्ण गौतम

निर्माणको आधा शताब्दी पार गरिसक्दा नेपाली फिल्मले विधागत रूपमा छिपछिपे प्रगति पनि हासिल गर्न सकेको छैन । केही वर्षयता मौलिकताको सुगन्ध घनीभूत हुँदै गए पनि अधिकांश फिल्म सूत्रमै अल्भिएका छन्- गीत, फाइट, डान्स, रोनाधोना र रोमान्सको । नयाँ निर्देशकको आगमन बाक्लिएसँगै भिन्न विधाका फिल्महरू आक्कलभ्रुक्कल देखा पर्न थालेका छन् । थ्रिलर जनराको *शेरबहादुर*लाई त्यही शृंखलाको उपलब्धि मान्न सकिन्छ । हामीकहाँ यस विधाका फिल्म असाध्यै कम बन्ने गर्छन् । त्यसैले *शेरबहादुर*को निर्माण आफैँमा सुखद हो । तर, मन खल्लो हुने तथ्यचाहिँ, यो सन् २०१४ मा रिलिज भएको अंग्रेजी फिल्म *डन्ट ब्रिद*को हुबहु कपी हो । पात्र र घटनाक्रम मात्र होइन, कतिपय फ्रेम नै ठ्याक्कै उस्तै छ । त्यसलाई बिर्सने हो भनेचाहिँ *शेरबहादुर* प्रशंसनीय छ ।

तीन चोरको जीवनमा एक्कासि आइपरेको विपत्‌को कथा हो, *शेरबहादुर* । कुमार (कर्मा), माया (मेनुका प्रधान) र बिहारी (रवीन्द्र झा) मिल्ने साथी मात्र होइनन्, चोर्न पनि उत्तिकै माहिर छन् । चोरी सफल हुँदै गएपछि महत्त्वाकांक्षा बढ्दै जान्छ । त्यसैले ठूलो माल हात पार्ने लोभमा भूपू सैनिक शेरबहादुर (सुनील थापा)को घर छिर्छन् । घरमा शेरबहादुर र कुकुरबाहेक कोही पनि हुँदैनन् । तापनि, कुमारको समूहलाई एकपछि अर्को फसाद आइलाग्छ । त्यहाँबाट उम्कन सफल होलान् त ? फिल्म घरभित्र चोर र शेरबहादुरबीच हुने घम्साघम्सीमा केन्द्रित छ ।

*डन्ट ब्रिद*मा जस्तै शेरबहादुरको चोर ग्याङमा दुई केटा र एक केटी छन् । दुवै फिल्मको घरधनी दृष्टिविहीन हुन्छन् । घरमा कुकुर हुन्छ । मार्ने शैली पनि उस्तै छ । त्यसैले *डन्ट ब्रिद* हेरेकालाई शेरबहादुर ‘थर्ड कार्बन पेपर’जस्तो लाग्नु स्वाभाविक भइहाल्यो । निर्माण युनिटले ‘एक हलिउड फिल्मबाट प्रभावित’ भने पनि *डन्ट ब्रिद*को नामसमेत लिएको थिएन । यसले नियत प्रस्ट हुन्छ । अन्यथा *शेरबहादुर* हेरिरहँदा पट्यारचाहिँ लाग्दैन । फरक पृष्ठभूमि र छविका पात्रको संयोजन सराहनीय छ । सुरुआतको ४५ मिनेट पात्र र उनीहरूको प्रवृत्ति स्थापित गर्न खर्चिएको छ । तैपनि, उनीहरू पोख्त र चलाख चोर लाग्ने पर्याप्त आधार छैन । कुमारको पृष्ठभूमि फितलो छ । खास फिल्मचाहिँ शेरबहादुरको घरमा प्रवेशपछि मात्र सुरु हुन्छ । यसलाई प्रमोद क्षत्रीले लेखेका हुन् ।

घरभित्र कुकुर र चोरहरूको द्वन्द्व, चोर-चोरको मनोविज्ञान, घरधनीको उपस्थितिजस्ता पक्षले दर्शकलाई ‘होल्ड’ गर्छ । अन्तिमतिरको ‘सस्पेन्स’ अनुमानबाहिरको छ । तैपनि, त्यसको ‘ट्रिटमेन्ट’ रसिलो बनाउने सवालमा निर्देशक उम्दा लाग्दैनन् । क्लाइमेक्समा फिल्म तन्काइएको आभास हुन्छ । कुकुर र शेरबहादुरको सम्बन्ध आफैँमा प्रिय लाग्छ । ‘कान्छी मट्याङ...’ आइटम डान्स नभए पनि खास फरक पर्दैन थियो । तैपनि, सन्दर्भ मिलाएरै राखिएकाले भद्दा लाग्दैन । खिचाइ, पृष्ठभूमि संगीत र प्रकाश संयोजन दृश्यलाई मूर्त बनाउन सहायक छन् ।

शेरबहादुर बनेका सुनील थापा पर्दामा ज्यादै भयंकर लाग्छन् । उनको हुलिया, हाउभाउ, बोल्ने शैली चरित्र अनुरूपकै छ । यद्यपि, उनलाई हेरिरहँदा *काबिल*का ऋतिक रोशनको झल्को नआउने होइन । सुनीलजस्तै अन्य कलाकारको अभिनय फिल्मको सकारात्मक पाटो हो । रवीन्द्र झाको भूमिका अझ सानदार छ । उनको लबजले मन जित्छ । यो फिल्मले उनको माग अझ उच्च हुनेमा शंकै छैन । चोरी गर्नुपछाडिको कथाले मेनुकाको पात्र प्रिय लाग्छ । उनको अभिनयमा स्वभाविकता हाबी छ । लामो समय पर्दामा देख्न नपाए पनि कर्माको कामसँग निराश भइन्न । जान्वी बोहराको भूमिका छोटो तर सम्झनायोग्य नै छ । नचोरिएको हुँदो हो त *शेरबहादुर*लाई उत्कृष्ट कोटिमा राख्न सकिन्थ्यो । तर, अहिलेकै लागि निर्देशकलाई धाप मार्न सकिन्न । अरूको फिल्म हुबहु उतार्नुभन्दा यही जनरामा नयाँ कथा भनेको भए क्या जाती हुन्थ्यो ।

नियमित नेपाली फिल्मका दर्शकलाई *शेरबहादुर* नयाँ स्वादको लाग्छ । तर, विदेशी थ्रिलर हेर्नेलाई रिझाउन सक्दैन । ◆

‘सोच बदलिए देश बदल्न सकिन्छ’

पर्वत, फलेबास नगरपालिका पाङराङमा सानो किराना पसल चलाएर जीविकोपार्जन गर्थे, **भेषबहादुर कँडेल**, ३८ । अहिले उनी पसल परिवारको जिम्मा लगाएर विश्व साइकल यात्रामा छन्, झापाका युवराज मैनालीलाई लिएर । १९ मंसिर ०७३ देखि यस्तो यात्रा थालेको यो जोडी युरोप र एसियाका ४२ देश पुगिसकेको छ भने डेढ सय मुलुक पुग्ने अठोट छ । दुई वर्षअघि नेपालमा आएको विनाशकारी भूकम्पले धेरै मानिसका धेरै कुरामा उथलपुथल ल्याइदियो । यही भूकम्प कँडेलका लागि भने विश्व साइकल यात्रा गर्ने आधार बन्यो । कसरी त ? यही सेरोफेरोमा उनीसँग गरिएको संवाद :

यो यात्राको उद्देश्य के हो ?

नेपालमा भूकम्प गएपछि रगतको अभावमा धेरै घाइतेहरूको उपचार हुन सकेन । त्यो देखेर सबैभन्दा पहिले हामीले ‘रगत दान गरौँ, रक्तदान गरेर स्वास्थ्यमा नराम्रो हुँदैन’ भन्ने सन्देश छर्दै मेची-महाकाली साइकल यात्रा गर्‍यौँ । सुरुमा विश्व यात्रा गर्ने योजना थिएन । देशभित्रैको यात्राको हौसलाले हामीलाई साइकलमै विश्व घुम्न प्रेरित गर्‍यो । त्यसपछि भूकम्पले तहसनहस भए पनि नेपाल घुम्न सुरक्षित छ भन्ने अर्को सन्देश थप्यौँ र विश्व यात्रामा निस्कियौँ ।

नेपालको प्रचार कसरी गरिरहनुभएको छ ?

हामी जहाँ पुग्छौँ, त्यहाँका मिडियाका कार्यालयहरूमै पुगेर आफ्नो उद्देश्य बताउँछौँ । नेपालबारे पर्यटन बोर्डले प्रकाशन गरेका पर्चा, पम्प्लेटहरू दिन्छौँ ।

मिडियामै जानुको कारणचाहिँ के हो ?

व्यक्ति-व्यक्तिलाई आफ्नो लक्ष्य बताएर साध्य हुँदैन । मिडियामार्फत सन्देश दिन सकियो भने त्यसको प्रभाव बढी हुन्छ भनेर मिडिया खोज्दै गएका हौँ । आफ्नो प्रचारका लागि होइन ।

रक्तदानको सन्देश विदेशमा फैलाएर नेपालले लाभ लिन सक्छ र ?

संकट, विपत्ति जसलाई पनि र जहिले पनि पर्न सक्छ । नेपालले भूकम्पका बेला बेहोरेको संकट विश्वव्यापी रूपमा चिनियो भने नेपाललाई फाइदै हुन्छ । फेरि हामीले नेपाल विश्वभरका पर्यटकलाई स्वागत गर्न सक्षम छ भन्ने सन्देश पनि दिइरहेका छौँ ।

WORLD CY
017
WITH DONATE BLOOD SAVE LIFE

नेपाल असुरक्षित छ भनेर घुम्न नआएका विदेशी पनि भेट्नुभयो ?

भूकम्पपछि नेपालको अवस्था कस्तो छ भनेर धेरैले थाहा पाएका छैनन् । के हो के हो भन्ने रहेछ, अधिकांश मुलुकमा । हामीले भेटेका धेरैले अब समय मिलाएर नेपाल भ्रमण गर्ने बताए । जर्मनीको बर्लिनमा भेटिएका धेरैले त एक दिन जसरी पनि नेपाल आउने वाचा गरे ।

तपाईं पुग्नुभएका विश्वका मानिसले नेपाललाई कसरी चिन्दा रहेछन् ?

नेपालभन्दा पनि ‘माउन्ट एभरेस्ट’को मुलुक भनेर चिन्ने रहेछन् । नेपाल भ्रमण गरेकाले त यो देशको सौन्दर्यको अति नै प्रशंसा गर्थे । नआएकाहरूले नेपालबारे बताएपछि जीवनमा एकपटक पुग्ने वाचा गरेको देखियो ।

यो यात्राको खर्चचाहिँ कसरी जुटाइरहनुभएको छ ?

नेपाली राजनीतिक दलका विदेशमा रहेका सम्पर्क समिति र व्यक्तिगत रूपमा अरूले पनि सहयोग गरिरहेका छन् । हामी जहाँ पुग्छौँ, त्यहाँका नेपालीले सहयोग गरेका छन् ।

कति खर्च लाग्यो, हिसाबकिताब गर्नुभएको छैन ?

खर्चको सीमा नै छैन । खर्च बचाउन हामीले एउटा पाउरोटी तीन दिनसम्म पुर्‍याएर पनि खायौँ । टेन्ट टाँगेर सुतियो कतिपय ठाउँमा ।

यात्राको सबैभन्दा कठिन क्षेत्र कुन थियो ?

इन्डोनेसिया, भियतनाम, फिलिपिन्स, म्यानमारमा हामीले धेरै दुःख पायौँ । यी देशमा हामीले साढे दुई महिना लगाएर यात्रा गर्‍यौँ ।

कस्तो कठिन भयो त्यहाँ ?

यी देशका ठाउँठाउँमा सडक थिएनन् । अग्ला पहाडी क्षेत्र चढ्दा साइकललाई नै काँधमा बोक्नुपर्‍यो । चट्टानी पहाड मात्रै भएका यस्ता लामो क्षेत्र पार गर्दा पानीसमेत पिउन पाइएन । भिसा लिन पनि यी मुलुकमा एकदमै गाह्रो रहेछ । यस्तो कठोर परिस्थिति सामना गरेर ताइवानमा नेपालीहरू भेट्दा ज्यादै खुसी लाग्यो ।

अहिलेसम्म कति दूरी पार गर्नुभयो ?

२० हजार ८ सय किलोमिटर यात्रा गर्‍यौँ । सामुद्रिक क्षेत्रमा चाहिँ हवाईजहाज चढ्यौँ । किनभने, यसको विकल्पै थिएन ।

१ सय ५० मुलुक पुग्ने तपाईंहरूको लक्ष्य छ । यसअघि पुष्कर शाहले नेपालीका नाममा बनाएको रेकर्ड ब्रेक गर्ने आकांक्षा हो ?

नाम राख्ने महत्त्वाकांक्षा हाम्रो छैन । हामी सक्दो बढी मुलुकमा आफ्नो सन्देश पुर्‍याउन चाहन्छौँ ।

विश्वमाझ सन्देश दिन हिँड्नुभएको तपाईंले सिकेको कुराचाहिँ के हो ?

सोच बदल्न सक्यो भने समाज बदल्न सकिन्छ र समाज बदल्न सक्यो भने देश बदल्न सकिन्छ भन्ने जीवनमन्त्र सिकेँ ।

मनबहादुर बस्नेत

नोटबुक

प्रदीप बस्याल

मोदीको 'चाय-समोसा'

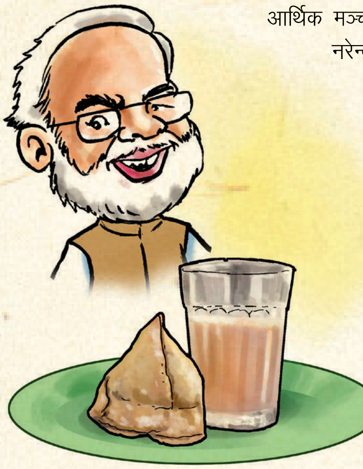

स्वीट्जरल्यान्डको डाभोस सहरमा हालै सम्पन्न विश्व आर्थिक मञ्चको महाकुम्भमा भारतका प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदीको चर्चा यसपटक बेग्लै तरिकाबाट भयो । अतिथिको रूपमा निम्त्याइँदा उनको सर्त थियो, 'नास्तामा चिया-समोसा चाहिन्छ है । चिया र समोसा उनले आफ्ना लागि मात्र माग गरेका थिएनन्, उद्घाटन सत्रको स्वागत रिसेप्सनमा उपस्थित हुने विश्वभरका एकसे एक नेता, व्यापारी, सेलिब्रिटीदेखि पत्रकारसम्मलाई चिया र समोसा चखाउनुपर्ने उनको सर्त थियो । मोदीलाई डाभोस ल्याउनै थियो, आयोजकले उक्त सर्त स्वीकारिहाले । रिसेप्सनमा मोदीलाई खुसी पार्न आयोजकहरूले गुजराती र भारतका विभिन्न प्रान्तका परिकारहरूसमेत समेटे । 'इन्डिया मिन्स बिजनेस' मन्त्र बोकेर डाभोस पुगेका मोदीको चतु¥याइँले स्वीट्जरल्यान्डले आतिथ्यता गरेको विश्व सम्मेलन एकाएक भारतमय भइदियो ।

मोदीले यसअघि 'योग'लाई संयुक्त राष्ट्रसंघबाट एकमतले पारित गराएरै विश्व योग दिवसका रूपमा २१ जुनलाई दर्ज गराएका थिए । आयुर्वेद उनको अर्को अस्त्र छ, जसका कारण घिउ, बेसार, एलोभेराजस्ता उत्पादनहरू अहिले भारतका नयाँ 'सफ्ट पावर' अस्त्र बनेका छन् । देशभित्र होस् या बाहिर, मोदीले विश्वका ठूला टेक कम्पनीका प्रमुख कार्यकारीहरूसँगका भेट र वार्तालाई प्राथमिकतामा राखेका हुन्छन् । मोदीलाई थाहा छ, अर्थतन्त्र र प्रतिरक्षा मामिलामा तत्काललाई अमेरिका वा चीनको दाँजोमा पुग्न गाह्रो छ । घुमाउरो बाटो सफ्ट पावर नै हो, जसलाई उनले चाहे भारतीय इन्जिनियरहरूको भरमा विदेशी कम्पनीहरूलाई आकर्षित गर्दै होस् वा भारतीय डायस्पोराको मनोबल उच्च पारेर, गरिरहेकै छन् ।

पैसामा मात्र फस्टाउने कमरेड

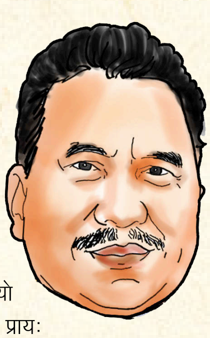

केही समयअघि जब म मधेसका जिल्ला घुमिरहेको थिएँ, विप्लव नेतृत्वको माओवादी त्रास थियो । चन्दा आतंक सुनेकै भरमा सरूवा भएका थुप्रै 'सोर्स र फोर्स'वाला कर्मचारीहरू काठमाडौंमै काज मिलान गरेर बसिरहेका थिए । अत्यावश्यक कामबाहेक थुप्रै कार्यालय प्रमुखहरू कार्यालय समयमा क्वाटरमै लुकेर बस्थे र साँझ-बिहान गरेर कार्यालयका काम सक्थे । त्रास यतिसम्म थियो कि उनीहरूको सार्वजनिक मोबाइल नम्बर त प्रायः स्वीच अफ नै हुन्थ्यो । "तैपनि, कहिलेसम्म लुकेर बस्नु," सिरहामा एक कार्यालय प्रमुखले निन्याउरो भावमा गुनासो पोखे, "उहाँहरू भ्रष्टाचार विरोधी समाजको कुरा गर्दै चन्दा उठाउन आउनु हुन्छ । तर, चोखो तलबको भरमा त उहाँहरूलाई दिनुपर्ने नियमित चन्दाको थोरै अंश पनि पुग्दैन ।"

गत महिना म सुदूर र मध्यपश्चिमका केही दुर्गम पहाडी जिल्ला चहार्दा भने विप्लवको नामोनिसान खासै सुनिएन । कम्युनिस्टहरू त गरिबीबाट उदाउँछन्, गरिबकै कुरा गर्छन् भन्ने जो सुनिआइएको हो । मानव विकास सूचकांकमा पुछारतिर रहेका र माओवादी हिंसाताका आधारभूमि रहेका ती जिल्लामा आफूलाई असली कम्युनिस्ट भन्ने विप्लवको खासै प्रभाव वा चर्चा थिएन । लाग्यो, अब कम्युनिस्टहरू गरिबीमा होइन, पैसामा फस्टाउँछन् ।

काठमाडौंको हावामा के छ ?

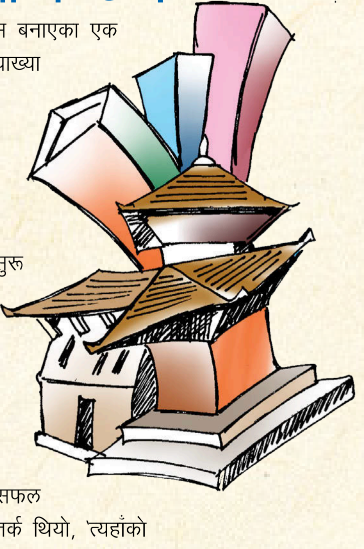

एक दशकदेखि बैंगलोरलाई मुकाम बनाएका एक जना साथीले त्यहाँको रेस्टुराँ/पबको व्याख्या गर्दै थिए । रक्सीको पेग चढ्दै जाँदा कसैको दिमागमा नयाँ उद्यमको जुक्ति फुर्छ र त्यहींबाटै फोनमै हाकिमलाई राजीनामा सुनाउँछ । कसैसँग गफ गर्दा आफ्ना स्वार्थ र आवश्यकताहरू मिलेर त्यहींबाट व्यापारिक साझेदारी सुरू हुन्छ । बैंगलोरमा जागिरमा लामो भविष्य देख्ने वा लामो समय जागिरमा अल्झिनेहरू कमै भेटिन्छन् । पबहरूमा बरू स्टार्टअपकै कारण टाट पल्टिएकाहरू विरक्तिने झुन्डहरू पनि उत्तिकै भेटिन्छन् । हुन पनि संसारमा १० प्रतिशत मात्र उद्यमहरू सफल भइरहेका हुन्छन् । खैर, ती साथीको तर्क थियो, 'त्यहाँको हावामै जोकोहीले सजिलै अनुभव गर्ने उद्यमशीलताको मात छ ।'

हरेक देश/सहरका आफ्ना मौलिक गुण हुन्छन् । स्वीट्जरल्यान्ड पुग्नेहरू सुनाउँछन् किशोरावस्थादेखि नै हरेकमा पर्यटनदेखि प्रविधिका आधारभूत सीपहरू देखिन्छन् । गाई-गोरूप्रतिको मनैदेखि हुने माया उत्तिकै लोभलाग्दो हुन्छ । गाईहरू स्वीस गाउँहरूका अभिन्न पाटोका रूपमा छन् । तर, तिनलाई एक्लोपन महसुस नहोस् भनेर उनीहरूको जोडी नै पाल्नुपर्ने रहेछ । द *डिप्लोम्याट*का पत्रकार विशाल अरोराले स्वीट्जरल्यान्ड पुग्नेबित्तिकै *फेसबुक*मा स्ट्याटस लेखे, 'यहाँ गाई-गोरूहरूले केवल स्याहार मात्र पाउँदैनन्, माया पनि उत्तिकै पाउँछन् ।' सिंगापुरमा रहेका साथीहरू सुनाउँछन्, 'कुनै उद्यमको योजना बोकेर बिहान यहाँ उत्रनुहुन्छ भने मध्यदिनबाटै कार्यालय खोलेर, दर्ता गरेर काम नै सुरू गर्न भ्याइसकिन्छ ।'

काठमाडौं साधु-सन्तहरूको सहर वा मन्दिरै-मन्दिरको सहर भनेर स्कुले निबन्धहरूमा सानैदेखि मैले पनि लेख्दै आएको हुँ । तर, के मैले यो सहरलाई त्यो गुणका साथ बखान गर्न सक्छु त ? सन्तहरूको सहरमा हुर्कनु प्रेम, करूणा, स्नेह, सम्मानको स्वभावमा हुर्कनु हो । तर, एयरपोर्टमा उत्रने हरेक पर्यटक ट्याक्सी ड्राइभरको व्यवहारबाटै दिक्दारी महसुस गर्छ । बाटोमा कुकुरलाई मारेर कुनै गाडी भाग्दा जब प्रहरीलाई खबर गरिन्छ, प्रहरीले गाडीको नम्बरसमेत टिप्दैनन्, हाँस्छन् मात्रै । हाम्रा सोसल मिडियामा बहस मानवताभन्दा बढी खोक्रो राष्ट्रवादमा उर्लन्छन् । आखिर काठमाडौंको हावामा के छ ? ◆

सदा सुरक्षित

आफ्नै क्लिङ्करद्वारा उत्पादित

एडभान्स सिमेन्ट

ADVANCE OPC CEMENT
ISO 14001:2004
ISO 9001:2008
Y M W
50kg
सदा सुरक्षित
एडभान्स सिमेन्ट
OPC
एडभान्स ओ.पि.सि. सिमेन्ट

ADVANCE PPC CEMENT
IS 1489 : PART I
ISO 14001:2004
ISO 9001:2008
Y M W
50kg
सदा सुरक्षित
एडभान्स सिमेन्ट
PPC
एडभान्स पि.पि.सि. सिमेन्ट

ADVANCE GROUP

अरनिको सिमेन्ट ईन्डष्ट्रिज
अरनिको आँबुखैरेनी सिमेन्ट ईन्डष्ट्रिज
रोल्पा सिमेन्ट प्रा. लि.

का.जि.द.नं. १०४/०५६/५७ म.क्षे.हु.नि.का.द.नं. २/०५७/५८
AUTOMATICS
IN THE NEW AGE XUV500.
REAR A/C
MODE
AUTO
AWD LOCK
ESP OFF
SHIFTLOCK RELEASE
P
R
N
D
M
XUV500
THE NEW AGE
XUV500
MAY YOUR LIFE BE FULL OF STORIES
Mahindra
Rise.

AGNI GROUP

Agni Incorporated Pvt. Ltd.
Panipokhari, Kathmandu, Tel: 01–4006711/4006712
Patan, Lalitpur Tel: 01–5532641/5532328
Branch: Birgunj, Tel: 051–521456/534258, Fax: 051–534259;
Bhairahawa, Tel: 071–429342; Itahari: 025–585742;
Kohalpur, Mob: 9848724853

Balaju Auto Works Pvt. Ltd.
Workshop: Balaju Industrial Area, Tel : 01–4350994
Spare Parts Outlet: Balaju Ring Road, Kathmandu, Tel: 01–4352806/4384176; Teku, Kathmandu, Tel: 01–4253635
Authorized Service Center: (Inside Kathmandu Valley) Balkhu Tel: 01–4277864; Jorpati Tel: 01–4910533; Balkumari Tel: 01–5186180;
Gaushala Tel: 01–4478502; Sinamangal Tel: 01–4116618; Bafal, Tel:01–4302828; Dhumbarahi: 01–4009123
(Outside Kathmandu Valley) Bardibas Mobile: 9801627781, Charikot Mobile: 9843422525; Hetauda Tel: 057–524341;
Lahan Tel: 033–562411; Dhading Besi Tel: 010–521024

Authorized Dealers & Service Center: Sakushal Trade Link Pvt. Ltd., *Birtamod 023-541114,* **Royal Auto Enterprises,** *Biratnagar 021-461178,* **Royal Motors Traders,** *Dharan 025-523068,* **Usha Enterprises Pvt. Ltd.,** *Rajbiraj 031-522666, Lahan 033-562411, Katari 035-450399,* **Shree Krishna Distributors Pvt. Ltd.,** *Jankapur 041-528881, Sindhuli 047-520094,* **Silvia Auto Enterprises Pvt. Ltd.,** *Lalbandi 046-501110,* **Central Auto Zone Pvt. Ltd.,** *Bharatpur 056-522168, Hetauda, Makwanpur 057-524953,* **Batas Brothers Pvt. Ltd.,** *Pokhara 061-532468, Dumre 056-580259, Baglung 9856033606, Hatiya 068-410003, Beni 069-521099, Gorkha 064-421571,* **Karki Multi Trading Concern Pvt. Ltd.,** *Charikot, Dolakha 049-421402,* **Shrestha Auto Concern Pvt. Ltd.,** *Banepa, 011-664302,* **Lok Sushila Auto Concern Pvt. Ltd.,** *Butwal 071-545986, Kawasoti 9857040391, Tansen 9857062131, Tamghas 9802620965, Sandhikharaka 9802620968,* **Kala Incorporated Pvt. Ltd.,** *Dhading 010-520660,* **Samriddhi Enterprises Pvt. Ltd.,** *Bhairahawa 071-527254, Ghorahi 082-560278, Birendranagar, Surkhet 083-525270,* **Bhusal International Pvt. Ltd,** *Nepalgunj 081-551599,* **Dakshinkali Incorporated Pvt. Ltd.,** *Dhangadhi 091-416058, Dipayal 094-412281,* **Option Nepal Pvt. Ltd.,** *Mahendranagar, Mahakali 099-520856*

GENUINE MAHINDRA FOUR WHEELERS SPARE PARTS
Mahindra MAXIMILE Genuine Lubricants
Mahindra GENUINE ACCESSORIES

www.onlineagni.com **Email:** onlineagni@agniinc.com.np
www.agnigroup.com.np twitter/GroupAgni instagram/AgniGroup facebook.com/AgniGroupNepal